

The Project Gutenberg eBook of Kolme miestä veneessä, by Jerome K. Jerome

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kolme miestä veneessä

Author: Jerome K. Jerome

Translator: Uno Brummer

Release date: September 8, 2016 [EBook #53008]

Most recently updated: January 18, 2017

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KOLME MIESTÄ VENEESSÄ ***

Produced by Tapio Riikonen

KOLME MIESTÄ VENEESSÄ

Kirj.

Jerome K. Jerome

Suomentanut U. B.

Helsingissä, K. E. Holm, 1906.

ESIPUHE.

Tämän kirjan suurin arvo ei ole sen taiteellisessa esitystavassa eikä laajoissa, hyödyllisissä tiedoissa, joita lukija siitä ammentaa, vaan sen todenperäisyydessä. Siinä kerrotaan asioita, jotka todella ovat tapahtuneet. Totta kyllä, että niitä on hieman väritetty, mutta tekijä ei ole ottanut lisäpalkkiota vaivoistaan. George Harris ja Montmorency eivät ole runollisia ihannekuvia, vaan lihasta ja verestä luotuja olentoja — semminkin George, joka painaa kaksitoista puntaa. Ajatusten syvyydessä ja ihmistuntemisessa toiset teokset voivat viedä tältä voiton, toiset kirjat voivat olla nerokkaampia ja

laajempia, mutta mitä ehdottomaan, auttamattomaan totuudenrakkauteen tulee, vie tämä voiton kaikilta muilta. Ja tiedän, että vakava lukija antaa tälle asialle suuremman arvon kuin kirjan muille, lukuisille ansioille. Ja sen totuus lisääkin melkoisesti siinä annettujen opetusten arvoa.

Tekijä.

ENSIMMÄINEN LUKU.

Kolme invaliidia. — Georgen ja Harris'in kärsimyksiä. — Sadanseitsemän kuolettavan taudin uhri! — Hyödyllisiä lääkeohjeita. — Lasten maksataudin parannustapa. — Olemme yksimieliset siitä, että olemme liiaksi rasittuneet ja kaipaamme lepoa. — Viikko aaltoilevalla ulapalla? — George ehdottaa Thamesjokea. — Montmorency tekee vastalauseen. — Alkuperäinen ehdotus hyväksytään kolmen äänen enemmistöllä yhtä vastaan.

Meitä oli kaikkiaan neljä — George, William Samuel Harris, allekirjoittanut ja Montmorency. Istuimme minun huoneessani, tupakoimme ja puhelimme miten huonoja olimme — huonoja lääketieteelliseltä kannalta, tietenkin.

Tunsimme itsemme niin heikoiksi, että aloimme tulla oikein levottomiksi. Harris sanoi joskus saavansa semmoisia pyörtymiskohtauksia, että hän tuskin tiesi mitä silloin teki; siihen George sanoi, että hänelläkin oli pyörtymiskohtauksia, niin että *hän* tuskin tiesi mitä teki. Mitä minuun tulee, oli maksani epäkunnossa. Tiesin, että se oli maksa, sillä olin vastikään lukenut ilmoituksen, jossa ylistettiin patenteerattuja maksapillerejä ja jossa tehtiin selkoa erinäisistä oireista, joista voi päättää oliko maksa epäkunnossa. Minulla oli kaikki nuo oireet.

On todella omituista, mutta minä en koskaan voi lukea patenttilääkkeiden ilmoituksia tulematta johtopäätökseen että minulla on juuri siinä kuvattu tauti sen kaikkein pahimmassa muodossa. Diagnoosi kuitenkin aina täydellisesti lyö yhteen oireitten kanssa, joita kulloinkin tunnen ruumiissani.

Muistan miten eräänä päivänä menin British Museum'iin lukemaan miten on hoidettava erästä vähäpätöistä tautia, joka silloin minua vaivasi — luulen että se oli nokkoskuume. Sain kirjan ja luin kaikki, mitä tahdoin tietää; sitten minä ajattelelattomuudessani käänsin lehden ja aloin huolettomasti lukea taudeista ylipäänsä. En enää muista, mikä ensimmäinen tauti oli, jota syvennyin tutkimaan — se oli, luulen, joku kauhea, hävittävä kulkutauti — mutta ennenkuin olin päässyt puoliväliinkään "edelläkäyvien oireitten" luettelossa, tulin selville siitä, että itse podin tuota kauheata tautia.

Istuin tuokion kauhusta jäykistyneenä; sitten aloin — tylsästi ja koneellisesti — lukea edelleen. Tulin lavantautiin, luin oireet, huomasin, että minussa oli lavantauti — se lienee raivonnut minussa kuukausia ilman että siitä tiesin — ja minä aloin tuumia oliko minussa vielä joku tauti. Minä etsin kirjasta tanssitaudin, ja — niinkuin olin odottanut — oli minulla tämäkin tauti. Nyt alkoi tilani minua huvittaa ja päätin perinpohjin sitä tutkia. Siksipä otinkin taudit *aakkosellisessa* järjestyksessä: ensin luin abscessista ja huomasin, että minulla oli semmoinen ja että se puhkeaisi 14 päivän kuluttua. Mitä luumätään tulee, niin sain ilokseni tietää, että minulla oli se varsin lievässä muodossa ja — ainakin tämän taudin puolesta — voisin vielä elää vuosikausia. Kouristustautia podin varsin arveluttavilla muunnoksilla, ja kurkkumätä näytti syntymästä saakka minussa asustaneen. Jauhoin tunnollisesti koko kirjan läpi, ja ainoa tauti, jota en voinut huomata itselläni olevan, oli *suusalpa*.

Ensin olin siitä suorastaan loukkaantunut; se tuntui minusta jonkinlaiselta häväistykseltä. *Miksei* minulla ollut suusalpaa? Miksi tämä aiheeton poikkeus? Sittemmin kuitenkin lepyin. Ajattellessani että minussa oli kaikki muut taudit, jotka lääketiede tunsu, pääsin eroon itsekkyydestäni ja päätin koettaa tulla toimeen ilman suusalpaa. — Leini, ilkeimmässä muodossaan, näytti saaneen minut valtoihinsa ilman että minulla siitä oli aavistustakaan; ja n.s. zymotisia tauteja olin nähtävästi potenu lapsuudesta saakka. Ei ollut enää mitään tauteja zymotisten jälkeen, mistä päätin, ettei minulla ollut sen useampaa tautia.

Istuin ja mietiskelin. Kuvittelin miten huomiota herättävä yksilö olin lääketieteelliseltä kannalta: oikea makupala kaikille lääkäreille! Nuorten kandidaattien ei enää olisi tarvis suorittaa kurssejaan eri sairaaloissa, jos he saivat hoitaa minua. Olinhan itse täydellinen lasaretti. Heidän tarvitsi vain tutkia *minut*, s.o. kaikki tautini, ja sitten he voisivat suorittaa tutkintonsa.

Sitten ihmettelin pitkältäkö minulle vielä oli suotu elon aikaa. Koetin tutkia itseäni. Koettelin

valtimoani. Ensin en tuntenut mitään valtimoa lainkaan, mutta sitten se odottamatta alkoi tykyttää. Otin kelloni ja laskin tykytykset. Luin 147 lyöntiä minuutissa. Sitten laskin käteni sydämelle, mutta en tuntenut sen lyövän. Se oli lakannut liikkumasta! Myöhemmin olen tullut johtopäätökseen, että se kyllä oli koko ajan paikallaan ja tykytti, mutta en voi asiata selittää. Koettelin kädelläni ruumiini koko etupuolen, vyötäisiltä päähän, tunnustelin kupeitani ja siirryin selkäpuolellekin. Mutta en tuntenut enkä kuullut mitään. Yritin katsoa kieltäni. Pistin sen niin pitkälle ulos suusta kuin taisin, ummistin toisen silmäni ja koetin nähdä toisella. Mutta en nähnyt muuta kuin kieleni kärjen ja ainoa tulos, jonka siten saavutin, oli vakaumus siitä, että minussa oli tulirokko.

Olin tullut lukuhuoneeseen terveenä, onnellisena ihmisenä. Horjuin sieltä ulos täydellisenä rauniona.

Menin lääkäriini luo. Hän on vanha ystäväni; hän koettelee valtimoani, katsoo kieltäni ja puhelee ilmasta ottamatta maksua, kun luulottelen olevani sairas. Olin senvuoksi nyt tekevinäni hänelle vastapalveluksen menemällä hänen luokseen. "Mitä lääkäri tarvitsee", sanoin itsekseni, "on kokemusta. Minäpä tarjoudun hänen hoidettavakseen. Hän saa enemmän kokemusta *minun* ruumiistani kuin seitsemästoistasadasta tavallisesta potilaasta, joilla on vain yksi tahi pari tautia kullakin." Menin siis suoraan hänen luokseen. Hän sanoi:

"No, mitä kuuluu?"

"En tahdo kuluttaa turhaan aikaasi, ukkoseni", minä sanoin, "luettelemalla tautejani. Elämä on lyhyt, ja voisit kuolla, ennenkuin olen päässyt loppuun. Mutta sanon sinulle mitä tautia minussa ei ole. Minulla *ei* ole suusalpaa. Miksei minulla sitä ole, en tiedä sanoa; mutta niin on asia. Kaikki muut minulla on."

Kerroin nyt hänelle, miten olin saanut kaikki selville.

Sitten hän avasi liivini, kurkisti nieluuni, tarttui ranteeseeni, löi minua rintaan, kun vähimmin semmoista odotin — mielestäni oli se ilkeä, kavala teko — ja painoi vihdoinkin korvansa mainittua ruumiinosaa vastaan. Sitten hän istahti pöytänsä ääreen ja kirjoitti lääkemääräyksen, taittoi sen kokoon ja ojensi minulle. Pistin sen taskuuni ja läksin tieheni.

En avannut sitä, vaan jätin sen semmoisenaan lähimpään apteekkiin. Apteekkari luki sen ja ojensi sen minulle takaisin. Hän sanoi, ettei voinut sitä suorittaa.

"Olettehan Te apteekkari?" minä kysyin.

"Olen kyllä", hän vastasi. "Jos olisin sekatavarakauppa, johon on yhdistetty hotelliliike, voisin kenties Teitä palvella. Mutta kun olen ainoastaan apteekkari, täytyy minun luopua kunniasta."

Minä luin reseptin. Sen sisällys oli seuraava:

Rec.

1 lb. pihvipaistia sekä
1/2 pulloa olutta joka 6:s tunti
1 10 penikulman kävely joka aamu
1 vuode yönällään k:lo 11 iltasella.

Ja älä mätä kalloosi asioita, joita et käsitä.

Noudatin ohjeita niin onnellisella tuloksella — tarkoitan itselleni — että henkeni pelastui ja olen yhä elossa.

Nyt tässä tapauksessa oli minulla, palatakseni takaisin maksapilleri-ilmoitukseen, kieltämättä kaikki siinä luetellut taudinoireet, joista tärkein oli "yleinen haluttomuus kaikkeen työhön."

Miten tässä suhteessa kärsin, ei kielin voi kertoa. Varhaisesta lapsuudestani saakka olen ollut tämän taudin marttyyri. Poikana olin tuskin päivääkään vapaana sairaudesta. Silloin ei vielä tietty, että se johtui maksastani. Lääketiede ei ollut läheskään niin korkealle kehittynyt kuin nykyään; ja tautiani sanottiin "laiskuudeksi."

"Vai niin, sinä laiska, pikku lurjus", sanottiin minulle, "jollat tahdo tehdä työtä, niin saatpa nähdä", sillä he eivät tienneet, että olin sairas.

Eivätkä he antaneet minulle pillerejä; sain läimähdyksiä päähäni. Ja niin merkillistä kuin onkin: nuo lyönnit usein paransivat minut — hetkiseksi. Muistan, että yksi ainoa läimähdyksien päähäni vaikutti tehoisemmin maksaani ja sai minut ryhtymään työhön paremmin kuin kokonainen rasia pillereitä.

Niinhän usein on laita: nuo yksinkertaiset, vanhanaikaiset "kotilääkkeet" ovat joskus tehoisampia kuin kaikki apteekin tavarat. — —

Niin, me istuimme tuntikauden ja kuvasimme tautejamme. Minä kerroin Georgelle ja William Harrisille, miltä tuntui, kun aamusin nousin vuoteelta, ja William Harris kertoi meille miltä hänestä tuntui, kun hän iltasin meni levolle. Ja George seisoivat matolla kamiinin ääressä ja esitti meille kuvaavilla kädenliikkeillä miten hänen laitansa tapasi olla öisin.

George vain *luulottelee* olevansa sairas; hänellä ei ole mitään hätää.

Nyt kolkutti Mrs Poppets ovelle ja halusi tietää olimmeko valmiit tulemaan ilta-aterialle. Me hymyilimme alakuloisesti toisillemme ja sanoimme, että meidän kenties sentään tulisi yrittää niellä jokunen muru.

Harris sanoi, että hiukkanen ruokaa usein pitää taudin kurissa. — Mrs Poppets kantoi tarjottimen huoneeseen; sitten me istahdimme pöytään ja yritimme syödä. Siinä oli paistia sipulin keralla ja raparperitorttua.

Lienen ollut kovin heikko tänä iltana, sillä noin ensimmäisen puolen tunnin kuluttua ei ruoka enää lainkaan maistunut — sitä ei usein minulle tapahdu — enkä tahtonut maistaa juustoakaan.

Kun tämä raskas velvollisuus oli täytetty, me täytimme lasimme uudelleen, sytytimme piippumme ja ryhdyimme jälleen pohtimaan tautejamme.

"Lepoa me tarvitsemme", sanoi Harris.

"Lepoa ja ilmanvaihdosta", lisäsi George. "Olemme liiksi rasittaneet aivojamme, ja rasitus on heikontanut koko elimistöämme. Ilmanvaihdos ja kieltäytyminen kaikesta rasittavasta henkisestä työstä on palauttava tasapainon koko olemukseemme."

Georgella on serkku, jota veronkantolipuissa tavallisesti nimitetään lääketieteen ylioppilaaksi; onhan siis luonnollista, että hän, George, osaa puhua hieman lääkärien tapaan.

Kannatin Georgen mielipidettä ja ehdotin, että etsisimme jonkun rauhallisen, vanhan paikan, kaukana maailman hälinästä, missä voisimme viikon päivät uinaila aurinkoisilla kedoilla — jonkun Rauhan-sataman, jonka rantaan 20 vuosisadan kuohuvat aallot löisivät vain vienona maininkina.

Harris arveli, että se olisi hauskaa. Hän kyllä tiesi mimmoista paikkaa tarkoitin: ihmiset siellä menisivät levolle k:lo 8, ja siellä saisi kävellä kymmenkunta penikulmaa, jos mieli ostaa hieman tupakkaa.

"Ei", virkkoi Harris, "sille, joka kaipaa lepoa ja ilmanvaihdosta, ei mikään voi olla parempi kuin merimatka."

Minä vastustin kiihkeästi merimatkaa. Se voi olla hyödyksi, kun on pari kuukautta aikaa, mutta viikon oleskelu merellä on vain vahingoksi.

Sinä lähdet liikkeelle maanantaina ja olet vakavasti päättänyt huvitella itseäsi. Heilutat nenälinaasi hyvästiksi rannalle jääville ystäville, sytytät suurimman piippusi ja esiinnyt kuten olisit kapteeni Cook, Sir Francis Drake ja Kristoffer Columbus kaikki yhdessä persoonassa. Tiistaina toivot, ettet ikinä olisi jalallasi astunut laivan kannelle. Keskiviikkona, torstaina ja perjantaina toivot, että saisit kuolla. Lauantaina kykenet nielemään hieman lihalientä, istumaan kannella ja vastaamaan heikolla, lempeällä hymyilyllä, kun ystävälliset ihmiset kysyvät vointiasi. Sunnuntaina alat jo kävellä ja voit nauttia vahvempaa ravintoa. Ja kun maanantaiaamuna seisot kannella sateenvarjo ja matkalaukku kädessä laivan laskiessa laituriin, alkaa merielämä tuntua sinusta varsin hupaiselta.

Lankoni teki kerran terveydekseen lyhyen merimatkan. Hän otti ensi luokan hyttipaikan Lontoosta Liverpooliin sekä takaisin. Liverpooliin tultuaan hän oli peräti innokas myymään paluupilettiään.

Sitä tarjottiin kaupaksi ympäri kaupunkia suunnattomalla alennuksella, olen kuullut, ja vihdoin se myytiin 18 pencestä verenpuutetta potevalle nuorukaiselle, jota lääkäri oli kehoittanut hengittämään meri-ilmaa ja olemaan paljon liikkeellä.

"Meri-ilmaa", sanoi lankoni ja painoi lempeästi piletin hänen käteensä, "Te tulette saamaan tarpeeksi koko elinajaksenne ja mitä liikkeeseen tulee, saatte sitäkin lajia enemmän istumalla laivan kannella, kuin jos heittäisitte kuperkeikkoja kuivalla maalla."

Itse hän, lankoni, matkusti takaisin junalla. Hän sanoi, että Luoteisrata oli hänelle tarpeeksi terveyttä edistävä.

Muuan toinen tuttavistani teki kerran viikon huvimatkan laivassa pitkin rannikkoa. Ennen lähtöä tuli laivan hovimestari ja kysyi tahtoiko hän maksaa jokaisesta aterialla erikseen vaiko suorittaa hinnan

kerta kaikkiaan.

Hovimestari suositti jälkimmäistä menettelyä, koska se tuli, muka, paljon halvemmaksi. Hän sanoi, että koko viikon ravinto maksoi vaan kaksi puntaa viisi shillinkiä. Ensi murkinaan kuului kalaa ja yksi liharuoka. Toinen murkina oli k:lo 1 ja siihen kuului neljä ruokalajia; päivällinen k:lo 6: liemiruoka, kalaa, väliruokia, paistia, lintua, salaattia, jälkiruoka, juustoa ja jäätelöä k:lo 10 vihdoinkin kevyt iltaruoka.

Ystävänä suostui ehdotukseen. Hänellä on, nähkääs, oiva ruokahalu.

Toinen murkina oli juuri pöydässä, kun laiva tuli Sheernessin edustalle. Hän ei tuntenut tavallista ruokahalua, kuten oli odottanut, ja söi senvuoksi vaan hieman häränpaistia sekä maamansikoita ja kermaa. Hän oli koko iltapäivän syvissä mietteissä ja joskus tuntui hänestä, että hän oli elänyt paljaalla häränlihalla useita viikkoja, toisinaan taas hän oli varma siitä, että oli vuosikausia syönyt vaan maamansikoita ja kermaa.

Häränpaisti, mansikat ja kerma eivät nekään tuntuneet olevan onnellisia — pikemmin tyytymättömiä, niin sanoakseni.

K:lo 6 hänelle ilmoitettiin, että päivällinen oli valmis. Uutinen ei lainkaan häntä innostuttanut, mutta hän piti itseään velvollisena tekemään jotakin noiden 2 £ 25 s. edestä, jonka vuoksi hän tarttui kaidepuuhun ja meni alas. Suloinen sipulin ja paistetun liikkiön tuoksu, johon yhdistyi paistetun kalan ja vihannesten haju, tulvi häntä vastaan ruokasalin ovella; ja viinuri tuli rasvaisesti hymyillen hänen luokseen ja kysyi:

"Mitä herra suvaitsee?" — "Auttakaa jumalan nimessä minut pois täältä", oli heikko vastaus.

Ja he veivät hänet aika kyytiä ylös kannelle, sijoittivat hänet nojaamaan laivan partaaseen tuulen alla ja jättivät hänet siihen.

Seuraavana neljänä päivänä hän vietti vaatimatonta, kohtuullista elämää nauttien vain laivakorppuja ja soodavettä. Lauvantaina hän jo rohkaisi luontonsa ja uskalsi kokeilla teellä ja paahdetulla leivällä ja maanantaina hän herkutteli kananlihaliemellä. Tiistaina hän astui pois laivasta, ja kun se mennä porhelsi satamasta, jäi hän kaipauksella katsomaan sen perään.

"Tuossa se menee", sanoi hän, "tuossa se menee mukanaan kahden punnan edestä ruokaa, joka kuuluu minulle ja jota en ole saanut."

Hän sanoi, että jos hän olisi ollut laivalla vielä päivän, olisi hän kyllä hoitanut oikeuksiaan.

Senvuoksi minä ehdottomasti vastustin merimatkaa. En, niinkuin selitin, omasta puolestani, sillä *minä* en ole koskaan altis meritaudille; mutta pelkäsin Georgen puolesta. George sanoi, että *hän* kylläkin tulisi toimeen ja suorastaan nauttisi semmoisesta matkasta, mutta hän tahtoi neuvoa Harris'ta ja minua luopumaan kaikista moisista aikeista, koska hän oli varmasti vakuutettu siitä, että me molemmat tulisimme merisairaiksi.

Harris taas sanoi, että hänestä oli aina ollut arvoitus, miten ihmiset voivat tulla merisairaiksi — ettei se voinut olla muuta kuin teeskentelyä heiltä — ja että hän usein oli toivonut tulevansa merikipeäksi, muttei koskaan ollut onnistunut.

Sitten hän kertoi kaskuja miten oli matkustanut Englannin kanavan poikki niin kovassa myrskyssä, että täytyi *sittoa* matkustajat hytteihinsä, ja hän ja kapteeni olivat ainoat elävät olennot laivalla, jotka eivät olleet sairaita. Joskus olivat hän ja toinen perämies ainoat, jotka eivät olleet sairaita; ylipäänsä oli se aina hän ja joku toinen. Ja jollei se ollut hän ja joku toinen, niin oli se hän yksinään.

On merkillinen tosiasia, mutta kukaan ei ole merisairas — maalla. Merellä kyllä tapaa lukemattomia ihmisiä, jotka ovat suorastaan henkitoreissa — kokonaisia laivanlasteja sairaita; mutta kuivalla maalla en vielä koskaan ole tavannut ihmistä, jolla olisi aavistustakaan meritaudista! Missä nuo lukemattomat tuhannet merisairaajat olennot, joita vilisee jokaisen laivan kannella ja hyteissä, piileksivät maalla ollessaan, on minulle arvoitus.

Jos useimmat ovat semmoisia kuin muuan henkilö, jonka tuonoin tapasin Yarmouthin laivassa, voisi tämän näennäisen arvoituksen helposti selittää. Olimme parhaillaan Southendin edustalla, muistelen, ja hän nojautui ulos laivan kaideluukusta peräti vaarallisessa asennossa. Menin hänen luokseen aikeissa pelastaa häntä.

"Kuulkaahan Te siellä, vetäkää ruumiinne sisälle", huusin ja ravistin häntä olkapäästä. "Te putootte mereen."

"Toivon, että se olisi jo tapahtunut", oli miehen ainoa vastaus; ja jätin hänet Herran huomaan.

Kolme viikkoa myöhemmin tapasin miehen eräässä Bath'in ravintolassa. Hän istui siellä ja puhua paapatti matkoistaan ja julisti intohimoisesti rakastavansa merta.

"*Minäkö* merisairas?" toisti hän erään nuoren miehen kateelliseen kysymykseen, "no niin, tunnustan, että *yhden ainoan kerran* tunsin päätäni hieman huimaavan. Se tapahtui Kap Hornin edustalla. Laiva teki seuraavana aamuna haaksirikon."

"Mutta ettekö ollut hieman pahoinvoipa tässä tuonoin myös Southendin edustalla ja toivonut putoovanne mereen?" kysäsin minä.

"Southend?" virkkoi hän kysyvästi.

"Niin, matkalla Yarmouthiin, siitä oli perjantaina kolme viikkoa."

"Ahaa", tokasi hän ja hänen kasvonsa kirkastuivat, "nyt muistan, miten asia oli. Minulla oli kova päänsärky silloin iltasella. Se johtui *pickles'sista*, jota oli päivällispöydässä. En ikinä ole tavannut kurjempaa *pickles'tä* — ainakaan paremmissa laivoissa. — Maistoitteko *Te* sitä?"

Omasta puolestani olen keksinyt oivallisen varokeinon meritautia vastaan; se on: pysyä tasapainossa. Asetut laivan kannelle, ja aluksen heiluessa ja vaappuessa seuraat sen liikkeitä ruumiillasi, niin että aina seisot pystysuorassa asennossa. Keulan kohotessa kumarrut eteenpäin, kunnes kansi melkein koskettaa nenääsi; perän kohotessa taas taivutat itseäsi taaksepäin. Tämä on tosin tehoisa keino tunniksi tahi pariksi; mutta eihän voi heiluttaa ruumistaan kokonaista viikkoa yhtäpäätä.

George sanoi:

"Tehkäämme retki Thamesia pitkin." Hän sanoi, että siellä saisimme raitista ilmaa, liikuntaa ja lepoa; alati vaihtelevat maisemat antaisivat työtä mielikuvituksellemme (siihen luettuna mitä Harrisillakin oli sitä lajia) ja kova työ antaisi meille oivan ruokahalun ja oivan unen.

Harris huomautti, ettei ollut suotava, että George ryhtyi mihinkään, mikä teki hänet vielä unisemmaksi kuin hän jo luonnostaan oli — se voisi käydä vaaralliseksi. Hän selitti myös, ettei käsittänyt miten George *voisi* nukkua enempää kuin nykyään katsoen siihen, että vuorokaudessa oli vain 24 tuntia sekä kesäisin että talvisin. Hän edellytti, että hän, George, jos todella nukkuisi kauvemmin, yhtä kernaasti voisi olla kuollut ja siten säästää elannosta ja asunnosta koituvat menot. Harris päätti kuitenkin lausuntonsa siihen, että veneretki Thamesille erinomaisesti soveltui hänelle itselleen.

Se soveltui myös minulle erinomaisesti, ja sekä Harris että minä sanoimme, että se oli nerokas ajatus Georgelta; ja me lausuimme hyväksymisemme äänellä, joka melkein ilmaisi ihmettelyä siitä, että George voi keksiä jotakin niin järkevää.

Ainoa, jota ehdotus ei miellyttänyt, oli Montmorency. Hän ei koskaan ole pitänyt joista.

"Teille, ukkoset", sanoo hän, "se kyllä käy laatuun; te pidätte semmoisesta. Mutta *minulla* ei siellä ole mitään tekemistä. Luonnon ihanuus ei minua liikuta ja — minä en tupakoi. Jos näen rotan, ette pysäytä venettä; jos otan pienen unen, konstaillette veneessä, niin että putoon jokeen. Jos tahdotte tietää mielipiteeni, niin on se minusta typerä, joutava ehdotus."

Mutta meitä oli kolme yhtä vastaan, ja ehdotus hyväksyttiin.

TOINEN LUKU.

Matkasuunnitelmaa pohditaan. — Mitä etuja on teltissä asumisesta kauneina öinä. — Samoin sateisina. — Sovimme kultaisesta keskitiestä. — Miltä Montmorency ensi näkemältä näyttää. — Arvellaan sitä liian hyväksi tätä maailmaa varten; mutta nämä arvelut osottautuvat sittemmin perin aiheettomiksi. — Kokous päättyy.

Otimme kartat esille ja keskustelimme matkasuunnitelmasta.

Päätimme lähteä ensi lauantaina — ensi asemana Kingston. Harris ja minä matkustaisimme sinne aamusella ja soutaisimme veneen Chertsey'hin, ja George, joka ei päässyt Citystä ennenkuin iltapäivällä (George istuu eräässä pankissa nukkumassa k:lo 10-4 joka päivä, paitse lauantaisin, jolloin hänet

herätetään ja ajetaan kotiin kello 2) tapaisi meidät siellä.

Asuisimmeko teltissä vai nukkuisimmeko yömmе ravintolissa?

George ja minä puolustimme telttielämää. Se oli meistä niin villiä, vapaata ja patriarkallista.

Hitaasti häipyä kuolleen auringon kultainen muisto kylmien ja synkkien pilvien helmaan, Äänettöminä kuin surevat lapset ovat linnut lakanneet laulamasta ja vain suokurpan valittava huuto ja ruisrääkän yksitoikkoinen kärisevä ääni häiritsevät juhllallista äänettömyyttä, joka vallitsee vetten partailla kuolevan päivän vetäessä viimeistä henkäystä.

Tummista metsistä jokivarsilta hiipivät öiset aavejoukot, harmaat utuiset varjot äänettömin askelin lyömään pakosalle valon viipyviä jälkijoukkoja ja vaeltavat sitten edelleen aaltoilevan ruohikon ja huokailevan kahiliston yli; ja yö synkällä valtaistuimellaan levittää mustat siipensä pimeähkön maailman yli ja hallitsee äänetönä aavepalatsissaan vain kelmeinä palavien tähtien valossa.

Me ohjaamme purtemme rauhaiseen soppeen, pystytämme telttimme ja nautimme vaatimattoman ilta-ateriamme. Sitten täytämme ja sytytämme suuret piippumme ja hupaisesti puhelemme hiljaisella sointuvalla äänellä ja veneen ympärillä leikitsevä joki kuiskii vaietessamme vanhoja, salaperäisiä tarinoita ja outoja salaisuuksia sekä laulelee hiljaa ikivanhaa kehtolauluaan, jota on tuhannet vuodet laulanut — ja on vielä laulava tuhansia vuosia — lauluaan, jota me, jotka usein olemme uinuneet sen pehmeällä povella, luulemme ymmärtävämmе, vaikk'emme osaa sanoin tehdä selkoa kuulemastamme tarinasta.

Ja me istumme joen partaalla, ja kuu, joka myös rakastaa jokea, kumartuu sisarellisesti sitä suutelemaan ja syleilee sitä hopeisilla käsivarsillaan; me kuuntelemme sen tarinaa, sen kuiskutuksia, kun se rientää edelleen tapaamaan kuningastaan, merta — kunnes äänemme vaikenavat, piiput sammuvat ja me, jokapäiväiset nuoret miehet vaivumme mietteisiin puoleksi suloisiin, puoleksi kaihoaviin — ei kukaan ole halukas puhelemaan. Vihdoin naurahdamme, naputamme tuhan piipustamme ja sanomme "hyvää yötä" ja veden loiskinassa ja puitten huminassa vaivumme unen helmoihin juhllallisten, vaikenneiden tähtien valossa ja uneksimme elävämme kultaisella aikakaudella, jolloin maapallolla vielä vallitsi rauha, sopu ja rakkaus — ennenkuin sen lasten synnit ja mielettömyydet saivat maaemon rakastavan sydämen vanhenemaan; ennenkuin ontto, kauniskuorinen "sivistys" oli houkutelut meidät pois luonnon äidillisestä helmasta ja turhamaisuuden myrkyllinen iva oli saanut meidät häpeemään yksinkertaista, luonnonmukaista elämäämme ja suloista kotiamme, jossa ihmiskunta vuosituksia sitten näki päivän valon. —

Harris sanoi:

"Mutta olettakaamme, että rupee satamaan."

Harrisin mielikuvitusta ei millään voi innostaa. Hänessä ei ole runollisuuden oirettakaan — ei mitään kaipuuta, jokapäiväisyyttä ylemmäksi. Harrisille ei ikinä tapahdu, että hän "itkee eikä tiedä miksi." Jos Harris saa silmänsä kyöneleihin, voit olla jotenkin varma siitä, että hän on syönyt raakaa sipulia tahi kaatanut liiaksi väkevää kastiketta pihvipaistilleen.

Jos yösydännä Harrisin keralla seisoisit meren rannalla ja huudahtaisit:

"Kuuntele! Etkö kuule vedenneitojen laulavan syvällä korallipohjalla kuohuvien aaltojen alla, etkö kuule surevien henkien valittavan kalpeiden ruumiiden ääressä, jotka ovat kietoutuneet meriruohoihin?" tarttuisi Harris käsivarteesi ja tokasisi:

"Minä tiedän mikä sua vaivaa, ukkoseni: sinä olet vilustunut. Tule nyt kiltisti kanssani. Tiedän paikan tässä lähellä, ja siellä saat oivallisinta skotlantilaista whiskyä, mitä koskaan olet maistanut — se on sinut parantava silmänräpäyksessä."

Harrisilla on aina tiedossa "paikka tässä lähellä", missä on tarjolla jotakin väkevänpuoleista. Luulen, että jos tapaisit Harrisin paratiisissa (jos se olisi mahdollista), tulisi hän heti luoksesi virkkaen:

"Terve, vanha veikko, oletko sinäkin tullut tänne! Sepä hauskaa, tule mukaan nyt, tiedän paikan tässä lähellä, missä tarjotaan priima nektaria."

Tässä tapauksessa hänen jokapäiväisyytensä kuitenkin oli varsin paikallaan. Ei suinkaan ole hupaista maata teltissä sateella.

On ilta. Olet likomärkä; veneessä on vähintään kaksi tuumaa vettä, ja kaikki on kosteata. Etsitte rannalla paikan, joka ei näytä niin peräti märjältä kuin toiset, joita on tutkittu. Menette maihin, teltti otetaan esiin ja kaksi teistä ryhtyy sitä pystyttämään.

Se on märkä ja raskas, huojuu sinne ja tänne, läimäsee sinua päin naamaa ja saattaa sinut raivostumaan. Koko ajan sade valuu virtoinaan. Kuivallakin säällä on kyllin vaikea tehtävä pystyttää telttiä; sateella se on Herkuleen tehtävä. Ja toverisi, sen sijaan että sinua auttaisi, näyttää vain tekevän kiusaa. Juuri kun olet saanut oman puolesi kunnollisesti paikalleen, nykäsee hän sen puoleensa ja tarvitsee koko hökötyksen.

"Mitä sinä siellä teet?" huudat.

"Entäs *sinä*?" vastaa hän, "älä kisko, sanon sinulle!"

"Älä *sinä* raasta; sinähän tarvitset kaikki, senkin typerä nauta!" kiljaset.

"Nauta olet itse", karjuu hän. "Päästä irti, sanon minä."

"Etkö kuule, että käy hullusti, jos kiskot tuolla tavoin", ärjäset sinä ja toivot pääseväsi hänen tukkaansa käsiksi. Sitten vedät köydestä, niin että kaikki hänen puikkonsa irtautuvat maasta.

"Senkin vietävä pässinpää!" kuulet toverisi jupisevan. Sitten seuraa kiihkeä nykäys ja *sinun* puikkosi sinkoovat ylös. Lasket vasaran käsistäsi ja menet toiselle puolelle sanomaan hänelle mielipiteesi, mutta samalla hetkellä on hän myös lähtenyt liikkeelle samassa asiassa sinun luoksesi. Täten kiertelette teltin ympäri kerta toisensa jälestä noituen toisianne, kunnes koko teltti luhistuu kokoon. Te pysähdytte kumpikin vihaisesti muljottaen toisiinne raunioiden yli ja ärjäsette samalla kertaa:

"Kas sitä! Enkösinä sitä sanonut!"

Tällä aikaa on kolmas toveri ammentanut veden veneestä, kaatanut vettä hihaansa ja noitunut itseksensä viimeiset 10 minuuttia. Hän hyökkää nyt maihin ja haluaa tietää mitä tyhmyyksiä täällä on tekeillä ja miksei tuo kirottu teltti vielä ole pystyssä.

Vihdoin se tavalla tahi toisella saadaan pystytetyksi ja tavarat viedään maihin. Yritätte turhaan syyttää nuotiota; teidän täytyy tyytyä primuskeittiöön ja kokoontua sen ympärille lämmittelemään.

Illallisaterian huomattavin ruokalaji on — sadevesi. Leipä sisältää 2/3 sadevettä, lihapiirakka on kuin uitettu, marjahillo, voi, suola ja kahvi, kaikki on vetistä ja yhtenä ainoana liemenä.

Illallisen jälkeen tehdään tuo hauska havainto, että tupakkakin on kastunut, joten sitä ei voi polttaa. Onneksi on olemassa pullollinen ainetta, joka elähdyttää ja huumaa, jos sitä kohtuullisesti nautitaan, ja tuo ihmeneste palauttaa elämänhalun ja saa teidät hyvillä mielin menemään levolle.

Yöllä näet unta, että täyskasvuinen norsu istahtaa rinnallesi, että tulivuori räjähtää ja sinkoaa sinut syvälle meren pohjaan — ja koko ajan elefantti rauhallisesti nukkuu rinnoillasi. Sinä heräät ja olet selvillä siitä, että jotakin hirmuista on tapahtunut. Ensin luulet, että maailman loppu on käsissä, mutta älyät pian, ettei niin voi olla laita, vaan että rosvot ja murhamiehet ovat liikkeellä, tahi että on tulipalo ja julistat mielipiteesi niinkuin tällaisissa tilaisuuksissa on tapana tehdä. Apua ei kuitenkaan kuulu ja ainoa havaintosi on, että tuhannet sorkat potkivat sinua ja olet vähällä tukehtua.

Joku toinenkin olento kuuluu olevan hädässä. Kuulet hänen hätähuutojaan vuoteesi alta. Päätät myydä henkesi mahdollisimman kalliista, potkit ja lyöt mielipuolen tavoin ympärillesi käsin ja jaloin, kiljuen ja karjuen; vihdoin väistyy jotakin tieltäsi ja pääsi on vapaana. Parin askeleen päässä näet pimeässä puolialastoman rosvon valmiina sinua teurastamaan ja valmistaut hurjaan otteluun henkesi edestä, kun samalla huomaatkin, että se on Jim.

"Kas, sinäkö se olet?" sanoo hän, joka samassa myös tuntee sinut.

"Niin", sanot sinä hieroen päätäsi, "mitä on tapahtunut?"

"Tuo vietävän teltti on luhistunut kokoon, luulen", vastaa hän. "Missä on Bill?"

Te alatte äänekkäästi huudella. "Bill! Bill, hoi!" ja maa jalkojenne alla aaltoilee ja heiluu ja äsken kuulemasi puoleksi tukahtunut ääni vastaa raunioista:

"Älä seiso päälläni! Tallaat päätäni, sanon minä."

Ja Bill kömpii esille täydellisenä rauniona, savisena ja rutistettuna sekä perin riidanhaluisella tuulella: hän on näet koko ajan luullut, että tahallanne olette panneet mellakan toimeen.

Seuraavana aamuna olette kaikki käheä-äänisiä kuin korvit öisen vilustumisen johdosta; olette myös ylen äreällä, toranhaluisella tuulella ja koko murkinan ajan haukutte toisianne käheillä kuiskauksilla.

Päätimme senvuoksi, että kauneina öinä nukkuisimme ulkona taivasalla. Sateisella säällä tahi kun

meillä muuten oli siihen halua, me menisimme hotelliin tahi majataloon niinkuin muutkin kristityt ihmiset.

Montmorency tervehti tätä päätöstä suurella mielihyvällä. Hän ei lainkaan rakasta "runollista" yksinäisyyttä. Ei, hän pitää metelistä ja kujeiluista, ja jos leikki on hieman raakaa, niin sen parempi. Ensi näkemältä luulisi häntä enkeliksi, joka on lähetetty tänne syntiseen maailmaan syystä tahi toisesta ei ihmis- vaan pienen rottakoiran haamussa. Montmorencyssä on jonkinmoinen "Oi-tätä-syntistä-maailmaa ja-miten-tahtoisin-tehdä-sen-paremmaksi-ja-jalommaksi"-iime, joka usein on saanut vanhojen, hurskaitten herrojen ja rouvien silmät kyyneleitä täyteen.

Kim hän ensin tuli elämään minun kustannuksellani, en luullut saavani kauvan pitää häntä luonani. Usein vaivuin katselemaan häntä, kun hän viattoman näköisenä istui matollaan, ja ajattelin: "Tuo koira ei elä kauvan. Se on liian hyvä tähän maailmaan. Kyllä hänet pian otetaan minulta ja viedään taivaaseen vaunuissa, se on varma."

Mutta saatuani maksaa tusinan kananpoikia, jotka hän oli surmannut; käytyäni hänen niskaansa ja kannettuani hänet — murisevana ja potkivana — pois 114 katutappelusta; kun eräs vanha rouva näytti minulle kuolleen kissan ja nimitti minua "murhaajaksi"; kun naapurini haastoi minut oikeuteen syystä, että annoin "vihaisen koiran" käydä ulkona, koiran, joka oli pitänyt häntä piiritystilassa hänen omassa halkovajassaan kylmänä yösydännä, niin ettei hän pariin tuntiin rohjennut pistää nenäänsä ovesta ulos; ja vihdoin kuultuani että puutarhuri oli voittanut 30 shillinkiä vedonlyönnissä Montmorencyn rotantappamistaidosta, niin aloin vähitellen uskoa, ettei häntä vielä muutamaan aikaan otettaisi täältä pois.

Lurjustella tallin edustalla ja koota ympärilleen valittu kokoelma kaupungin pahimpia koiralurjuksia, sekä retkeillä niiden seurassa pitkin raitteja tappelemassa toisten koiralurjusten kanssa, se on Montmorencyn mielestä oikeata "elämää." Siksi hän innokkaasti hyväksyikin hotelli- ja majatalotuuman.

Kun tämä asia niinmuodoin oli ratkaistu kaikkien neljän tyytyväisyydeksi, oli vielä päätettävä mitä ottaisimme mukaamme. Olimme juuri alottaneet keskustelun, kun Harris sanoi, että oli jo kylliksi puhuttu yhdeksi iltaa, ja ehdotti, että menisimme ottamaan pikarin. Hän oli näet keksinyt paikan tässä lähellä, torin varrella, missä oli oivallista irlantilaista whiskyä tarjolla.

George sanoi olevansa janoinen (hänellä on aina jano) ja kun minäkin aavistin, että pisara lämmintä whiskyä sitroonan keralla olisi hyvää sairaudelleni, keskeytimme istunnon seuraavaan iltaan, ja kokouksen jäsenet ottivat hattuunsa ja menivät ulos.

KOLMAS LUKU.

Varustuksia. — Miten Harris työskentelee. — Miten vanhempi perheenisä ripustaa taulun seinälle. — George tekee järkevän ehdotuksen. — Miten viehättävää uiminen aikaisin aamulla on. — Varokeinoja kaatumisen varalle.

Kokoonnuimme siis taas seuraavana iltana neuvottelemaan ja järjestämään matkaamme.

"Ensiksi tulee meidän päättää, mitä otamme mukaamme. Sinä, J., hankit paperiliuskan ja kirjoitat, sinä, George, otat hintaluettelot, ja jos minä saan lyijykynän, niin laadin luettelon."

Se on niin Harris'in tapaista — hän on hyvin hanakka ottamaan koko työkuorman ja — säilyttämään sen toisten niskoille.

Hän muistuttaa minua setä Podger-vainajasta. Koko talo oli aina ylösalaisin, kun setä Podger itse ryhtyi johonkin hommaan. Kun esim. uusi taulu tuotiin taloon, kysyi täti Podger, mitä sille tehtäisiin, mihin setä Podger vastasi:

"Jätä se asia *minun* huostaani, äläkä turhia huolehdi *Minä* kyllä pidän siitä huolen."

Ja sitten hän riisui takkinsa ja alotti. Hän lähetti tytön puotiin ostamaan nauvoja kuudella pencellä ja muuan pojista sai juosta heti perässä sanomaan minkä kokoisia niiden tuli olla. Näin hän komenteli, kunnes koko talo oli liikkeellä.

"Mene sinä, Will, noutamaan minulle vasara", huusi hän; "ja anna sinä viivotin tänne, Tom. Tarvitsen portaat ja sitäpäitse tuolin keittiöstä. Jim saa mennä mr Gogglesin luo ja sanoa papalta terveisiä, kysyä miten on sedän kipeän jalan laita ja pyytää lainaksi selän vesivaakaa. Älä mene tiehesi sinä, Maria, sillä jonkunhan täytyy pitää kynttilää minulle; kun tyttö palaa puodista, saa hän mennä takaisin ostamaan hieman rautalankaa, johon taulu ripustetaan, ja Tom — missä on Tom? — tule tänne sinä, Tom, ja ojenna minulle taulu."

Setä nosti taulua ja pudotti sen lattiaan, niin että se irtautui kehyksistä, ja koettaessaan pelastaa lasia, leikkasi hän sormensa. Hän alkoi nyt juosta ympäri huonetta etsien nenäliinaansa. Hän ei sitä löytänyt, sillä se oli nutun taskussa, nutun, jonka oli riisunut yltään. Kun hän ei löytänyt takkia, sai koko perhe lakata työkaluja etsimästä ja ruveta etsimään takkia. "Eikö koko talossa ole ihmistä, joka tietäisi missä takkini on? Mokomaa joukkiota en ole ikipäivinäni nähnyt — se on varma! — Teitä on puoli tusinaa, ettekä voi löytää takkiani, jonka viisi minuuttia sitten riisuin yltäni! Mitä p...!"

Hän oli noussut tuoliltaan ja huomasi istuneensa takin päällä. Hän sanoi nyt:

"Ei tarvitse etsiä enää; löysin sen itse. Yhtä kernaasti voisi pyytää kissaa etsimään jotakin, kuin odottaa, että te mitään löydätte."

Puolitiimaa kuluu sormen sitomiseen. On hankittu uusi lasi, ja työkalut, portaat, tuoli ja kynttilä ovat paikallaan. Setä Podger ryhtyy nyt hommaan, ja koko perhe, palvelustyttö ja apumatami siihen luettuina, seisoo siinä puoliympyrässä valmiina häntä avustamaan.

Kaksi pitää tuolia paikallaan, kolmas auttoi hänet nousemaan tuolille ja tuki häntä; neljäs ojensi hänelle naulan, viides vasaran, mutta juuri kun oli sen saanut, hän pudotti naulan.

"Kas niin", virkkoi hän äreästi, "nyt se vietävä putosi."

Nyt heittäysimme kaikin pitkäksemme permannolle etsimään naulaa, ja setä seiso tuolilla äristen ja muristen ja tahtoi tietää ajoimmeko antaa hänen seistä siinä koko yön.

Vihdoin löytyi naula, mutta sillä aikaa oli setä hukannut vasaran.

"Missä vasara? Mihin on vasara joutunut? Siinä teitä on seitsemän kappaletta, eikä kukaan tiedä missä vasara on!"

Kun vasara vihdoin löytyi, ei hän enää löytänyt merkkiä seinässä mihin naula oli lyötävä. Meidän täytyi nyt yksi kerrallaan nousta hänen viereensä tuolille etsimään merkkiä. Jokainen meistä löysi sen eri kohdalla, ja setä nimitti meitä naudoiksi, kutakin erikseen, ja käski meidän laputtaa tiehemme. Sitten hän otti viivottimen, mittasi välin uudelleen ja sai sen puoleksi 31 3/8 tuumasta nurkasta lukien. Hän yritti nyt suorittaa päässä tämän jakotehtävän, mutta sekaantui peräti.

Siten piti *meidän* laskea se päässä; jokainen sai eri tuloksen ja me aloimme pilkata toisiamme. Siinä mellakassa unhoitimme alkuperäisen luvun, niin että setä Podger sai taas mitata välin uudestaan.

Hän käytti tällä kertaa nauhaa, ja ratkaisevalla hetkellä, kun tuo vanha narri kumartui tuolilta 45° kulmaan ulottuakseen pisteeseen, joka oli ainakin kolme tuumaa liian etäällä, luiskahti nauha seurauksella, että hän pudota rojahti piaanolle ja sai syntymään sangen ihanan musikaalisen sävelen, kun hänen päänsä ja ruumiinsa löivät kaikkia koskettimia samalla kertaa.

(Täti Maria virkkoi nyt, ettei voinut sallia lasten seistä kuulemassa moista puhetta).

Lopultakin setä Podger sai uuden merkin, asetti naulan kohdalleen vasemmalla kädellä ja tarttui oikealla vasaraan. Ensi lyönti sattui peukaloon; setä mylvi ja noitui tuskasta ja pudotti vasaran jonkun varpaille.

Täti Maria virkkoi nyt suopeasti, että kun setä Podger tästä lähin aikoi lyödä naulan seinään, olisi paras ilmottaa se ajoissa, jotta hän — täti — tietäisi matkustaa tervehtimään äitiään viikon päviksi, sillä aikaa kun tämä työ suoritettiin.

"Oh, te naiset touhuate aina turhan vuoksi", vastasi setä Podger ja ojenteli ruumistaan. "Tämmöiset pikku askareet huvittavat minua."

Hän teki nyt uuden yrityksen ja toisella iskulla meni naula koko rappauksen läpi, ja puoli vasaraa teki sille seuraa, niin että setä horjahti seinää vastaan semmoisella tarmolla, että hänen nenänsä melkein litistyi.

Saimme jälleen etsiä nyörin ja viivottimen ja — tehtiin uusi reikä! Vihdoin — puoliyön seuduissa — oli taulu ripustettu paikalleen; mutta se oli hyvin viistossa ja seinä usean neliökynnärän alalla taulun

ympärillä näytti siltä kuin olisi sitä auralla kynnetty, ja me kaikki olimme uuvuksissa ja noloja — paitse setä Podger.

"Kas niin", hän sanoi astuessaan tuoilta suoraan matamin liikavarpaille ja ylpeydellä katsellessaan käsialaansa seinässä. "Joku toinen olisi moisen pikkuseikan vuoksi turvautunut nikkarimestarin apuun."

—

Olen vakuutettu siitä, että Harrisista koituu juuri semmoinen perheenisä, kunhan hän saa varttua, ja sanoin hänelle mielipiteeni. En voinut sallia, että hän ottaisi niin paljon työtä niskoilleen ja sanoin:

"Ei, *sinä* voit hankkia kynän, paperia ja hintaluettelot, Georgesta tulee sihteeri ja minä suoritan loput työstä."

Ensin laatimamme luettelo hyljättiin. Huomasimme näet, ettei Thamesjoella voisi niin suuri alus kulkea, johon listalla olevat tavarat mahtuisivat. Revimme senvuoksi luettelon rikki ja ryhdyimme tekemään uutta.

George sanoi:

"Olemme peräti väärällä tolalla. Me emme saa ajatella, mistä meillä kenties voi olla hyötyä, vaan mitä ehdottomasti tarvitsemme."

George puhuu — joskus — niin viisaasti, että täytyy ihmetellä mistä hän saa moisia järkeviä ajatuksia.

"Emme ota mukaamme telttää", ehdotti George, "vaan otamme ennemmin katoksella varustetun veneen. Se on paljon yksinkertaisempi ja mukavampi."

Tämä näytti olevan viisas ehdotus ja me hyväksyimme sen. En tiedä onko lukija koskaan nähnyt semmoista laitosta. Veneen poikki sovitetaan joukko rautakaaria, joiden yli sitten jännitetään purjekangas ja kiinnitetään veneen laitoihin. Siten tulee veneestä hauska, mukava asunto, vaikka siellä on hieman kuuma nukkua, mutta kaikellahan on varjopuolensa, niinkuin sanoi mies, jonka anoppimuori oli kuollut, kun hän sai maksaa hautajaiskustannukset.

George sanoi, että meidän tuli ottaa mukaan huopapeite miestä kohti, lyhty, saippuaa, hiusharja ja kampa (yhteisesti käytettäväksi) pesuvati, hammaspulveria, partaveitsi (tämä kuulostaa melkein ranskankielen kirjoitusharjoitukselta, vai kuinka?) ja pari suurta kylpyliinaa. Olen tehnyt havainnon, että ihmiset aina ryhtyvät suurellisiin kylpyhommiin aikoessaan veden lähettyville, mutta tavallisesti supistuvat kylvyt ja uiminen hyvin vähiin, kun he tulevat perille.

Niin on minunkin laitani. Päätän usein — kun olen Lontoossa — nousta varhain aamusella ja mennä uimaan ennen murkinaa. Panen siis uimahousut ja lakanan huolellisesti paperiin. Minä käytän aina punaisia uimahousuja. Luulen, että niiden punainen väri erinomaisesti soveltuu ihoväriini. Mutta merenrannalla en ole lainkaan yhtä halukas uimiseen aikaiseen aamulla kuin olin Lontoossa.

Päinvastoin olen taipuva pysymään vuoteella, kunnes on aika mennä murkinalle. Pari kertaa on hyve saanut voiton laiskuudesta, olen noussut k:lo 6 ajoissa, ottanut uimahousut ja lakanan ja laputtanut rantaan. Mutta en ole tuntenut pienintäkään nautintoa. Minua varten näkyy olevan varastossa purevan kolea itätuuli, jos vaan aamusin yritän uimaan, kaikki terävsärmäiset kivet kertyvät tielleni ja meri näyttää pakenevan minua niin että saan kietoutua käsivarsiini ja tallustella pari kilometriä kuuden tuuman vedessä. Ja kun vihdoin saavutan meren, aaltoilee se suorastaan hävyttömästi.

Suunnaton vesivuori tempaa minut ja nakkaa koko tarmollaan istumaan rönsyiselle kivelle, joka on sijoitettu siihen juuri minua varten. Ja ennenkuin ehdin sanoa "huh!" ja käsitän mitä on tekeillä, tulee aalto takaisin ja lennättää minut ulapalle. Alan hurjasti pyrkiä rantaan ja pelkään, etten enää saa nähdä ystäviäni ja toivon, että lapsena olisin ollut kiltimpi pikkusiskolleni. Olen jo kadottanut kaiken toivon, kun aalto vetäytyy takaisin ja jättää minut kuin simpukan rannalle. Toivuttuani huomaan ponnistelleeni henkeni edestä — kahden jalan vedessä! Pukeudun, tallustelen kotiin ja teeskentelen, että uiminen oli suloista.

Tälläkin kertaa kuului meidän kaikkien puheesta kuten aikoisimme tehdä pitkän uimaretken joka aamu. George sanoi, että olisi suloista herätä veneessä varhaisena aamuhetkenä ja heittäidä kirkkaaseen veteen. Harris lisäsi, ettei mikään antanut parempaa ruokahalua murkinaksi kuin aamuuinti; ainakin *hänelle* se antoi ruokahalun. George huomautti, että jos Harris aikoi uituaan syödä enemmän kuin jo ennestään teki, hän, George, ankarasti vastusti Harris'in uintia.

Hän sanoi olevan muutenkin jo raskasta raahata Harrisille tarpeellisia ruokavaroja pitkin jokea.

Minä kuitenkin huomautin Georgelle miten hauskaa olisi meille, että Harris veneessä olisi puhdas ja siro; vaikkapa täytyisikin ottaa joku sentneri enemmän ruokavaroja mukaan. George yhtyi

mielipiteeseeni ja peruutti äskeisen lausuntonsa.

Päätimme vihdoin ottaa *kolme* uimalakanaa mukaan, jottei meidän tarvitsisi odottaa uintivuoroamme. Mitä pukuihin tulee, virkkoi George, että kaksi flanellipukua oli tarpeeksi, me kun voisimme itse pestä ne joessa, kun ne tulivat likaisiksi. Kysyimme oliko hän koskaan yrittänyt pestä flanellipukuja joessa, ja hän vastasi: "Ei, itse ei hän ollut yrittänyt, mutta hän tunsii henkilöitä, jotka olivat sitä tehneet ja se kuului olevan varsin helppo tehtävä." Harris ja minä olimme siksi typeriä, että uskoimme hänen puheitaan, ja luotimme siihen, että kolme siivoa nuorta miestä, joilla ei ollut yhteiskunnallista asemaa eikä merkitystä eikä — kokemusta pesemistaidossa, todella voisi pestä vaatteensa Thamesjoessa saippuapalan avulla.

Vasta sitten, kun katumus oli liian myöhäistä, me tulimme selville siitä, että George oli viheliäinen petkuttaja, jolla ei ollut aavistustakaan asiasta. Jos olisitte nähneet vaatteemme myöhemmin — mutta, niinkuin sanotaan tusinaromaaneissa, me menemme tapausten edelle.

George huomautti, että meillä täytyi olla alusvaatteita ja sukkia siltä varalta, että veneemme kaatui ja meidän täytyi vaihtaa vaatteita; samaten joukko nenäliinoja; niillä on mukava pyyhkiä itseään ja paitse urheilukenkkiä myös pari nahkajalkineita, jotka olisivat kylläkin tarpeelliset, jos kaatuisimme.

NELJÄS LUKU.

Muonakysymys. — Lamppuöljyn haitat. — Juuston edut matkaseurana. — Muuan aviovaimo hylkää kotinsa. — Vieläkin varokeinoja kaatumisen varalle. — Minä panen tavaroita kokoon. — Kiusaa tekeviä hammasharjoja. — George ja Harris panevat tavaroita kokoon. — Montmorencyn häpeämätön käytös. — Me menemme levolle.

Sitten ryhdyimme pohtimaan muonakysymystä. George sanoi:

"Alkakaamme murkinasta (George on aina käytännön mies.) Niin, sitä varten tarvitsemme paistinpannun." — Harris huomautti että se oli jotenkin vaikeasti sulavaa ravintoa, mutta me sanoimme, että hän oli nautta, ja George jatkoi: "sitten tarvitsemme teekannun ja kattilan sekä väkiviinakeittiön."

"Ei öljykeittiötä", virkkoi George katsahtaen meihin merkitsevästi, ja Harris ja minä yhdyimme mielipiteeseen.

Meillä oli kerran mukanamme öljykeittiö, mutta sitä koetta emme ikipäivinä uudista! Me ikäänkuin asuimme lamppuöljykaupassa sen viikon. Se on kovin "tuoksuvaa" ainetta. En koskaan ole nähnyt minkään hajun tarttuvan niin herkästi ympäristöönsä kuin lamppuöljyn. Me pidimme öljykannua veneen keulassa, ja sieltä levisi tuoksu peräsimeen saakka imetyttäen koko aluksen ja kaikki mitä siinä oli; vieläpä sitä riitti ympäristönkin osaksi: se saastutti koko joen, koko ilmakehä tuoksui öljyltä. Milloin oli tuuli idässä, milloin lännessä, etelässä tahi pohjoisessa, mutta tulipa tuuli sitten pohjoisnavalta tahi Saharan hieta-aavikoilta — alati oli sillä läpätunkeva lamppuöljyn tuoksu.

Ja öljyä valui astiasta ympäri venettä; se tahrasi telttamme ja öljyn maku ja haju ne oikein imeytyivät ruokavarastoomme.

Me yritimme päästä eroon siitä Marlowissa. Me jätimme veneen sillan korvaan ja menimme kaupungille kävelemään, mutta — tuo kirottu haju seurasi kintereillämme. Koko kaupunki tuntui olevan upotettu lamppuöljyyn. Kuljimme kalmiston läpi. Meistä tuntui kuin olisivat vainajat olleet haudatut öljyyn. Koko Suurkatu lemusi öljyltä, me ihmettelimme miten ihmiset voivat elää moisessa ilmakehässä. Sitten vaelsimme useita penikulmia Birminghamiin vievällä maantiellä, mutta sama juttu sielläkin: koko seutu oli meistä öljyllä kasteltua.

Kun vihdoin puoliyön aikaan palasimme tältä surkealta retkeltä, heittäysimme pitkäksemme tuuhean tammen juurelle ja teimme pyhän valan (noituneet öljyä olimme kyllä koko viikon ajan, mutta olimme käyttäneet vain tavallisia, jokapäiväisiä kirouksia) — teimme, sanon, pyhän valan, ettemme ikinä enää ottaisi lamppuöljyä mukaan veneretkelle — ja sen valan tulemme myös pitämään.

Senpä vuoksi nyt päätimme ottaa mukaan väkiviinakeittiön. Sekin on tarpeeksi kiusallista ainetta. Saa syödä väkiviinalla höystettyä paistia ja leipää. Mutta kaikitenkin on lamppusprii suurissa annoksissa nautittuna terveellisempää ihmisruumiille kuin lamppuöljy.

Toiseksi murkinaksi George ehdotti munia, lihamuhennosta, jota — sanoi hän — on helppo valmistaa, kinkkua, teetä, leipää, voita ja sokeroitua hedelmähilloa. Siinä olisikin tarpeeksi, arveli hän. Missään tapauksessa emme ottaisi mukaan *juustoa*. Juusto, samoin kuin öljy, pyrkii liiaksi ilmaisemaan läsnäolonsa. Se vaatii koko veneen itselleen. Se tunkeutuu joka paikkaan ja antaa höysteensä kaikelle. Ette tiedä sanoa mitä syötte, onko se omenatorrtua, kaalipiirakkaa vaiko karviaismarjahilloa kerman kanssa. Kaikki maistuu juustolta! Ei, juustolla on liiaksi voimakas tuoksu.

Muistan miten kerran Liverpoolissa tapasin erään ystäväni, joka oli ostanut pari juustoa. Ne olivat upeita juustoja, pehmeitä ja mehukkaita, Niiden tuoksu levisi 200 hevosen voimalla, ja jo puolen penikulman päässä voi *haistaa* ihmisen, joka oli niitä pidellyt. Niin, ajoin lähteä Liverpoolista, ja koska ystäväälläni vielä oli siellä asioita toimitettavana, pyysi hän minua ottamaan juustot mukaani Lontooseen. Itse hän palaisi kotiin pari päivää myöhemmin ja hän pyysi minua pitämään hellää huolta juustoista.

"Vallan kernaasti, poikaseni", minä sanoin. "Teen sen kernaasti."

Se oli varsin muistettava matka, jonka tein juustojen seurassa. Otin ajurin asemalle. Mies ajoi ensin askel askeleelta, kuten unissakävijä. Mutta eräässä kadunkulmassa puhalsi tuuli takaapäin — juustot olivat ylinnä vaunuissa — ja ajuri alkoi piestä hevostaan kuin vimmattu ja saapui pikajunan vauhdilla asemalle.

Otin kaksi kantajaa kuljettamaan tavaroitani vaunuun. Se, jonka osalle molemmat juustot tulivat, sitoi nenäliinan suunsa ja sieranten ympärille.

Sain piletini ja astelin mahtavasti juustojen perässä pitkin asemasiltaa ja ihmiset väistyivät kunnioittavasti oikealle ja vasemmalle. Oli paljon matkustajia ja vaunussa, johon astuin, oli jo seitsemän henkeä. Muuan äreä vanha herra tiuskasi, että vaunu jo oli täysi, mutta en ollut millänikään. Sijoitin juustot ylös verkkoon, istahdin, pyyhin hikeä kasvoiltani ja virkoin kohteliaasti hymyillen, että oli kuuma päivä. Kului pari sekuntia ja tuo vanha äreä herra alkoi näyttää levottomalta.

"Täällä on kovin raskas ilma", hän sanoi.

"Ihan tukehduttava", lisäsi hänen naapurinsa.

Ja sitten he alkoivat katsella oikeaan ja vasempaan, he haistelivat ilmaa, nousivat sanaa sanomatta paikoiltaan ja siirtyivät toiseen vaunuun. Muuan lihava, arvokkaan näköinen rouva sanoi, että oli hävytöntä kohdella parempia ihmisiä moisella tavalla; hän kokosi lukemattomat käärönsä ja meni matkaansa. Jäljellä olevat neljä matkustajaa kestivät tuokion kauvemmin, mutta vihdoin eräs heistä arveli, että vaunuun mahtoi olla kätkeyty lapsen ruumis ja kolme heistä nousi ja luikki tiehensä.

Hymyilin ainoalle jäljelle jääneelle herralle — otaksun hänen olleen papillista säätyä — ja sanoin, että arvatenkin tulisimme saamaan koko vaunun itsellemme. Hän vastasi naurahtaen, että muutamat ihmiset pitävät turhaa touhua pikkuseikoista. Samassa juna läksi liikkeelle. Ja pian huomasin että matkatoverini näytti kovin hermostuneelta, hän käänteli itseään, pyyhki hikeä otsaltaan ja käyttäytyi kuin merisairas. Kun juna saapui Crewen asemalle, ryntäsi hän tuhkanharmaana kasvoiltaan ohitseni aseman ravintolaan ja kuulin hänen tilaavan puoli pulloa konjakkia, jonka hätäisesti kaatoi suuhunsa.

Hän ei enää palannut vaunuuni vaan etsi itselleen toisen paikan.

Crewesta saakka sain koko matkan olla yksin vaunussa, vaikka juna muuten oli tulvillaan väkeä. Kun pysähdyimme asemilla, yritti ihmisiä aina tulla vaunuuni.

"Täällä on runsaasti tilaa, Maria, mennään sinne." "Kas tässä, Tom, on aivan tyhjä vaunu." Mutta saatuaan oven auki, he kimpsuineen kampsuineen pysähtyivät kynnykselle. Ei kukaan tahtonut istua vaunuun; kernaammin he menivät toisiin, täyteen ahdettuihin vaunuihin tahi maksoivat lisäpiletin ensi luokkaan.

Eustonissa astuin junasta, otin juustot ja vein ne ajurilla ystäväni kotiin. Kun hänen vaimonsa tuli huoneeseen minua tervehtimään, hän ensin säpsähti, katseli ympärilleen ja kysyi liikutuksesta värisevällä äänellä:

"Mitä on tapahtunut? Kertokaa minulle kaikki."

"Tässä on juustoa", minä vastasin. "Tom osti ne Liverpoolissa ja pyysi minua tuomaan ne mukaanani."

Vakuutin vielä, etten ollut missään tekemisissä asian kanssa; rouva sanoi kernaasti sen uskovansa, mutta lupasi *puhua* Tomille, kun tämä palasi kotiin.

Mutta Tom viipyi Liverpoolissa kauvemmin kuin mitä oli aikonut; ja kun ei häntä kolmen päivän

kuluttua kuulunut, tuli rouva minun luokseni.

"Mitä Tom sanoi noista juustoista?" kysyi hän.

Vastasin, että hän oli käskenyt säilyttämään niitä kosteassa paikassa, ja ettei kukaan saanut niitä koskea.

Rouva huomautti:

"Ei ole luultavaa, että kukaan niitä koskee. Oliko Tom haistanut niitä?"

Luulin hänen sitä tehneen ja lisäsin, että hän näytti olevan suuresti niihin kiintynyt.

"Luuletteko, että hän pahastuisi", kysäsi hän, "jos maksaisin punnan jollekin jätkälle, jotta hän veisi ne pois talosta ja kuoppaisi jonnekin syrjäiseen paikkaan?"

Vastasin luulevani, ettei Tom silloin enää ikinä voisi tuntea elämän halua.

Rouva sai uuden ajatuksen.

"Kuulkaa, ettekö *Te* tahtoisit säilyttää niitä hänelle?" kysyi hän.

"Saanko lähettää ne tänne Teille?"

"Rouvani", minä vastasin, "omasta puolestani rakastan juuston hajua, ja olen alati pitävä matkaani Liverpoolista niiden seurassa onnistuneena, suloisena huvimatkana. Mutta täällä maailmassa täytyy meidän myös ottaa huomioon toisten tunteita. Nainen, jonka katon alla minulla on kunnia asua, on leski ja, kuten luulen, sitäpaitse orpo. Hän tuntee voimakasta, tahtoisin sanoa kaunopuheliasta, vastenmielisyyttä kaikkea 'konstailemista' vastaan. Ja tunnen vaistomaisesti, että hän pitäisi miehenne juustojen oleskelua talossaan 'konstailemisena', ja minä en koko maailman aarteiden hinnasta tahtoisin minusta sanottavan, että konstaalien leskien ja orpojen kanssa."

"No niin", virkkoi ystäväni vaimo nousten tuolilta, "niinpä ei ole muuta neuvoksi kuin että minä ja lapset muutamme hotelliin asumaan, kunnes nuo juustot ovat syödyt loppuun. Kieltäydyn kauvempaa asumasta samassa talossa kuin ne."

Hän piti sanansa ja antoi matamin hoitaa taloa sillä välin. Kun näet tältä, matamilta, kysyttiin tunsiko hän hajua, vastasi hän: "Mitä ihmeen hajua?" ja kun hänen käskettiin sijoittaa nenänsä aivan juustoihin kiinni ja vetää henkeä sieranten kautta, sanoi hän tuntevansa lievän meloonituoksun. Tästä tehtiin johtopäätös, ettei juustoilmakehä voinut — ainakaan sanottavasti — vahingoittaa tätä naista, jonka vuoksi hän sai jäädä taloa vartioimaan.

Hotellin lasku nousi 15 guineaan ja ystäväni Tom laski, että juustot täten tulivat maksamaan hänelle 8 shillinkiä 6 penceä naula. Hän sanoi suuresti pitävänsä juustosta, mutta moinen hinta nousi hänen varojensa yli. Hän päätti hävittää koko juustot ja heitti ne kanavaan, mutta sai onkia ne ylös jälleen, sillä kaikki laivurit ja kipparit joella tekivät valituksen maistraattiin. He sanoivat tukehtuvansa. Sitten hän eräänä pimeänä yönä piiloitti ne seurakunnan ruumishuoneeseen. Mutta *coroner* älysi ne ja nosti hirmuisen metelin.

Hän sanoi, että se oli salajuoni, jonka kautta ajottiin saada hänet viralta pois herättämällä vainajat arkuissaan.

Lopultakin ystäväni pääsi niistä eroon kuljettamalla ne autiolle merenrannalle, minne ne kaivettiin syvälle hietaan. Tämä seutu sai senjälkeen oivallisen maineen, Matkustajat ihmettelivät, etteivät ennen olleet tunteneet miten voimakasta meri-ilma oli, ja rintatautisia tulvi vielä vuosia jälkeensä näille seuduille.

Vaikka minä pidän paljon juustosta, luulen, että George on oikeassa siinä, ettei meidän tule ottaa lainkaan juustoa mukaamme.

"Saamme tulla toimeen teettä iltapäivillä", sanoi George (Harrisin naama synkistyy), "mutta sen sijaan syömme k:lo 7 oikein vankan aterian — puolinen, iltatee ja illallinen yhdistettyinä."

Harrisin kasvot alkoivat taas kirkastua. George ehdotti liha- ja hedelmäpiirakoita, kylmää paistia, tomaatteja, hedelmiä ja vihanneksia. Mitä juotavaan tuli, päätimme ottaa mukaamme erästä Harrisin keksimää tahmeaa seosta, jota veteen sekoitettuna sanotaan limonaatiksi, ja sitäpaitse teetä ja pullon whiskyä, siltä varalta, sanoi George, että kaatuisimme.

Minusta tuntuu, että George liiaksi usein jankuttaa kaatumisesta. Ei ole hyvä ennustella moisia tapaturmia vesille lähtiessä.

Mutta olen iloinen siitä, että otimme whiskeya mukaan.

Olutta emme ottaneet eikä viiniä. Ne tekevät ihmisen uniseksi ja tylsäksi, joten ne eivät sovellu veneretkelle. Iltasin voi kyllä ottaa lasin, kun istuu ulkona kaupungilla, katselemassa ihmistulvaa, mutta auringonpaisteessa, kun on kova työpäivä edessä, on paras olla niitä nauttimatta.

Teimme luettelon kaikesta mitä ottaisimme mukaan, ja siitä koitui pitkä lista, ennenkuin iltasella erosimme. Seuraavana päivänä — se oli perjantai — ostimme kaikki tarpeet ja kokoonnuimme iltasella latomaan niitä kokoon. Meillä oli suuri matkalaukku vaatteita ja pari tukevaa koria muonavaroja ja keittoastioita varten. Siirsimme pöydän akkunan luo, ladoimme tavarat suureen läjään lattialle ja istahdimme sitä katselemaan.

Minä julistin tahtovani "pakata."

Olen ylpeä taidostani sillä alalla. Tavaroiden kokoonpano matkalle lähtiessä on muuan niitä monia asioita, joissa tiedän olevani kaikkia muita ihmisiä etevämpi (ihmettelen joskus itsekin miten paljon tällaisia asioita on olemassa). Selitin asian Georgelle ja Harrisille ja huomautin, että olisi viisainta jättää koko homma minun huostaani. He antoivat suostumuksensa epäilyttävän alttiisti, mikä sai minut aavistamaan pahaa. George täytti piippunsa ja heittäysi nojatuoliin. Harris taasen nosti koipensa pöydälle ja sytytti sikarin.

Se ei ollut lainkaan ollut tarkoitukseni. Minä tietenkin olin ajatellut, että ottaisin koko edesvastuun niskoilleni ja George ja Harris suorittaisivat työn minun johdollani. Joskus täytyisi minun puuttua asiaan, työntää heidät syrjään säälivällä: "No, olet sinä...! Kas sitä! *Näin* se on tehtävä. Näitkö miten helposti se kävi!" — niin sanoakseni opettaisin heitä. Heidän käsityksensä asiasta harmitti minua. Ei mikään kiukuta enemmän kuin nähdä toisten vetelehtivän kädet ristissä, kun itse on työssä ja touhussa.

Asuin muutamakseen yhdessä erään toverin kanssa, joka oli saattaa minut raivoon moisella käytöksellä. Hän voi tuntikaudet venyä sohvalla ja seurata minua katseillaan, kun puuhasin huoneessa. Hän sanoi, että teki oikein hyvää nähdä minun olevan työssä. Hän tunsu nyt, sanoi hän, ettei elämä ollut tyhjä unelma, vaan ylevä tosiasia täynnä jaloja tehtäviä ja velvollisuuksia. Hän oli hapuillut pimeydessä, kunnes tapasi minut, sillä hän ei koskaan ollut nähnyt tehtävän työtä.

Minä en ole sen luontoinen. En voi nähdä toisten hommaavan ja itse olla laiskana, vaan tahdon johtaa työtä, käydä kädet taskuissa ja antaa hyödyllisiä ohjeita. En voi sille mitään. Se johtuu tarmokkaasta luonteestani, otaksun.

En kuitenkaan virkkanut mitään, vaan aloin latoa tavaroita kokoon. Se oli pulmikkaampi tehtävä kuin olin odottanut, mutta vihdoinkin sain matkalaukun kokoon ja istahdin sille vetämään hihnoja kiinni.

"Etkö ajokaan ottaa jalkineita?" huomautti Harris.

Katsahdin ympärilleni ja älysin unhoittaneeni ne. Se on niin Harrisin tapaista. Hän ei tietystikään voinut sanoa sitä, ennenkuin laukku oli pantu kiinni! Ja George nauraa virnisteli — tuota harmittavaa, typerää, pirullista nauruaan, johon vain hän kykenee. Se saattaa minut aina raivoon.

Avasin laukun ja sulloin jalkineet sinne. Juuri kun olin sitä lukitsemassa, sain kauhistuttavan ajatuksen: oliko hammasharjani tullut mukaan? En tiedä mistä se tulee, mutta en koskaan tiedä onko hammasharja mukana vai eikö.

Se on kapine, hammasharjani, joka kiusaa minua ollessani matkoilla ja katkeroittaa koko elämäni. Näen unta, ettei sitä ole mukana, herään kauhusta väristen ja syökseen vuoteeltani sitä etsimään. Aamusin sullon sen laukkuun, ennenkuin olen sitä käyttänyt, ja saan purkaa kaikki; — tavallisesti löydän sen viimeisten esineiden joukosta laukun pohjalta. Sitten "pakkaan" jälleen ja unhoitan sen hotelliin, niin että viimeisessä tingassa saan juosta sitä noutamaan ja viedä sen asemalle nenäliinaan kiedottuna.

Tietysti täytyi minun nytkin purkaa koko laukku ja — tietenkään en sitä löytänyt. Mellastin tavaroiden parissa niin perinpohjin, että ne vihdoinkin lienevät olleet siinä tilassa, missä ne olivat ennen maailman luomista, kun vallitsi kaaos. Georgen ja Harrisin harjat löysin kahdeksantoista kertaa peräkkäin, mutta en omaani. Ladoin tavarat yksitellen laukkuun ja ravistin joka esinettä. Vihdoinkin löysin harjani — saappaasta. "Pakkasin" vielä kerran.

Kun olin valmis, kysyi George oliko saippua mukana. Vastasin että minusta se oli samantekevä; löin laukun kiinni ja kiristin remmit. Huomasin työni päätettyä että olin sullonut tupakkamassini laukkuun, joten se oli taasen avattava. Vihdoinkin klo 10.50 oli laukku kunnossa, mutta molemmat korit olivat vielä jällellä. Harris sanoi, ettei meillä enää ollut kuin 12 tuntia lähtöömme, jonka vuoksi oli parasta, että George ja hän suorittivat loput. Minä suostuin, istahdin nojatuoliin ja he ryhtyivät työhön.

He alottivat reippaasti ja hilpeästi arvatenkin näyttääkseen minulle, miten sen tuli käydä. Minä en virkkanut mitään — odotin. Kun George on joutunut hirteen, on Harris huonoin tavaransäilyttäjä maailmassa. Minä katselin tavararöykkiöitä: lautasia ja kuppeja, kattiloita, pulloja ja purkkeja, keittiöitä, leipiä, piirakoita, hedelmiä y.m., y.m. ja aavistin, että näytelmä pian tulisi huvittavaksi.

En erehtynytäkään. He alottivat särkemällä kupin. Se oli heidän ensi työnsä. He tekivät sen kaiketi näyttääkseen minulle mihin kaikkeen *kykenivät* ja herättääkseen huomiotani.

Sitten Harris sijoitti mansikkahillon tomaatin päälle, joka meni mäsäksi, niin että se oli teelusikalla sorkittava ulos.

Nyt oli Georgen vuoro ja hän tallasi voihin. Minä en virkkanut sanaakaan, vaan asetuin istumaan pöydän laidalle ja katselin ukkosten hommaa. Se harmitti heitä enemmän kuin terävin pilkka, minä tunsin sen. Se hermostutti heitä ja teki heidät levottomiksi; he tallasivat tavaroita, toisia he asettivat paikkoihin, mistä niitä tarvittaessa ei löydetty. He sijoittivat piirakat pohjalle ja raskaita esineitä päälle, jolloin edelliset musertuivat.

Suolaa he siroittelivat joka paikkaan, ja voi sitten! En koskaan elämässäni ole nähnyt kahden ihmisen saavan niin suuria aikaan voinaulalla kuin nyt. Sittenkuin George oli irroitannut tohvelinsa siitä, yrittivät he sulloa sitä kattilaan. Se ei tahtonut mennä sinne, ja jo sisällä oleva osa ei enää tahtonut tulla ulos. Lopultakin he onkivat sen kattilasta ja sijoittivat sen tuolille. Harris istahti nyt sen päälle, niin että se tarttui kiinni hänen housuihinsa, jonka jälkeen he alkoivat etsiä sitä joka sopesta.

"Voin mennä valalle siitä, että panin sen tuolille", jupisi George tuijottaen tyhjää tuolia.

"Näin omin silmin, että panit sen siihen pari minuuttia sitten", sanoi Harris.

He vaelsivat taas huoneen ympäri, mutta voita ei löytynyt; ja ällistyneinä tuijottivat he toisiinsa.

"En vielä ole mokomaa nähnyt", virkkoi George.

"Se on oikea ihme!" säesti Harris.

George meni nyt Harrisin selän taakse ja huomasi missä voi oli.

"Kas, tuossahan se on ollut koko ajan", murahti hän.

"Missä?" tokasi Harris ja pyörähti katsomaan.

"Seiso alallasi, kuuletko!" ärjäsi George hyökäten hänen jälessään.

Vihdoin he saivat sen irroitetuksi ja panivat sen teekannuun.

Montmorency oli tietenkin mukana koko ajan. Montmorencyn korkein pyrintö elämässä on tuppautua toisten ihmisten tielle ja saada heidät noitumaan. Jos hän voi sekaantua asiaan, missä häntä ei tarvita ja saada häiriötä aikaan, niin että raivostuneena nakkaa ensi esineen, joka käteen sattuu, hänen jälkeensä, silloin tuntee hän, ettei hänen päivänsä ole mennyt hukkaan.

Hänen suurin nautintonsa on saada joku kompastumaan häneen ja latelemaan karkeita kirouksia, ja kun se hänelle onnistuu, ei hänen ylpeydellään enää ole rajoja.

Tietysti hän nytkin tuli ja istahti esineiden päälle, joita juuri sillä hetkellä tarvittiin. Häntä näytti myös vaivaavan harhaluulo, että George ja Harris ojentaessaan kättään jotakin ottamaan halusivat hänen kylmää, kosteata kuonoaan käteensä. Hän tallasi hillopurkkiin, pureskeli teelusikoita; vihdoin hän leikillä kuvitteli sitrooneja rotiksi ja hypätä loikkasi vasuun sekä "tappoi" niistä kolme, ennenkuin Georgen onnistui läimäyttää häntä paistinpannulla.

Harris sanoi, että minä yllytin koira. En suinkaan häntä yllyttänyt. Moinen koira ei kaipa yllykettä. Se on hänen luontainen, synnynnäinen perisyntinsä, joka saa hänet täten käyttäytymään.

Valmistukset olivat lopussa klo 12.50 yöllä. Harris istahti suurimman vasun päälle ja lausui toivovansa, ettei mitään ollut särkynyt. George sanoi, että mikä särkyi, *oli* särkynyt, ja tämä viisaus näytti häntä lohduttavan. Hän sanoi myös olevansa valmis menemään levolle ja niin olimme me toisetkin. Harris nukkuisi tämän yön luonamme ja me nousimme kaikki yläkertaan. [Englantilaisessa kodissa ovat makuuhuoneet aina talon yläkerrassa. Suom. muist.]

Vedimme arpaa vuoteista ja tuloksena oli, että Harris nukkuisi minun huoneessani.

"Miten aikaiseen herätän teidät, pojat?" kysäsi George.

Harris vastasi: "Kello seitsemän."

"Ei, kello kuusi", sanoin minä, sillä aijoin kirjoittaa pari kirjettä.

Riitelimme tästä tuokion Harrisin kanssa, mutta tingimme puolet kumpikin ja sanoimme siis 1/2 7.

"Herätä meidät klo 6.30, George", sanoimme.

George ei vastannut, ja huomasimme sen johtuvan siitä, että hän oli vaipunut uneen ja nukkui kuin hako. Me sijoitimme nyt kylpyammeen siten, että hänen aamulla täytyi ehdottomasti astua siihen. Tyytyväisinä menimme sitten levolle.

VIIDES LUKU.

Mrs P. herättää meidät. — Laiskiainen George. — Muutama sana säänennustuksista. — Matkatavaramme. — Nuorison turmellus. — Lähdemme matkalle kansan riemuitessa; tulemme Waterloo-asemalle. — Lounasradan virkamiesten tietämättömyys maallisista asioista — semminkin junista. — "Mä lykkään purteni laineillen."

Se oli mrs Poppets, joka seuraavana aamuna herätti minut.

Hän sanoi:

"Tiedättekö, että kello on lähemmä yhdeksän, sir?"

"Yhdeksän, mitä helkkarissa?" tokasin minä hyökäten vuoteelta.

"Kello on yhdeksän", toisti emäntäni avaimen reijästä. "Pelkäsin, että herrat nukkuisivat liian kauvan."

Herätin Harrisin ja julistin mitä kello oli.

"Luulin, että aijoit nousta 1/2 7", sanoi hän.

"Se oli aikomukseni", vastasin, "mikset herättänyt minua?"

"Miten voin herättää sinut, kun et sinä herättänyt minua?" vastusti hän. "Nyt emme ennätä veneelle ennen kahtatoista. Kummastelen, että lainkaan enää tänään viitsit nousta vuoteelta."

"Niin, kiitä onneasi, että sen teen", vastasin. "Jollen olisi sinua herättänyt, olisit vetänyt hirsyä 14 päivää yhtä mittaa."

Nalkutimme täten jonkun minuutin, kunnes meidät keskeytti Georgen uhmaava kuorsaus. Tuo sulosävel muistutti nyt meitä hänen olemassa olostaan. Tuolla nukkui hän — mies, joka kysyi koska saisi meidät herättää — nukkui selällään, suu ammoillaan ja polvet koukussa.

En tiedä sanoa, mistä se johtuu, mutta minua harmittaa sanomattomasti nähdä toisen vetävän unia, kun itse olen jalkeilla. On niin hirvittävää nähdä miten kalliit tunnit ihmiselämässä — hetket kultaa kalliimmat, jotka eivät koskaan palaa — nukutaan, niin, tuhlataan eläimellisessä unessa.

Siinä venyi nyt George syntisessä laiskuudessa tuhlaten ajan kallisarvoista lahjaa; hänen kallis elämänsä, josta hän kerran saisi tehdä ankaran tilin, valui hyödytönnä hukkaan. Hänhän olisi voinut olla täydessä toimessa ja ahtaa sisäänsä munia ja porsaspaistia tahi härsyttää koiraa sen sijaan että nukkui sielua tylsistyttävässä unessa.

Se oli kauhea ajatus. Harris ja minä näytimme saaneen sen samalla hetkellä. Päätimme pelastaa ystävämme ja tämä ylevä ajatus sai meidät unhoittamaan oman riitamme. Hyökkäsimme vuoteen ääreen ja kiskoimme peitteen lattialle, jonka jälkeen Harris takoi häntä tohvelilla ja minä mylvin hänen korvaansa. Saimme hänet vihdoon hereille!

"Mi-mikä on hätänä?" mutisi hän ja nousi istualleen.

"Ylös, unikeko, laiskiainen!" ärjäsi Harris. "Kello on neljännestä yli yhdeksän."

"Älä helkkarissa!" tokasi George ja hypähti sängystä suoraan kylpyammeeseen. "Kuka vietävän lurjus tämän on tehnyt?"

Sanoimme, että hän oli aasi, kun ei voinut nähdä kylpyammetta.

Pukeuduimme nyt kiireesti, mutta muistimme, että kampa, hiusharja ja hammasharjat olivat matkalaukussa (riivattu hammasharja lopulta vie minulta hengen!) Meidän täytyi siis mennä alas ja penkoa esille nuo tarvekalut. Kun se oli tehty, niin alkoi George vaatia parranajovehkeitään. Sanoimme, että hän tällä kertaa saisi tulla toimeen ilman niitä, sillä emme aikoneet avata enää matkalaukkua, ei hänen eikä kenenkään vuoksi.

"Älkää juonitelko", jankutti hän. "Enhän voi näyttäidä Cityssä tämmöisellä leuvalla."

Se oli kyllä ikävää Cityn vuoksi, mutta mitä inhimilliset kärsimykset meitä liikuttivat? Ja Harris virkkoi lohduttavasti, että City saisi luvan tyytyä tähän kovaan koettelemukseen.

Me menimme alakertaan murkinalle. Montmorency oli lähettänyt kutsumuskirjeitä parille koiratuttavalle, jotta he läsnäolollaan kunnioittaisivat lähtöämme, ja herrasväki tapella räyhäsi aikansa ratoksi ulkona portailla. Me rauhoitimme heitä sateenvarjolla ja kävimme käsiksi kotletteihin ja kylmään häränpaistiin.

"Tukeva murkina on sangen tärkeä asia", virkkoi Harris ja haravoi lautaselleen pari, kolme kotlettia huomauttaen että oli parasta syödä ne lämpimiltään; häränpaisti sensijaan jouti odottamaan.

George otti sanomalehden ja luki meille viimeiset haaksirikkouutiset ja merionnettomuudet sekä "Ilmatiedot." Viimeksimainitut ennustivat "sadetta, koleata säätä, vaihtel. kaunista" (mitä tämä sään tavallistakin inhoittavampi ominaisuus sitten merkinnee), "ukkosta ilmakehässä, tuuli itäinen, ilmanpaine alhainen keski Engl. (Lontoo ja Kanava). Ilmapunt. laskee."

Kaikista typeristä keksinnöistä joilla meitä nykyaikana rasitetaan, ovat "Ilmatiedot" kieltämättä kiusallisimmat. Ne "ennustavat" eilis- tahi toispäivän säätä ja aina päinvastoin kuin sää tänäpäpä todellisuudessa on. Muistan miten minulta tässä takavuosina turmeltui kokonainen vapaapäivä syksyllä, syystä että luotin paikkakunnan ilmatietoihin. "Kova sade ja ukonilma tänään tulossa", julistettiin maanantaina, ja me, pääsinpää, peruutimme huviretkemme ja istuimme koko jumalan pitkän päivän hotellissa sadetta odotellen. Ja iloisia, naureskelevia ihmisiä ajeli akkunoitten ohi vaunuissa ja kieseissä; aurinko paistaa heloitti eikä taivaalla ollut pilvenhattaraakaan näkyvissä.

"Kyllä ne sieltä palaavat likomärkinä", sanoimme me seisten akkunassa heidän iloaan katselemassa.

Ja me hymähdimme ajattellessamme miten he kastuisivat. Sitten istahdimme takkavalkean ääreen lukemaan ja koko ajan paistoi aurinko huoneeseen, niin että 12 ajoissa oli painostavan kuuma oleskella sisällä, ja me odotimme vain sadekuuroa ja salamoita.

"Kyllä siitä iltapäivällä nousee aika jyry, saattepa nähdä", sanoimme.
"Ja miten nuo hupakot saavat vettä niskaansa!"

Kello yhden ajoissa tuli emäntämme kysymään emmekö aikoneet käyttää hyväksemme kaunista säätä.

"Ei", vastasimme naurahtaen merkitsevästi, "me emme aijo kastua."

Ja kun iltapäivä vierii menojaan eikä sadetta kuulunut, lohdutimme itseämme sillä, että se tulisi sitä kiihkeämpänä, aivan odottamatta, kun ihmiset olivat kotimatalla eivätkä voisi päästä katon alle, joten he kastuisivat sitäkin enemmän. Mutta ei satanut pisaraakaan ja ihanaa päivää seurasi ihana yö.

Seuraavana aamuna luimme, että tulisi olemaan "oikein kaunis, lämpöinen päivä". Valitsimme siis ohuimman kesäpuvun ja läksimme ulos ilman päällystakkia. Puolen tunnin kuluttua alkoi sataa kuin saavista kaataen, tuuli kääntyi koleaksi pohjatuuleksi ja näin suloisena pysyi sää koko päivän, niin että tulimme kotiin peräti vilustuneina ja reumatismilla ladattuina ja saimme heti mennä vuoteelle.

Sää on jotakin, joka kokonaan menee minun horisonttini yli — siitä ei koskaan pääse selville. Ja ilmapuntari on yhtä epäluotettava ja oikullinen kuin sanomalehtien "Ilmatiedotkin."

Asuin viime keväänä eräässä Oxfordin hotellissa. Siellä oli semmoinen kone seinällä. Sinne tullessani näytti se "pysyvää kaunista", vaikka sade valui virtoinaan ja oli sitä tehnyt koko päivän. Se oli käsittämätöntä. Minä naputin ilmapuntaria ja viisari siirtyi heti "jotenkin kuivan" kohdalle. Kengänharjaaja pysähtyi ohikulkiessaan ja virkkoi, että se luultavasti ennusti huomispäivän säätä. Minä lausuin edellytyksen, että kone kenties muisteli mielessään kaksi viikkoa takaperin vallinnutta säätä, mutta harjaaja ei lainkaan ollut samaa mieltä.

Seuraavana aamuna naputin taas tuota salaperäistä kojetta ja se nousi yhä ylemmäksi, vaikka satoi entistä kiihkeämmin. Keskiviikkona uudistin saman kokeen ja viisari siirtyi nyt "pysyvän kauniin", "kuivuuden" ja "ankaran kuumuuden" ohitse, kunnes metallinaula ehkäisi sen liikkeen ja se ei enää päässyt nousemaan.

Se yritti kyllä tehdä parastaan, mutta koneisto oli siten rakennettu, ettei se voinut innokkaammin ennustaa kaunista säätä menemättä rikki. Viisarilla oli kyllä hieno aikomus nousta ylemmäksi ja ennustaa katovuotta, auringonpistoja, samum-tuulta ja maanjäristyksiä, mutta tuo vietävän naula oli tiellä ja se sai tyytyä osottamaan tuota jokapäiväistä: "ankara kuumuus."

Ja koko ajan valui sade taukoomatta, niin että kaupungin aliosa oli tulvaveden vallassa, sillä joki oli paisunut yli äyräittänsä.

Harjaaja arveli, että joskus *vastedes* saisimme pitkällisiä kauniita ilmoja, ja hän osotti ilmaprofeetan yläreunassa olevaa lausepartta, että (sää) "jota kauvan ennustetaan kestää myös kauvan; pikaan osotettu, pikaan vaihtuu."

Kaunista säätä ei kuitenkaan kuulunut — ei ainakaan sinä kesänä. Otaksun, että kone tarkoitti seuraavaa kevättä.

Säästä ei kukaan ihminen tiedä edeltäkäsän, eikä sitä kannata surra, Sää on kyllin kurja tullessaan, ilman että sitä edeltäkäsän tarvitsee tietää. Silloin kun haluamme kaunista säätä, olemme kuitenkin hyvin kiitolliset ennustajalle, joka sitä meille povaa. Rakastamme vanhaa ukkorahjusta, joka pilvisenä aamuna antaa katseensa kiertää taivaanlaella ja lohduttavasti virkkaa:

"Tiedättekö, herra, kyllä se siitä vielä kirkastuu päivän päälle, saattepa nähdä."

"Se mies tietää kyllä mitä sanoo", sanomme me, kiittelemme häntä ja jatkamme matkaa. "Ihmeellistä miten viisaita tuommoiset vanhat äijät ovat."

Ja me olemme sydämessämme ukolle kiitollisia, eikä tämä tunne katoa, *vaikkei* ilma selviäisikään, vaan sataisi koko päivän.

"Tekihän mies parastaan", arvelemme.

Mutta sitä kohtaan, joka ennustaa meille huonoa säätä, tunnemme vihaa ja katkeruutta.

"Tuleekohan tästä tänään vielä pouta, luuletteko?" huudamme reippaasti ohikulkiessamme.

"Sitä en luule, hyvät herrat. Kyllä tämä sade pitää päälle koko päivän", vastaa ukko ravistaen päätään.

"Mokomakin vanha pässinpää!" jupisemme me, "mistä *hän* mukamas, sen niin tarkoin on tietävinään?" Ja jos hän on ennustanut oikein, lisääntyy suuttumuksemme miestä kohtaan, ja meillä on melkein hieno aavistus, että hän tavalla tahi toisella on syypää huonoon ilmaan.

Tämä aamu oli liaksi kirkas ja auringonpaisteinen, jotta Georgen pöyristyttävät kuvaukset "ilmapunt. laskee" ja "häiriötä ilmakehässä etelä Europassa" voisivat turmella hyvää tuultamme, George huomattuaan, ettei voinut masentaa toiveitamme, näpisti paperossin, jonka juuri huolekkaasti olin itselleni tekaissut, ja mennä laputti matkaansa.

Sitten Harris ja minä ladoimme kokoon viimeiset tarpeemme, jotka olivat pöydällä, kannoimme tavaramme ulos rappusille ja odotimme ajuria.

Siinä näytti olevan koko joukko tavaroita, kun ne kaikki olivat yhdessä läjässä. Siinä oli iso matkalaukku, pieni käsilaukku ja molemmat korit, suuri läjä huopapeitteitä, neljä viisi sade- ja päällystakkia ja sateenvarjoja; sitäpäitse: melooni erityisessä käärössä, sillä se oli niin suuri, ettei sopinut mihinkään, pari naulaa rypäleitä toisessa käärössä, japanilainen auringonvarjo ja paperiin kiedottu paistinpannu, joka varsineen oli niin pitkä, ettei mahtunut koreihin.

Kieltämättä oli siinä koko joukko kamaa, ja Harris ja minä aloimme tuntea itseämme hieman noloiksi, en tiedä sanoa mistä syystä. Ajuria ei kuulunut, ei näkynyt, mutta katupojat tulivat sen sijaan ja näytöntö huvitti heitä, sillä he pysähtyivät.

Biggs'in poika oli ensimmäisten joukossa. Biggs on hedelmäkauppiaamme, ja hänen erikoisalanaan on haalia apulaisikseen Lontoon paatuneimmat ja turmeltuneimmat poikaviikarit, joita kulttuurimme tähän saakka on luonut. Jos läheisyyteen ilmestyy jotakin tavallista konnamaisempaa poika-alalla, tiedämme että se on Biggsin uusin poika. Kerrotaan, että Great Coram Streetin murhan johdosta koko katumme heti teki johtopäätöksen, että Biggsin silloinen juoksupoika oli kaiken pahan alku ja juuri, ja hänen olisi käynyt huonosti, jollei hänen olisi onnistunut todistaa *alibi'ään*, kun N:o 19, jonka ovikelloa hän murhan

jälkeisenä aamuna soitti ottaakseen vastaan tilauksia, pani toimeen ankaran ristikuulustelun — N:o 20:n avustamana (tämä sattumalta seisoj portailaan samaan aikaan). Minä en siihen aikaan vielä tuntenut Biggsin poikia, mutta sen perusteilla mitä heistä sittemmin olen nähnyt ja kokenut, en ainakaan minä panisi suurtakaan arvoa mokomalle *alibille*.

Kuten sanoin, oli Biggsin poika ensimmäinen, joka tuli saapuville. Hänellä näytti olevan kova kiire, kun hän ilmestyi, mutta nähdessään Harrisin, minut, Montmorencyn ja kaikki tavarat, hiljensi hän vauhtia ja alkoi töllistellä meitä. Harris ja minä tuijotimme takaisin äreinä ja ankarina. Se olisi kyllä haavoittanut tunteellista luonnetta, mutta Biggsin pojat eivät ylipäänsä ole hentoja taimia. Hän pysähtyi aivan portaitten eteen, nojautui aitaan ja alkoi pureskella oljenkortta tuijottaen meihin takaisin. Nähtävästi aikoi hän nauttia näytelmästä loppuun asti.

Tuokion kuluttua ilmestyi maustekauppiaan poika käyden toisella puolen katua. Biggs'in poika huutaa hoilasi tälle:

"Kuuleks'! Noi tosa flyttää."

Maustekauppiaan poika riensi yli kadun ja asettui vartioimaan portaitten toiselle puolelle. Sitten tuli jalkinekaupan nuorukainen ja sijoittui Biggsin pojan puolelle, jotavastoin "Sinisen Postin" nuorin kyypparipoika puolueettomana jäi seisomaan keskelle katukäytävää.

"Ei noiden vaan heti huomenna tarvitse nähdä nälkää", huomautti kenkäkaupan nuorukainen.

"Sinäkin kyllä haluaisit ittelles yhtä ja toista purtavaa", tokasi "Sinisen Postin" edustaja, "jos pienessä veneessä lähtisit seilaamaan Atlantin yli."

"Ei ne aijo Atlantin yli", vastusti Biggsin poika; "nehän meinaavat lähteä etsimään Stanley'ta!"

Tällä välin oli kadulle kertynyt aimo väkijoukko ja toinen kysyi toiseltaan mitä oli tekeillä. Jotkut (nuorin, kevytmielinen osa yleisöä) väittivät, että aikomus oli viettää häitä, ja osottivat Harrisin sulhaseksi; jotavastoin vanhemmat ja vakavammat olivat sitä mieltä, että oli hautajaiset ja että minä arvatenkin olin ruumiin veli.

Lopultakin saapui joutilas ajuri (tavallisesti niitä tällä kadulla kulkee kolme, neljä minuutissa, kun niitä *ei* tarvitse; ne häiritsevät kadulla kulkijoita ja ajavat suorastaan tiellesi). Me ladoimme tavarat vaunuihin, potkimme pellole pari Montmorencyn ystävää jotka luultavasti olivat tehneet valan, etteivät ikinä häntä hylkäisi, nousimme vaunuihin ja ajoimme matkaamme kansan riemuitessa. On vielä mainittava, että Biggsin poika nakkasi punajuurikkaan jälkeemme, mikä kuuluu tuottavan onnea.

Saavuimme Waterloo-asemalle k:lo 11 ja tiedustelimme missä 11.50 juna seisoj. Tietenkään ei kellään siitä ollut aavistustakaan. Waterloo-asemalla ei koskaan saa tietoa mistä junat lähtevät eikä muitakaan niitä koskevia seikkoja. Kantaja, joka hoiti tavaroitamme, otaksui sen lähtevän junasillalta N:o 2, kun taas muuan hänen virkaveljistään, jonka kanssa hän pohti asiaa, oli huhuna kuullut kerrottavan, että se lähtisi N:o 1:stä. Asemapäällikkö sitävastoin oli vakuutettu siitä, että se löytyisi paikallisjunien alueelta.

Saadaksemme luotettavan vastauksen menimme liikennepäällikön puheille, joka kertoi äsken tavanneensa henkilön, joka väitti nähneensä kyseessä olevan junan sillalla N:o 3. Menimme tälle junasillalle, missä viranomaiset selittivät luulevansa, että tämä oli Windsorin ylimääräinen tahi sitten Southamptonin kuriirijuna. Sen he varmasti tiesivät, *ettei* se ollut Kingstonin juna ilmaisematta kuitenkaan mihin luulonsa perustivat.

Sitten sanoi kantajamme, että junamme kenties löytyisi yläsillalta; hän sanoi hyvästi tuntevansa mainitun junan. Vaelsimme siis yläsillalle, saimme veturinkuljettajan kynsiimme ja kysyimme aikoiko hän lähteä Kingstoniin. Hän vastasi, ettei sitä varmasti tiennyt sanoa, mutta otaksui niin olevan. Hän lisäsi, että jollei se ollut 11.50 Kingstonin juna, niin voi hän panna veikkaa siitä, että se oli 9.32 juna Virginia Wateriin tahi 10:n juna Wight-saarelle eli sinnepäin, minkä kyllä saisimme tietää aikanaan perille tullessamme. Pistimme puoli kruunua miehen kouraan ja pyysimme häntä pitämään sitä k:lo 11.50 Kingstonin junana.

"Eihän tällä radalla", sanoimme, "kukaan tunne junia eikä tiedä minne ne menevät. Te tunnette tien. Pankaa kone käymään ja viekää meidät kaikessa hiljaisuudessa Kingstoniin."

"Enpä oikein taida uskaltaa, hyvät herrat", vastasi tuo kelpo mies, "mutta — kaiketi on tarkoitus, että *joku* juna menee Kingstoniin, ja siinä tapauksessa voinhan minäkin ajaa sinne. Tuokaa tänne puolikruunuanne."

Täten me saavuimme Kingstoniin Lounasrataa pitkin.

Sittemmin kuulumme, että käyttämämme juna itse asiassa olikin ollut Exeterin postijuna, ja että Waterloon viranomaiset useita tunteja olivat sitä etsineet saamatta selville mihin se oli joutunut.

Veneemme odotti Kingstonissa sillan luona. Tavarat sullottiin purteen ja me astuimme sinne myös.

"Onko kaikki selvillä?" kysyi venemies.

"Kaikki on selvillä", vastasimme ja Harris hoitaen airoja, minä peräsimestä ja Montmorency, kovin epäluuloisena ja onnettomana keulassa, läksimme liikkeelle. Joki oli nyt 14 päivää oleva kotinamme.

KUODES LUKU.

Kingston. — Opettavia mieltelmiä Englannin aikaisemmasta historiasta. — Mietteitä veistetyistä tammesta ja elämästä ylipäänsä. — Stivings-nuoremman surullinen kohtalo. — Unhotan olevani peräsinä hoitamassa. — Jännittävä seuraus siitä. — Hampton Courtin sokkelokäytävä. — Harris oppaana.

Oli hurmaavan ihana aamu myöhään keväällä (tahi aikaiseen kesällä), jolloin ruoho ja lehdet saavat menevämmän värin ja vuodenaika on kuin ihana impi, joka sykkivin sydämin juuri on kehittymäisillään naiseksi.

Kingstonin kiemurtelevat sivukadut, jotka ulottuvat rantaan saakka, näyttivät varsin runollisilta kirkkaassa auringonvalossa; ja kimalteleva joki aluksineen, viheriät lehtokujat, sirot huvilat rannoilla, Harris punakeltaisessa flanellipuvussa nurisevana airojensa ääressä, kunnianarvoisa, harmaa Tudorpalatsi, jonka katot kohosivat ilmoille etäämpänä, kaikki tämä muodosti hymyilevän taulun, niin valoisan, tyynen ja rauhaisan, että se väkisininkin sai minut haaveilevalle tuulelle.

Ajattelin Kingstonia — eli "Kyningestonia", niinkuin sen nimi silloin oli, niihin aikoihin, kun siellä kruunattiin saksilaisia kuninkaita. Suuri Caesar meni siellä joen yli ja roomalaiset legioonat asettuivat leiriin joen partaille. Caesar, kuten myöhemmin kuningatar Elisabeth, näytti ennättävän joka paikkaan, vaikka hän käyttäytyi paremmin kuin hyvä kuningatar Bess: hän ei käynyt kapakoissa.

Tuo Englannin siveä hallitsijatar oli vallan hurmaantunut kapakoihin. On tuskin olemassa niin likaista krouvia 10 penikulman alueella Lontoosta, missä ei Bess olisi joskus käväissyt, syönyt, asunut tahi nukkunut. Olettakaamme, että Harris alkaisi elää uutta elämää ja hänestä koituisi suuri mies, ministeri esim. ja hän kuolisi, tokkohan silloin asetettaisi tauluja kapakoihin, joita hän on käynneillään kunnioittanut: "Harris joi täällä tuopin olutta"; "Harris tilasi kaksi whiskytotia kesällä 88"; "Harris potkaistiin ulos täältä joulukuussa 1886?"

Ei, moisia tauluja kertyisi liian paljon. Sitävastoin tulisivat paikat, joissa hän *ei* käynyt, kuuluisiksi — harvinaisuutensa vuoksi. — "Ainoa ravintola etelä-Lontoossa, missä Harris ei ole ottanut ryyppyä!" Ihmiset rientäisivät kilvan katsomaan mikä mokoma ihmepaikka mahtaisi olla.

Miten tuo heikko Edward-kuningasparka mahtoi vihata Kyningestonia! Kruunausjuhla nousi hänen voimiensa yli. Kenties ei sokerimanteleilla täytetty metsäsianpää soveltunut hänen vatsalleen (en luule, että minäkään siitä pitäisin!) tahi oli hän saanut kyllikseen simasta ja kuohuviinistä. Oli miten tahansa, hän hiipi pois meluavasta juhlasta ja meni haaveksimaan kuutamossa lemmityn Elgivansa kanssa.

Kenties he käsi kädessä seisovat akkunan ääressä ja ihailivat kuuvalon hopeoimaa jokea; silloin tällöin tunkeusi juominkien meteli ja rähinä alhaalta pitosalista heidän korviinsa.

Samassa nuo raa'at hylkiöt Odo ja St Dunstan röyhkeästi tunkeutuvat rauhalliseen kammioon, syytävät karkeita solvauksia lempeän kuningattaren silmille ja raahaavat Edwy-raukan takaisin räyhäävään juhlaan.

Monen, monen vuoden kuluttua, kun sekä saksilaiset kuninkaasivat että saksilaiset juhlat olivat olleet ja menneet, katosi vähitellen Kingstonin merkitys joksikin aikaa, mutta se saavutti sen takaisin, kun Hampton Courtin linnasta tuli Tudor- ja Stuart-hallitsijasukujen asunto ja upeat kuninkaalliset huvipurret odottivat ankkurissa joen rantamilla ja ylpeät hoviherrat ja kavaljeerit loistavine kaapuineen tulivat alas rantaan ja huusivat: "Vene hoi! tänne! Kautta h—tin, suurkiitos!"

Useat näistä vanhoista taloista ovat niiltä ajoilta, jolloin Kingston oli kuninkaankaupunki, jolloin

ritareja ja hovimiehiä asui hallitsijansa läheisyydessä ja linnan portilla koko päivän vilisi kiiltäviä haarniskoja, korskuvia ratsuja, samettia ja silkkiä ja kauniita kasvoja. Vanhat talot ovat täydellisessä sopusoinnussa peruukkien, polvihousujen, kirjailtujen takkien ja pitkien kirousten kanssa. Siihen aikaan osattiin rakentaa tukevia, kestäviä taloja. Punaiset, kovat tiilet ovat vuosisatojen kuluessa kasvaneet toisiinsa kiinni ja tammiportaat eivät narise eikä notku niitä astuessa.

Tammiportaista muistan, että eräässä Kingstonin talossa on erittäin komeat portaat veistetyistä tammesta. Talossa on aikoinaan asunut joku mahtava, ylhäinen henkilö, mutta nykyään on siinä kauppaliike. Eräs ystäväni meni kerran sinne ostamaan hattua. Hajamielisyydessään hän pisti käden taskuunsa ja maksoi hatun puhtaassa rahassa.

Kauppias (hän tuntee ystäväni) ällistyi ensin moisesta ihmeestä, mutta päätti sitten — vastaiseksi kehoitukseksi — kutsua miehen katsomaan talon vanhoja tammiveistoksia. Ystävälläni ei ollut mitään sitä vastaan, jonka vuoksi kauppias vei hänet myymälästä asuntoonsa, toiseen kerrokseen. Kaidepuut olivat erinomaisen taiteellista työtä ja koko seinä oli verhottu tammipaneelilla, jonka veistokset olisivat tehneet kunniaa ruhtinaan palatsille.

Sitten he tulivat vierashuoneeseen, joka oli suuri, hauska huone; seinät oli verhottu prameilevilla, mutta sievillä sinipohjaisilla seinäpapereilla. Huoneessa ei ollut mitään erinomaista, ja ystäväni ihmetteli miksi hänet oli tuotu tänne. Omistaja meni seinän luo ja koputti siihen. Se antoi kumajavan äänen.

"Tamma", selitti hän. "Koko seinä on veistettyä tammaa, samoin kuin portaissakin."

"Mitä ihmettä", tokasi ystäväni moittivasti, "tarkoitatteko todella, että olette verhonnut veistetyn tammen sinisillä seinäpapereilla?"

"Aivan oikein, ja perhanan kalliiksi se tulikin. Täytyi näet ensin panna alle hieno, sileä laudoitus. Mutta huone on nyt sangen hauska. Se oli ennen synkkä kuin hautaholvi."

Minun mielestäni ei miestä tule soimata. Hänhän on porvari, eikä osaa panna arvoa muinaismuistoille. Veistetty tammi on kyllä kaunista katsella ja hauskaa omistaa, mutta epäilemättä ei tällaisessa huoneessa ole hauska *asua*. Se on melkein kuin jos asuisi kirkossa.

Niin, asian surullinen puoli on siinä, että se, joka ei pane arvoa veistetyille tammelle, saa koko huoneensa sillä verhotuksi, kun taasen ne, jotka sitä todella ihailevat, saavat maksaa suunnattomia summia sen omistamisesta. Niin on maailmassa aina laita. Jokaisella ihmisellä on jotakin, mitä hän ei tarvitse, kun taas toiset ovat saaneet sen, mitä hän enimmin kaipaisi.

Aviomiehillä on rouvia joista he eivät välitä, kun taas vanhat pojat valittavat yksinäisyyttään. Köyhillä ihmisillä, joilla on tuskin itselleenkaan leipää, on kahdeksan reipasta lasta. Rikkaat vanhat pariskunnat, joilla ei edes ole läheisiä sukulaisia, kuolevat lapsettomina.

Sitten on meillä työt ihailijoineen. Ne työt, joilla on ihailijoita, eivät (sanovat he) välitä niistä rahtuistakaan. He sanovat, että kernaimmin tahtoisivat päästä niistä erilleen — ne vaivaavat heitä; mikseivät ne ala hakkailla miss Brownia ja miss Smithiä, jotka ovat vanhoja ja rumia ja joilla ei ole ihailijoita. Itse he eivät pidä ihailijoista. He eivät *koskaan* aijo mennä naimisiin.

Mutta mitäpä hyödyttää tästä puhua; se tekee vain ihmisen alakuloiseksi.

Koulussamme kävi muuan poika, jota me nimitimme Sandford & Mertoniksi. Hänen oikea nimensä oli Stivvings. Hän oli merkillisin poika, minkä koskaan olen nähnyt. Luulen, että hän todella rakasti läksyjään ja kirjojaan. Hän tarveli silmänsä lukemalla vuoteella kreikankieltä, ja ranskalaisia säännöttömiä verbejä hän toukki niin innokkaasti, ettei häntä millään olisi saanut kiskotuksi niistä erilleen. Hänellä oli kaikenmoisia hassuja, nurinkurisia käsitteitä, m.m. että "ahkeruudellaan tuottaa vanhemmilleen iloa ja koululle kunniaa", ja hän halusi ansaita palkintoja, tulla kelpo mieheksi y.m. semmoista roskaa En ole koskaan tavannut merkillisempää ilmiötä, ja samalla oli hän viaton kuin kapalovauva.

No niin, tämä poika sairastui tavallisesti kaksi kertaa viikossa, niin ettei hän voinut mennä kouluun. En luule koko maailmassa olleen niin sairaloista koulupoikaa kuin Sandford & Merton. Jos joku tauti oli liikkeellä 10 penikulman lähetyvillä, voi panna veikkaa siitä, että hän sen sai. Mätäkuussa voi hän saada keuhkokuumeen ja nokkoskuumeen jouluksi. Reumatismi iski häneen kuivaan kesäaikaan ja lokakuun sumussa voi hän saada auringonpiston!

Eräänä talvena hänet nukutettiin ja kiskottiin ulos kaikki hänen hampaansa (hän käytti sitten tekohampaita), sillä häntä vaivasi alituinen hammastauti, joka sitten otti muuttuakseen neuralgiaksi ja korvasäryksi. Hän vilustui vähä väliä ja suurena koleravuonna 1871, jolloin tuo tauti kiersi koko

paikkakuntamme ohi, esiintyi vain yksi ainoa poikkeustapaus koko kreivikunnassa: tämä merkillinen tapaus oli nuori Stivvings.

Sairaana ollen täytyi hänen maata vuoteellaan, syödä kananpoikia ja pannukakkua ja viinirypäleitä, ja tuo hölmö voi kuitenkin itkeä ulista, kun ei saanut kyhätä rakkaita latinankirjoituksiaan ja lueskella saksan kielioppia!

Ja me toiset pojat, jotka päivän sairaudesta olisimme kernaasti uhranneet kymmenen lukukautta kouluajasta ja joilla ei ollut vähintäkään halua antaa vanhemmillemme ylpeilemisen aihetta, me emme edes voineet saada tavallista kaularöhää! Oleskelimme vedossa, mutta se teki meille vaan hyvää; nautimme oksennuspulveria, mutta se lisäsi vain ruokahaluamme ja teki meidät lihaviksi. Ja Stivvings, joka ei osannut antaa niille oikeata arvoa, sai osakseen kaiken maailman taudit, kun taas me koko lukukauden aikana emme kyenneet hankkimaan pienintäkään sairauden oiretta. Lupa-aikana meitä kyllä muistettiin hinkuyskillä y.m., mutta lukukauden alkaessa paranimme kuten ihmeen kautta ja pysyimme terveinä kuin pukit.

Semmoista on elämä! me olemme vain kedolla heiluva ruoho, joka niitetään ja nakataan pätsiin.

Palatakseni takaisin veistettyyn tammeen, niin luulen, että isoisemme isoisillä oli paljoa hienempi taiteellinen aisti kuin nykyisellä sukupolvella. Useimmat taidearteet kokoelmisamme ovat tavallisia, jokapäiväisiä esineitä 14-16 vuosisadalta. Vaikka kenties on se vain niiden kunnioitusta herättävä ikä, joka tekee nuo oluttuopit, rikkinäiset lautaset ja kynttiläsakset kauneiksi ja arvokkaiksi silmissämme.

Tuleekohan aina käymään samalla tavoin? Kenties nykyajan tusinatavarat tuhannen vuoden kuluttua ovat "taide-esineitä" ja maksavat painonsa kultaa? Kenties sinisillä kukilla (heimo ja laji tuntemattomat Linnén järjestelmässä!) koristettu kahvikuppi, jonka äreä kyökkikarhu vihoissaan lyö säpäleiksi, tulevaisuudessa huolellisesti kitataan kokoon, pannaan lasikuvun alle salonkiin, ja vain talon rouvalla on lupa sitä tomuttaa?

Minulla on makuuhuoneessani — asun huoneessa "täyshoidolla" — posliinikoira. Se on valkoinen koira. Sillä on vaaleansiniset silmät ja vaaleanpunainen kuono. Se on peräti kiltin ja sivistyneen näköinen haukku. Mutta en itse kuitenkaan sitä ihaile. Se suorastaan harmittaa minua. Ja kevytmieliset ystäväni nauraa virnistelevät sille, eikä edes emäntäni sitä ihaile, mutta puolustaa koiran läsnäoloa huoneessani sillä, että hän itse on saanut sen perinnöksi autuaalta täti-vainajaltaan.

Mutta 200 vuoden päästä on enemmän kuin todennäköistä, että koira kaivetaan esiin jossain paikassa, ilman koipia, häntä katkenneena ja myydään vanhana posliinina ja pannaan lasikaappiin. Ja ihmiset ojentelevat sitä ihailen toisilleen. Heidän huomiotaan kiinnittää kuonon värin ihmeellinen syvyys ja he pohtivat, kuinka kaunis hävinnyt häntäpalanen epäilemättä oli ollut.

Me emme enää nykyään näe tuon koiran kauneutta. Se on meille liian tuttu. Se on kuin auringonlasku ja tähdet; niiden ihanuus ei meitä sykähdytä, koska ne ovat liian yleisiä meidän silmillemme. Niin on myös tuon posliinikoiran laita. V. 2288 ihmiset ovat siitä haltioissaan. Sellaisten koirien valmistuksesta on tullut kuollutta taidetta. Jälkeläisemme ihmettelevät, kuinka sen teimme ja sanovat, miten taitavia olimme. Meitä kutsutaan mielitellen "noiksi suuriksi vanhoiksi taiteilijoiksi, jotka kukoistivat 19 vuosisadalla ja valmistivat noita posliinikoiria."

Näyte-esinettä, jonka vanhin tytär valmisti koulussa, kutsutaan "viktoriaanisen aikakauden koristeeksi", ja on se miltei korvaamaton. Nykyajan tienvarsikapakan sinivalkeisia mukeja, naarmuisina ja lohkeilleina, metsästetään ja myydään painostaan kultaa; rikkaat ihmiset käyttävät niitä punaviinikuppeina, japanilaiset matkailijat ostavat niitä, jotka ovat välttyneet tuholta, "tuliaisina Ramsgatesta" ja "matkamuistoina Margatesta", ja vievät ne takaisin Jedoon muinaisina englantilaisina kuriositeetteina.

Tällä hetkellä Harris heitti pois aivot, nousi ylös jättäen paikkansa ja istahti taakseen nostaen jalkansa ilmaan. Montmorency ulvoi ja teki kuperkeikan, jolloin ylimmäinen eväskori hypähti ympäri ja koko sisältö vieri ulos.

Olin varsin hämmästynyt, mutten menettänyt malttiani. Sanoin melko sävyisästi:

"Hei! Mitäs tuo on?"

"Mitäs tuo on? Miksi —"

Ei, tarkemmin ajatellen en kerrokaan, mitä Harris sanoi. Myönnän, että syy saattoi olla minun; mutta mikään ei oikeuta voimakasta kieltä ja karkeaa ilmaisua, erityisesti miehessä, joka on saanut huolellisen kasvatuksen, niinkuin tiedän Harrisin saaneen. Ajattelin muita asioita ja unohdin, kuten jokainen saattaa helposti ymmärtää, että pidin peräsintä, mistä oli seurauksena, että sotkeennuimme koko lailla

hinausköyteen. Oli aluksi vaikea sanoa, mikä oli meitä ja mikä Middlesexin jokirantaa; mutta jonkin ajan kuluttua asia selvisi ja me pääsimme selville vesille.

Harris tällöin sanoi tehneensä tarpeeksi vähäksi aikaa ehdottaen, että olisi minun vuoroni; ja niin astuttuamme veneeseen minä menin pois ja otin käteeni hinausköyden sekä ohjasin veneen Hampton Courtin ohitse. Mikä rakas vanha muuri tuo onkaan, joka reunustaa siellä jokea! En koskaan ohita sitä tunteitta itseäni virkistyneeksi tuosta näystä. Sellainen muhkea, kirkas, suloinen vanha muuri; mikä viehättävä taulu se olisikaan, jossa jäkälä kiemurtelisi tuolla, sammal kasvaisi täällä, ujo nuori viiniköynnös kurkistelisi paikan yllä nähdäkseen, mitä tapahtuu vilkkaalla joella ja järkevä vanha myrkkymuratti versomassa hieman alampana. Tuossa vanhassa muurissa on joka kymmenen yardin alalla viisikymmentä väriä, sävyä ja vivahdetta. Jospa vain osaisin piirtää tai maalata, voisin varmasti tehdä ihanan luonnoksen tuosta vanhasta muurista. Olen usein ajatellut, että haluaisin asua Hampton Courtissa. Siellä näyttää niin rauhalliselta ja hiljaiselta, ja se on niin armas vanha paikka kuljeskella ympäriinsä aikaisin aamulla, ennenkuin monia ihmisiä on jalkeilla.

Kun tarkemmin mietin asiata, en sentään luule, että viihtyisin täällä, jos todella olisi asuttava näillä tienoilla. Iltasin täällä on hirvittävän synkkää ja yksinäistä. Lampunvalo heittäisi outoja varjoja tummiin paneeleihin; milloin kuvittelisin kuulevani askeleita kylmissä kivisissä käytävissä, milloin taas vallitsisi haudan hiljaisuus, niin että kuulisin sydämeni tykyttävän.

Ei, me ihmislapset, sekä naiset että miehet, rakastamme auringonvaloa ja hilpeätä elämätä. Me kammomme yksinäisyyttä ja pimeyttä; miljoonakaupungin huikaisevassa kaasuvälössä ja väentungoksessa tunnemme vasta oikein elävämme. Synkässä, autiossa metsässä tuntuu meistä kuin olisimme eksyneet elämän valtatieltä. Vain kaupungin hälinässä tykyttää ihmiselämän valtimo reippaasti ja hilpeästi; me hyräilemme hauskoja lauluja ja tunnemme itsemme rohkeiksi ja voimakkaiksi. —

Harris kysyi olinko koskaan käynyt Hampton Courtin sokkelokäytävässä. Hän kertoi muutamakseen olleensa siellä oppaana turistijoukolla. Hän oli kartalta tutkinut labyrinttia ja sen asemakaava oli hänen mielestään niin yksinkertainen, että oli kerrassaan hävytöntä kiskoa kaksi penceä ovirahaa moisesta huvista. Harris sanoi myöhemmin tulleen johtopäätökseen, että koko kartta olikin laadittu vain yleisön puijaamiseksi, sillä se ei lainkaan vastannut todellisuutta, vaan oli sanalla sanoen erehdyttävä. Harrisin piti näyttää labyrintti erälle maalaisserkulle. Hän sanoi tälle:

"Voimmehan pistäytyä labyrintissä; koko hökötyks on tosin naurettavan yksinkertainen, mutta voitthan sitten sanoa käyneesi täällä. Koko salaisuus on siinä että aina kääntyy oikealle kädelle. Voimmehan kävellä siellä joku kymmenen minuuttia, ennenkuin menemme aamiaiselle."

He tapasivat siellä pari turistia, jotka olivat lähes tunnin harhailleet ympäri ja kyllästyneet koko lystiin. Harris sanoi, että he voisivat seurata häntä, jos tahtoivat; hän oli juuri tullut ja aikoi tehdä lyhyen kierroksen siellä, ennenkuin meni ulos. He kiittivät Harrista ystävällisestä avusta ja tallustivat hänen perässään. Heidän esimerkkiään seurasi koko joukko muita turisteja, joita he kohtasivat tiellään, ja vihdoinkin kertyi siihen kaikki labyrintissa olevat vieraat. Ihmiset, jotka olivat kadottaneet kaiken toivon löytää ulos ja koskaan enää saada nähdä kotia ja perhettä, saivat uutta rohkeutta Harrisin tavatessaan ja liittyivät seuraan siunaten häntä pelastajanaan. Harris arveli että heitä kaikkiaan oli yli 20 henkeä, ja muuan rouva pienen lapsensa kanssa, joka oli koko aamun harhaillut siellä, tahtoi välttämättömästi pitää Harrisin käsikynkästä, jottei enää kadottaisi pelastusta näkyvistä.

Harris kääntyi uskollisesti oikealle kädelle, mutta tie tuntui pitkältä, ja serkku kysäsi oliko tämä suurikin sokkelokäytävä.

"Se on Europan suurin", vastasi Harris.

"Sitähän minäkin", jupisi serkku, "sillä olemme vaeltaneet runsaasti pari penikulmaa."

Harris alkoi itsekin ihmetellä käytävän pituutta, mutta hän pitkitti rohkeasti kulkua, kunnes he kulkivat vehnäleipäpuolikkaan ohi, josta Harrisin serkku sanoi voivansa mennä valalle, että oli nähnyt sen jo 7 minuuttia takaperin. Harris roikasi: "Se on mahdotonta!" mutta rouva sanoi: "Ei suinkaan", sillä hän oli Harrisin tavatessaan ottanut sen lapseltaan ja nakannut maahan. Hän lisäsi toivovansa, ettei ikinä olisi Harrisia tavannut ja lausui epäilevänsä että tämä oli petkuttaja. Harris raivostui, otti karttansa esiin ja alkoi selittää rakennuksen suunnitelmaa.

"Kartta voi olla hyvä kyllä", huomautti eräs seurasta, "jos vaan tiedätte sanoa missä kohdalla parhaillaan olemme."

Sitä ei Harris kuitenkaan tiennyt, vaan ehdotti, että palattaisiin käytävän suulle ja aloitettaisiin alusta. Ehdotuksen jälkimmäinen osa ei herättänyt sanottavaa ihastusta, mutta jokainen oli yhtä mieltä siitä, että palattaisiin käytävän suulle. — He kääntyivät siis takaisin ja alkoivat laputtaa Harrisin kintereillä ja

10 minuutin kuluttua oli seurue jälleen — keskipisteessä.

Harris yritti väittää, että tämä oli ollut aikomuskin alusta alkaen, mutta joukkue näytti niin uhkaavalta, että hän katsoi parhaaksi julistaa, että oli hieman erehtynyt.

Nyt he siis tiesivät missä kohdalla olivat. Kartta otettiin esille, ja kaikki näytti niin peräti yksinkertaiselta. He läksivät nyt kolmannen kerran vaeltamaan.

Kolmen minuutin kuluttua he taasen olivat keskipisteessä!

Sen jälkeen heidän oli tuiki mahdotonta päästä pois keskustasta. Valitsivat he minkä käytävän tahansa, aina saapuivat he keskustaan takaisin. Tämä toistui kerta toisensa jälkeen. Harris otti jälleen karttansa esille, mutta sen näkeminen sai joukon julmistumaan ja he kehoittivat häntä "hyvän sään aikana" kätkemään kartan taskuunsa. Harris-parka huomasi joutuneensa kokonaan epäsuosioon.

Vihdoin loppui heidän kärsivällisyytensä ja he alkoivat mylviä ja karjua vartijoita. Mies ilmestyikin ulkopuolelle ja huusi heille mitä tietä heidän tuli kulkea. Mutta heidän aivonsa olivat niin sekaisin, etteivät he tajunneet mitään, jonka vuoksi vartija käski heidän odottaa siellä, kunnes hän tulisi heitä opastamaan.

Kohtalo oli kuitenkin tahtonut toisin. Mies oli vasta tullut toimeensa ja tottumaton. Hän ei löytänytkään opastettaviaan, vaan harhaili ympäri, kunnes hänkin todenteolla eksyi. Joskus he kuulivat hänen askeleensa, tahi näkivät vilahduksen hänestä käytävän risteyksessä, mutta hänen ei onnistunut päästä heidän luokseen, vaikka miten olisi yrittänyt.

He saivat kaikin odottaa, kunnes muuan vanhemmista vartijoista palasi päivälliseltä, ennenkuin pääsivät ulos sokkelosta.

Harris huomautti lopuksi, että hänen käsityksensä mukaan oli se varsin nerokkaasti laadittu sokkelokäytävä; ja me päätimme narrata Georgea menemään sinne paluumatkalla ja toivottomasti eksymään.

SEITSEMÄS LUKU.

Joki sunnuntaipuvussa. — Sopiva puku jokiretkelle. — Tilaisuus miehille. — Harrisin huono kauneusaisti. — Georgen flanellitakki. — Päivä muotinuken seurassa. — Mrs Thomas'in hauta. — Mies, joka ei rakastanut hautoja, ruumisarkkuja ja pääkalloja. — Harris kiukustuu. — Hänen mielipiteensä Georgesta, pankeista ja limonaatista. — Hän tekee taikatemppeja.

Harris kertoi minulle labyrinthiseikkailunsa Moulsey-sulun kautta kulkiessamme. Omituista kyllä oli veneemme aivan yksin sulussa, jossa tavallisesti vallitsee niin vilkas liike. En luule, että edes Boulterin sulusta kulkee niin monta alusta päivässä kuin tästä.

Olen nähnyt sulun niin tulvillaan veneitä, ettei vettä ole lainkaan näkynyt ainoastaan kirjavia pukuja, monivärisiä lakkeja, hattuja loistavia auringonvarjoja, liehuvia nauhoja, silkkikaapuja ja lumivalkoisia pukuja. — Kun katsoi tätä hyörinää, muistutti se muotikauppiaan akkunaa tahi loistavilla kukilla täytettyä laatikkoa. Siinä ovat kaikki sateenkaaren värit hurjassa sekasorrossa.

Semminkin kauniina sunnuntaipäivänä on koko auringonpaisteinen joen pinta Hamptonista Moulsey'hin saakka tulvillaan veneitä kirjavine lastineen. Kaikki lähiseudun asujamet saapuvat joelle perheineen ja koirineen juttelemaan, hienostelevaan, tupakoimaan ja katselemaan veneitä. Ja tämä vilkas, värikäs taulu: miehet soutupuvuissa, naiset kirjavine koristeineen, haukkuvat koirat, vilisevät veneet, valkoiset purjeet, hymyilevä maisema ja kimalteleva vesi, on ihanin näytelmä, minkä tiedän vanhan, synkän, nokisen Lontoon lähiseuduilla.

Ihmisillä onkin joella oiva tilaisuus näytellä vaatteitaan. Silloin myöskin on meillä miehillä kerran tilaisuus osottaa aistiamme kirjavien pukujen valinnassa — vapaudumme hetkiseksi ankaran muodin orjuudesta ja meillä onkin hyvä väriaisti, jos saan lausua oman mielipiteeni. Minä itse käytän aina hiukan punaista puvussani — punaista ja mustaa, ja se värisovitus soveltuu erinomaisesti tummanruskeaan tukkaani, jota pidetään sangen kauniina. Myöskin vaaleansininen kaulaliina pukee minua ja punainen silkkiliina vyötäisillä — se on kauniimpi kuin tavallinen vyö — tekee edullisen vaikutuksen.

Harris käyttää aina punakeltaisia ja keltaisia värejä, mutta en luule että hän siinä tekee viisaasti. Keltainen ei sovellu hänen tummalle iholleen. Minä hänen sijassaan käyttäisin sinistä pohjaväriä valkoisilla ja punertavilla lisillä, mutta mitä huonompi aisti ihmisellä on pukeutumistaidossa, sitä itsepäisempi näyttää hän olevan. On todella vahinko, ettei hän seuraa neuvojeni, sillä nykyisessä puvussa ei hänellä koskaan tule olemaan onnea; *minun* värejäni käyttämällä tulisi hänestä korea poika.

George on myös ostanut retkeämme varten pari esinettä, joita en voi hyväksyä. Hänen flanellitakkinsa on aisattoman kirjava. En tahtoisin loukata Georgea, mutta sana on varsin paikallaan. Hän näytti meille ostoksensa torstai-iltana — myymälässä oli sanottu, että vaate oli itämaista kuosia — ja kysyi mitä siitä pidimme. Kun hän otti takin ylleen, virkkoi Harris, että jos tarkoitus oli sijoittaa vaatekappale hernepenkkiin keväällä säilyttämään lintuja, hän kylläkin voi sitä kunnioittaa; mutta että hän tunsii meritaudin oireita, jos edes kuvitteli sitä inhimillisen olennon pukimena — paitse kenties varieteessa esiintyvän neekerilaulajan ruumiin verhona. George tietysti otti nenäänsä, mutta Harris teki tuon kylläkin aiheutetun huomautuksen: miksi Herran nimessä lainkaan kysyttiin hänen mielipidettään, jollei sitä kerran tahdottu kuulla?

Harris ja minä pelkäämme, että mainittu vaatekappale on saava purtemme harmillisen huomion esineeksi. —

Tyttöjä ylipäänsä pukee kaunis venepuku erinomaisesti. Aistikas soutupuku tekee heidät tavallista vaarallisemmiksi sydäntemme rauhalle. Mutta toivoisin kaikkien naisten käsittävän, että "venepuvun" tulee olla puku, jota todella voi käyttää veneessä, eikä vain lasikaapissa. Koko veneretken huvi turmeltuu, jos osanottajat koko ajan ajattelevat enemmän pukujaan kuin itse retkeä. Olen kerran ollut souturetkellä kahden tähän luokkaan kuuluvan immen seurassa. Ja sen hauskuuden muistan vielä tänäpänä!

He olivat pyntänneet itsensä silkkiin, pitseihin, kukkiin ja nauhoihin, hienoihin kenkiin ja vaaleisiin hansikkaihin. He olivat puetut valokuvaajalle menoa eikä veneretkeä varten. Ne kuuluivat olevan aitoparisilaisia "soutupukuja", mutta oli suorastaan naurettavaa semmoisissa puvuissa lähestyä oikeata maata, ilmaa ja vettä.

Ensikseen ei vene heidän mielestään ollut puhdas.

Me pyyhimme kaikki tuhdot ja vakuutimme, että he voivat olla rauhalliset siinä suhteessa, mutta he eivät uskoneet. Toinen heistä siveli sormensa kärjellä tuhtoa ja näytti "tuloksen" ystävälleen; sitten he huokasivat ja istuivat paikoilleen kasvoilla sama ilme kuin muinoin kristityillä marttiroilla mahtoi olla areenalle astuessa, missä roviot ja tiikerit odottivat.

No niin, soutuessa *täytyy* aina roiskua vähäisen. Ja yksi ainoa vesipisara kykenee tarvelemään nuo siunatut puvut, Jos niihin tuli täplä, ei sitä millään saanut lähtemään — se pysyi siinä ijäti.

Minä hoitelin peräairoa ja tein parastani. Nostin airon joka vedolla pari jalkaa korkealle, jotta vesi ehtisi valua pois, ennenkuin tein uuden vedon, ja valitsin aina tyvenimmän veden. Keula-airon hoitaja sanoi tuokion kuluttua, ettei kyennyt soutamaan kanssani ja pyysi saada suosiollisella luvallani istua ja tutkia soutuani (se huvitti häntä, sanoi hän). Mutta kaikesta varovaisuudestani huolimatta en voinut estää pisaraa silloin, toista tällöin roiskumasta neitosten puvuille.

Tytöt eivät virkkaneet mitään; he painautuivat toistensa viereen ja mutistelivat suukkojaan. Mutta joka kerta kuin pisara roiskui heidän päälleen, he hätkähtivät kauhusta. Oli ylentävää nähdä heidän kärsivän äänettöminä, ja se sai minut kokonaan suunniltani. Minä hermostuin ja roiskutin sitä enemmän vettä, mikäli koetin sitä varoa.

Vihdoin kyllästyin moiseen jännitykseen ja sanoin tahtovani siirtyä keula-airoon. Se oli oiva ehdotus, arvelivat kaikki, ja me vaihdoimme paikkoja. Neitokset huoahivat helpoituksesta, nähdessään minun poistuvan ja heidän kasvonsa kirkastuivat hetkiseksi. Tyttö-raukat! Olisi ollut parempi, että olisin pysynyt paikallani. Keula-airo oli huoleton, tyhmä nulikka, jolla ei ollut enemmän hienotuntoisuutta kuin villakoiranpennulla. Hän voi kokonaisen tunnin olla murhaavien katseiden esineenä niitä edes huomaamatta, ja vaikkapa huomasikin, ei se häntä haitannut. Hän veteli airollaan reippaasti ja huolettomasti, niin että koko veneen yli satoi pisaroita kuin suihkulähteestä, ja nyt vasta neitokset olivat leikissä. Jos hän sattui holvaamaan heidän puvuilleen *enemmän* kuin puolipulloa samalla kertaa, naurahti hän vaan hilpeästi ja virkkoi:

"Suokee toki anteeksi", ja tarjoutui nenäliinallaan kuivaamaan vettä.

"Oh, ei se tee mitään", sopersivat tyttöraukat ja yrittivät päivänvarjoilla, saaleilla ja päällysvaateilla suojata itseään.

Aamiaisella kävi heidän sangen nolosti. Kehoitimme heitä istumaan nurmelle, mutta ruoho oli tomuista ja puunrunkoja, joita heille tarjosimme, ei nähtävästi viikkokausiin oltu puhdistettu. Sen vuoksi he vihdoinkin levittivät nenäliinansa nurmelle ja istuivat sitten suoraselkäisinä kuin kohennusraudat. Samassa toverini, jonka lautanen oli kukkuroillaan pihvipaistia, kompastui puunjuureen, niin että maukas liha teki suuren kaaren ilmassa. Onneksi se ei osunut tyttösten vaatteille, mutta tapaus osotti heille, että vaaroja vaani joka taholla. Koko aterian ajan he senvuoksi hermostuneella innolla seurasivat meidän jokaista liikettämme, jos me vaan koskimmekaan johonkin, mikä voi kaatua ja tehdä tahroja heidän pukuihinsa.

"Tulkaapas, tytöt", virkkoi Keula-airo hilpeästi, "nyt täytyy teidän pestä astiat."

He eivät ensin häntä käsittäneet. Kun he vihdoinkin saivat asian selville, sanoivat he etteivät luulleet osaavansa sitä tehdä.

"Oh, kyllä minä näytän miten se on tehtävä", intti Keula-airo; "ja se on hauskaa työtä, uskokee pois. Tehän voitte istuutua... tarkoitan heittäidä polvillenne ja huuhtoa astiat vedessä."

Toinen tytöistä virkkoi pelkäävänsä etteivät heidän pukunsa soveltuneet moiseen työhön.

"Ei se haittaa mitään", penäsi toverini huolettomasti, "kiinnittäkää hameenne neuloilla."

Ja hän sai heidät todella pesemään astiat, ja vakuutti, että tämä työ oli huviretken hauskimpia puolia. Ja tytöt myönsivät, että se oli sangen hauskaa.

Jällestäpäin usein olen ihmetellyt oliko tuo nuori mies todella semmoinen pässinpää, kuin silloin näytti, vai oliko hän vain olevinaan — ei, se on mahdotonta! Hänen olennossaan oli jotakin aito lapsellista ja vilpittöntä. —

Harris aikoi nousta maihin Hamptonin kirkon luona saadakseen nähdä mrs Thomas'in haudan.

"Kuka on mrs Thomas?" minä kysyin.

"En minä vaan tiedä", vastasi Harris. "Hän on eräs nainen, jolla on merkillinen hauta, ja tahtoisin kernaasti nähdä sen."

Minä vastustin pontevasti moista tuumaa. Lienen eroava kaikista muista ihmisistä, sillä en ole koskaan pitänyt hautakivistä. Yleensä on tapana johonkin kylään tahi kaupunkiin saapuessa heti hyökätä kirkkomaalle ihailemaan hautoja; mutta minua ei semmoinen huvita. Enkä käsitä mitä nautintoa voi olla maleksia pimeissä, kosteissa kirkoissa vanhan, läähättävän ukkelin kantapäillä ja töllistellä outojen ihmisten hautoja! Ei edes sammaltaneeseen hautakiveen juotettu haljennut messinkikiilpi kykene tekemään minua onnelliseksi.

Olen loukannut monen kunnianarvoisen kirkonvartijan tunteita jäykkyydelläni; "liikuttavat" hautakirjoitukset ja vanhat perhekroonikat eivät saa silmiäni kyynelymään, ja he ottavat nenäänsä, kun minä tahdon kiiruhtaa pois pyhästä paikasta.

Eräänä herttaisena kesäaamuna istuin pienen kyläkirkon kiviaidalla tupakoiden ja nauttien ihanasta ilmasta ja hurmaavasta näköalasta — vanha, harmaa kirkko veistoksilla koristettuine ovineen, kylän olkikatsoiset majat, hopealta hohtava puro, valkoinen kyläntie tuuheine lehmuksineen ja taustana siniseen autereeseen verhottuja metsäisiä kukkuloita!

Se oli todella hurmaava taulu. Tunsin itseni sillä hetkellä yleväksi ja hyväksi. Tunsin etten enää tahtonut olla heikko, syntinen ihminen. Minä tahdoin muuttaa tänne maakylään asumaan, elää moitteetonta, jaloa elämää ja vihdoinkin ikä tekisi hiukseni hopeanharmaiksi j.n.e.

Tällä hetkellä voin antaa anteeksi kaikille ystäville ja sukulaisille heidän pahuutensa ja vääryytensä — minä siunasin heitä. He kulkivat vääriä teitään synnissä ja jumalattomuudessa aavistamattakaan mitä minä täällä syrjäisessä kylässä tein heidän hyväkseen: minä siunasin heitä kaikkia ja toivoin, että he joskus saisivat sen tietää, sillä tahdoin tehdä heidät onnellisiksi. Olin vaipunut näihin yleviin mietteisiin, kun minut herätti haaveiluistani kimeä, vinkuva ääni, joka paapatti: "Vartokaa, herra, minä tulen, minä tulen. Odottakaa tuokio, ei ole kiirettä."

Katsahdin ylös ja näin vanhan, kaljupäisen ukkorahjuksen kirkkomaan poikki linkuttavan luokseni; hänellä oli kädessä suunnaton avainkimppu, joka kalisi joka askeleella.

Minä viittasin kieltävästi, mutta hän riensi minua kohti läähättäen:

"Minä tulen, herra, minä tulen. Jalkani on hieman kipeä, siksi en pääse liikkumaan yhtä nopeasti kuin

nuorena. Tästä menee tie hyvä herra."

"Laputtakaa tiehenne, ukko!" minä sanoin.

"Tulinhan niin nopeasti kuin pääsin, herra", penäsi hän. "Eukkoni näki Teidät vastikään. Tulkaa perässäni, herra."

"Menkää hiiteen", toistin minä. "Korjatkaa luunne, ennenkuin tulen muurin yli ja isken loven kalloonne."

Ukko näytti ällistyneeltä.

"Eiks' herra tahdokaan nähdä hautoja?!" hän kysyi.

"En", minä vastasin. "Tahdon istua tässä aidalla. Menkää tiehenne ja antakaa minun olla rauhassa. Ja varoitin Teitä häiritsemästä yleviä, jaloja ajatuksiani typerillä hautakivijutuillanne. Painakaa hiiteen ja valmistaukaa pitämään hautajaisianne. Minä maksan puolet kustannuksista."

Hän näytti tulevan hämilleen. Hän hieroskeli silmiään ja tuijotti minuun. Olin tavallisen ihmisen näköinen: hän ei päässyt selville minusta.

Vihdoin hän tokasi:

"Onko herra vieras täällä? Ette asu täällä?"

"En", minä vastasin, "siinä tapauksessa ei *Teitä* olisi enää elossa, jos asuisin täällä."

"No, kai Te sitten tahdotte katsoa hautoja — ja ruumisarkkuja?"

"Te valehtelette", vastasin julmistuneena; "en tahdo nähdä hautoja — annan palttua haudoillenne! Mitä minä niistä välitän? Meidän perheellämme on omat hautansa. Setä Podgerilla on perhehauta Kensal Greenissä, ja se on koko seudun ylpeys; äidinisäni hautaholvissa Bow'in luona on tilaa kahdeksalle vieraalle ja tati Susannan haudalla Finchleyssä on hautakivi, johon on veistetty kahvikannu seppeleen ympäröimänä, ja se maksaa monta puntaa. Kun tarvitsen hautoja, menen johonkin näistä paikoista nauttimaan. En pidä väliä vieraista haudoista. Vaikka — kun *Te* olette haudattu, voin tulla katsomaan hautaanne. Siinä kaikki, mitä voin hyväksenne tehdä."

Ukko purskahti itkuun ja sopersi, että eräällä haudalla oli kivi, jota toiset pitivät ihmisruumiin jätteenä, toisella haudalla taas oli kirjoitus, jota ei kukaan osannut selittää.

Se ei saanut sydäntäni helymään ja ukko sopersi murtuneella äänellä:

"Ettekö myöskään tahdo nähdä maalattua akkunaa?"

Kun ei sekään tepsinyt minuun, veti hän parhaan valttinsa esiin. Hän tuli luokseni ja kuiskutti korvaani:

"Minulla on myös pari pääkalloa hautaholvissa; tulkaa katsomaan niitä. Tehän olette nuori herra, ja matkustatte huviksenne. Tulkaa katsomaan kalloja."

Silloin minä läksin laputtamaan pakoon, mutta vielä juostessani kuulin hänen jankuttavan:

"Tulkaa katsomaan kalloja, rakas herra; tulkaa takaisin! Ette sitä kadu, jos tulette katsomaan kalloja."

—

Niin, Harris myös ahmii hautoja, hautakiviä ja kirjoituksia, ja ajatus, ettei saisi nähdä mrs Thomasin hautaa, saattoi hänet raivoon. Hän julisti, että koko retki menisi pilalle, jollei hän saisi nähdä mrs Thomasin hautaa — eikä hän olisi lähtenyt koko matkalle, jollei olisi muistanut, että tuo hauta oli aivan tiemme varrella.

Minä muistutin hänelle, että meidän täytyy klo 5 olla Sheppertonissa tapaamassa Georgea, ja silloin Harris alkoi säättiä tätä. *Miksi*, taivaan nimessä, sai George laiskotella koko pitkän päivän ja antoi meidän raahata raskasta purtta jokea ylös häntä vastaan? Miksei hän voinut tehdä työtä leipänsä edestä, kuten me? Istui pankissaan torkkumassa! H—tiin kaikki pankit! Mitä hyötyä pankilla oli *hänestä*?

"En vielä ikinä ole nähnyt hänen tekevän työtä pankissa", jatkoi Harris. "Joka kerta kun olen siellä käynyt, istua vetelehtii hän lasiseinän takana ja on tekevinään työtä. *Minä* saan raataa elantoni puolesta, miksi hän saa laiskotella? Ja mitä hyötyä ylipäänsä on pankeista? Kyllä he ovat hanakoita ottamaan rahojamme, mutta menepäs sinne vekselinesi, niin on toinen ääni kellossa! 'Ei ole nykyään

rahoja!" 'Hyväksyjä ei ole tarpeeksi tunnettu' y.m.roskaa! Sen kepposen tekivät he minulle viime viikolla kaksi kertaa. En aijo sitä kauvemmin kärsiä. Sanon rahani irti koko hökötyksestä. Jos George olisi täällä, voisimme yhdessä mennä haudalle. En luule, että hän koko päivänä on avannutkaan pankin ovea. Hän on ollut jossakin lurjustelemassa, se on varma, ja me saamme istua täällä raatamassa! Minä menen maihin ottamaan pikarin."

Minä huomautin että lähimpään ravintolaan oli useita penikulmia; ja silloin hän alkoi sadatella jokea. Mitä p—ttä moisella joella oli virkaa, jos matkailijoiden siellä täytyi nääntyä janoonsa?

On viisainta antaa Harrisin rauhassa jupakoida, kun hän on sillä päällä. Hän väsy kyllä aikanaan ja rauhoittuu sitten itsestään.

Minä sanoin, että vasussa oli väkevöityä limonaattia. Vettä oli myös mukana, ja sekoittamalla nämä kaksi nestettä sai oivallista, terveellistä juomaa.

Silloin hänen vihansa kohdistui limonaateihin, joita hän nimitti koulupoikien ja raittiushullujen juomiksi. Hän sanoi, että ne tarvelivät sekä ruumiin että sielun ja aiheuttivat puolet kaikista rikoksista, jotka Englannissa tehtiin.

Hänen täytyi kuitenkin sammuttaa janonsa, mutta pullo oli vasun pohjalla, joten sitä oli vaikea löytää. Kumartuessaan sitä etsimään ja koettaessaan samalla pitää perää, hän veti väärästä peräsimenköydestä, niin että vene törmäsi rantaan ja tähdys nakkasi hänet päistikkaa koriin. Siinä hän nyt seisoi päällään koivet ilmassa ja piti veneen laidoista kiinni. Hän ei uskaltanut liikahtakaan, sillä hän pelkäsi suistuvansa jokeen, kunnes pääsin apuun ja koivesta vedin hänen pystyyn, ja tämä sai hänet yhä raivokkaammalle tuulelle.

KAHDEKSAS LUKU.

Välillistä rahankiristystä. — Oikea menettely. — Rantojen omistajien itsekkyyttä. — Kieltoaukua. — Harris on epäkristillisellä päällä. — Hienot kekkerit. — Kahden nuorukaisen tunnoton käytös. — Tarpeettomia huomautuksia. — George ostaa banjon.

Me pysähdyimme Kemptonin puistoon piilipuiden varjoon ja murkinoimme. Se on varsin kaunis paikka: kaunis ruohokenttä, tuuheat puut ja näköala joelle. Me olimme juuri päässeet kolmanteen ruokalajiin — leipää ja hedelmähilloa — kun muuan herra paitahihassaan ja lyhyt piippunysä hampaissa tuli luoksemme ja kysyi tiesimmekö tekevämme vahinkoa vieraan alueella. Me sanoimme, ettemme olleet asiata tarpeeksi punninneet voidaksemme tulla määrättyyn johtopäätökseen, mutta jos hän kunniasanalla vakuutti meille, että teimme vahinkoa, tahdoimme empimättä sen uskoa.

Hän vakuutti sen ja me kiitimme häntä. Mutta hän seisoi siinä yhäti ja näytti äreältä, jonkavuoksi kysyimme voimmeko vielä tehdä hänelle jonkun toisen palveluksen, ja Harris, joka on hyväsydäminen, tarjosi hänelle leipää ja hilloa.

Otaksun, että mies kuului johonkin yhdistykseen, jossa täytyy vanhoa kieltäyvänsä nauttimasta leipää ja hilloa; sillä mies kirosi karkeasti — luultavasti häntä harmitti, että olimme saattaneet hänet kiusaukseen tarjoomalla kiellettyjä tavaroita — ja sanoi, että hänen velvollisuutensa oli ajaa meidät tiehemme.

Harris virkkoi, että jos se oli velvollisuus, oli se myös täytettävä ja kysyi mitä keinoa mies piti tehokkaimpana sen toimeenpanemiseksi. Harris on rotevavartaloinen mies, N:o 1:n kokoa niin sanoakseni, ja näyttää varsin vahvalta. Mies mitteli häntä kiireestä kantapäähän ja sanoi menevänsä isäntänsä puheille, sitten hän palaisi ja nakkaisi meidät molemmat jokeen.

Emme sen koommin nähneet koko miestä; tietenkin oli hänen tarkoituksensa kiristää meiltä shillinki tahi pari uhkauksillaan. On olemassa koko joukko kulkureita, jotka kesäisin hankkivat itselleen sievät rahat kulkemalla pitkin jokivarsia ja ahdistamalla herkkäuskoisia huvirekkelijöitä. He tavallisesti sanovat, että maanomistaja on heidät lähettänyt. Heidät nolaa parhaiten ilmoittamalla nimensä ja osotteensa, niin että omistaja, jos hyväksi näkee, voi nostaa kanteen ja vaatia korvausta "vahingosta", jonka hänen maansa on kärsinyt siitä, että sillä on istuttu. Useimmat ihmiset ovat kuitenkin niin käsittämättömän laiskoja ja pelkureita, että he mieluummin selviävät asiasta maksamalla vaaditun

summan ja täten elvyttävät niiden keinottelijoiden yritteliäisyyttä, sen sijaan että tarmokkaalla käytöksellä tekisivät siitä lopun.

Usein kyllä tapahtuu, että maanomistajat todellakin ovat moitittavia. Heidän itsekkyytensä ja ahneutensa kasvavat vuosi vuodelta. Jos he saisivat menetellä mielensä mukaan, niin he ehkäisisivät kaiken liikkeen Thamesjoella. Nytkin jo he tekevät parastaan joen poukamissa ja sivuhaaroissa. He tukkivat uoman paaluilla, jännittävät ketjuja joen poikki ja naulaavat suuria "kieltotauluja" jokaiseen puuhun. Nuo samaiset kieltotaulut herättävät minussa kaikki huonot vaistot vireille. Tahtoisin repiä irti mokomat julistukset ja takoa niillä tekijänsä pääkuorta, kunnes henki on lähtenyt; sitten kaivaisin hänelle haudan ja pystyttäisin "kieltotaulun" sille muistomeriksi.

Ilmaisin tunteeni Harrisille, ja hän sanoi, että hänessä nuo samat tunteet olivat vielä paljon kiihkeämmät. Hän ei ainoastaan halunnut surmata miestä, joka oli naulannut taulut paikalleen, vaan piti tarpeellisena teurastaa myös koko hänen perheensä, sekä ystävät ja sukulaiset ja vihdoin polttaa hänen talonsa poroksi.

Minusta meni moinen verenhimo sentään liian pitkälle, ja sanoinkin sen Harrisille, mutta hän vastasi:

"Ei alkuukaan; olisihan se sula oikeus ja kohtuus, ja vieläpä minä menisin laulamaan hauskoja lauluja suitsevilla raunioilla."

Harrisin syntiset, petomaiset puheet harmittivat minua. Oikeudentuntomme ei koskaan tulisi alentua halpamaiseksi kostonhimoksi. Sain puhua kauvan, ennenkuin sain Harrisin katsomaan asiata kristityn ihmisen kannalta, mutta lopultakin sain hänet lupaamaan, että hän joka tapauksessa säästäisi ystävien ja sukulaisten henget, eikä myöskään laulelisi raunioilla.

Hauskoista lauluista puhuessa muistuu mieleeni omituinen tapaus, jossa kerran olin mukana; ja koska se valaisee inhimillistä sieluelämää, tahdon sen kertoa tässä.

Olin kerran kutsuttu hienonhienoon, sivistyneeseen seuraan. Me olimme kaikki juhlapuvussa, lausuimme viisaita yleviä ajatuksia ja olimme sangen onnellisia — kaikki muut paitse kaksi nuorta ylioppilasta, jotka äskettäin olivat palanneet Saksasta; poikanulikoilla nähtävästi oli ikävä, he haukottelivat salaa ja vetelehtivät huoneesta toiseen. Seuramme tietysti oli *heille* liiaksi nerokasta, henkevää. Sielukas keskustelumme meni heidän horisonttinsa yli. Täällä he eivät olleet paikallaan. He olisivat saaneet pysyä poissa — sen myönsi jokainen myöhemmin iltasella.

Me soittelimme vanhojen mestarien sävellyksiä. Keskustelimme filosofiasta ja taiteesta. Olimme sukkeliakin — tietysti hienolla, säädyllisellä tavalla.

Kun muuan rouva oli esittänyt pari espanjalaista ja italialaista ballaadia, jotka saivat silmämme kyyneltyä liikutuksesta — ne olivat niin tunteellisia — avasi toinen nulikoista suunsa ja kysyi olimmeko koskaan kuulleet herra Slossen-Boschenin (joka tuntematon suuruus kuului parhaillaan olevan ruokasalissa) esittävän maailmankuulua lystikästä saksalaista lauluun.

Ei kukaan meistä ollut sitä kuullut.

Nuorukaiset sanoivat, että laulu oli äärettömän huvittava ja että he tahtoivat pyytää herra Slossen-Boschenia, jonka he hyvästi tunsivat, esittämään sen herrasväelle. Se oli niin hauska laulu, että kun herra Slossen-Boschen kerran oli laulanut sen Saksan keisarille, täytyi hänet (keisarin nimittäin) kantaa huoneesta ja viedä vuoteelle.

Ei kukaan — sanoivat he — ollut semmoinen mestari sitä esittämään kuin Slossen-Boschen. Mies osasi koko ajan pysyä niin totisena, että olisi luullut hänen esittävän murhenäytelmää, ja se juuri kutkutti nauruhermoja. Hän ei ainoallakaan väreellä ilmaissut laulun hauskaa sisältöä ja juuri tuo juhlallinen, melkein surullinen esitystapa sai kuulijat hillittömästi nauramaan.

Me tahdoimme tietenkin kernaasti kuulla Slossen-Boschenia ja kerrankin nauraa sydämen pohjasta. Nuorukaiset siis menivät hakemaan herra Slossen-Boschenia.

Kuuluisa laulaja ei lainkaan estellyt, vaan istahti heti piaan ääreen, virkkamatta sanaakaan.

"Nyt saatte kuulla jotakin hauskaa", kuiskasivat nulikat ja asettuivat istumaan professorin selän taakse.

Professori säesti itse lauluun. Alkusoitto ei lainkaan ennustanut lystikästä lauluun. Se oli omituinen, kaihomielinen sävel. Se oli melkein liikuttava; mutta me kuiskutimme, että tämä oli saksalaista huumoria ja että kohta saisimme hauskaa.

Minä en ymmärrä saksankieltä. Kaikki, mitä koulussa luin, olen unhoittanut, enkä sitä taitoa kaipaakaan. En kuitenkaan tahtonut vierasten nähden osottaa tietämättömyyttäni, ja keksin oivan keinon: pidin tarkasti silmällä molempia nulikoita. Kun he hymyilivät, naurahdin minäkin; kun he purskahtivat nauruun, tein minä samoin. Joskus olin omintakeisesti huomaavinani huvittavan kohdan laulussa, jota toiset eivät hoksanneet. Ja olin mielestäni sangen viisas.

Tosin tein havainnon, että kaikki muutkin läsnäolijat pitivät nuorukaisten naamoja silmällä; he hymyilivät ja nauroivat kuten komennon mukaan. Ja koska molemmat ylioppilaat nauraa rähättivät melkein koko ajan, kävi kaikki oivallisesti.

Saksalainen professori ei kuitenkaan näyttänyt onnelliselta. Kun ensi kerran purskahdimme nauramaan, kuvastui hänen kasvoilleen suunnaton ällistys kuten ei hän olisi lainkaan odottanut semmoista vaikutusta laulustaan. Ja se oli meistä erinomaisen hullunkurista: juuri hänen juhlallisuutensa nauratti meitä. Jos laulaja itse olisi vetänyt suutaan nauruun, olisi se turmellut koko vaikutuksen. Me nauroimme kuollaksemme ja professorin naama muuttui hämmästyneestä harmistuneeksi — hän tuijotti kiukkuisesti meitä kaikkia (ylioppilaat olivat hänen takanaan, joten heitä ei hän voinut nähdä). Ja me nauroimme katketaksemme. Laulun sisällys — sanoimme — oli jo äärettömän hullunkurinen, mutta laulajan totisuus teki kuitenkin hassuimman vaikutuksen — sille voi nauraa kuollakseen!

Viimeinen värssy oli laulun loistokohta. Professori katsella muljotti meitä niin kiukkuisesti, että olisimme pelänneet, jollemme olisi tienneet, että se oli — saksalaista huumoria. Ja laulu päättyi niin tuskallisen kaihomielisesti, että olisimme voineet itkeä, jollemme olisi tienneet, että se oli maailman lystikkäin laulu.

Hän lopetti laulun yleisön väännellessä itseään naurusta. Sanoimme että se oli hauskin laulu, mitä eläissämme olimme kuulleet ja että se loistavasti kumosi tuon yleisen harhaluulon, ettei saksalaisilla ollut taipumusta huumoriin. Ja me kysyimme professorilta, miksei hän antanut kääntää laulua englanninkielelle, jotta myös "suuri, oppimaton yleisö" saisi käsityksen siitä, mimmoinen hauskan laulun todella tuli olla.

Silloin herra Slossen-Boschen nousi seisomaan ja alkoi purkaa sisuaan. Hän kiroili ja noitui saksaksi (se kieli kuuluu olevan varsin rikasta ja tehoisaa sillä alalla!), hän hyppi ilmaan, heristeli nyrkkejään ja käytti *kaikki* englantilaiset haukkumasanat, jotka tiesi. Hän kiljui, ettei häntä koskaan oltu näin karkeasti loukattu.

Vihdoin saimme selville, ettei tuo laulu ollut lainkaan leikkisä eikä naurua herättävä. Se kertoi nuoresta harzilaisesta immestä, joka uhrasi henkensä pelastaakseen rakastettunsa sielun. Ja kun mies kuoli tapasi hänen sielunsa tytön sielun ja — — niin, en tarkemmin muista sisällystä, mutta jotakin *hyvin* surullista se vaan oli. Herra Boschen kertoi laulaneensa sen Saksan keisarille, ja hän (keisari) oli nyyhkyttänyt kuin pieni lapsi. Ja hän (herra Boschen) lisäsi, että laulua ylipäänsä pidettiin liikuttavimpana kaikista saksalaisista lauluista.

Se oli varsin harmillinen juttu meille — olimme peräti noloja, koko seurue. Emme voineet sanoa mitään puolustukseksi. Etsimme nulikoita, jotka olivat meidät saattaneet pulaan, mutta he olivat heti laulun päätyttyä kenenkään huomaamatta pujahtaneet huoneesta ja huippineet tiehensä.

Siihen päättyi koko juhla. En ole koskaan nähnyt vierasten lähtevän niin vähillä kursailuilla. Emme edes sanoneet hyvästi isäntäväelle. Etsimme päällysvaatteemme, avasimme oven ja hiivimme yksitellen kadulle etsimättä kenenkään seuraa.

Siitä lähtien eivät saksalaiset laulut ole minua huvittaneet. —

Me saavuimme Sunburyn sululle klo 1/2 4. Jokivarsi täällä on sangen ihanaa, mutta virta on tällä kohtaa niin voimakas, että on paras olla soutamatta — se ei hyödyttäisi mitään.

Olen kerran sitä yrittänyt. Minä hoidin airoja ja ystäväni arvelivat, että kylläkin selviäisimme tästä pienellä ponnistuksella.

Ja minä soudin kuin mies. Työskentelin käsivarsilla, jaloilla ja selällä. Vetelin tarmoni takaa ja ystäväni sanoivat, että sitä soutua kelpasi nähdä. Viiden minuutin kuluttua arvelin, että olisimme päässeet putousten ohi, ja katsoin ympärilleni. Me olimme — aivan samalla kohdalla kuin alottaessani, ja ystäväni — vietävät päässinpäät — nauraa hohottivat katketakseen. Olin raatanut kuin kaleeriorja pitääkseni venettä alallaan! — En minä vaan enää koske airoihin putousten kohdalla, se on varma. —

Saavuimme sitten Waltoniin, joka on sangen suuri kaupunki ollakseen jokivarrella. Sillä on kuitenkin sama vika kuin useimmilla muillakin: siitä on vain puoli tusinaa taloja näkyvissä joelle päin. Windsor ja Abingdon ovat ainoat kaupungit Lontoon ja Oxfordin välillä, jotka joelta katsoen näyttävät kaupungilta.

Vahinko ei ole suuri, sillä sitä enemmän saa nähdä metsiä, lehtoja ja niittyjä.

Caesarilla oli aikoinaan maakartano (tahi leiri, tahi linnoitus) Waltonin läheisyydessä. Caesar lienee suuresti rakastanut Thames jokea. Samaten on kuningatar Elisabeth asunut täällä. Cromwell ja Bradshaw (ei matkaoppaiden tekijä, vaan Kaarlo I:sen sotapäällikkö) asuivat myös täällä. Mahtoi herrasväki pitää hauskaa, kun tapasivat toisensa.

Waltonin kirkossa kuuluu olevan rautainen "suulukko." Ennen vanhaan oli tapana moisilla kojeilla pitää naisten kieliä kurissa. Nytemmin on luovuttu näistä turhista yrityksistä. Otaksun, että rauta on tullut harvinaiseksi ja ettei mikään toinen metalli ole kyllin kestävä.

Samassa kirkossa on vielä "merkillisiä" hautoja, ja pelkäsin, etten mitenkään saisi Harrista kunnialla ohi; mutta hän ei näyttänyt niitä muistavankaan, kun kuljimme ohi.

Oikealla jokirannalla on Oaklandin Puisto. Se on vanha, kuuluisa paikka. Henrik VIII ryösti sen joltakulta (en enää muista keneltä) ja asui itse täällä. Puistossa on luola, jonne pääsee maksoa vastaan ja jota pidetään merkillisenä, vaikkei se minusta ole minkään arvoinen. Oaklandissa asui myös Yorkin herttuatar, joka suuresti rakasti koiria; hänellä oli niitä koko lauma. Hän antoi rakentaa niille oikean kalmiston, minne ne haudattiin, kun kuolivat. Siellä lepää nyt lähes 50 koiraa, jokaisella oma hautakivensä kirjoituksineen.

No niin, kenties koiraparant ansaitsevat sen yhtähyvästi kuin moni kristitty ihminenkin.

Corway Stakesin luona — se on ensi mutkauksessa Waltonista lähtien — taistelivat Caesar ja Cassivelaunus keskenään. Cassivelaunus oli "valmistanut" väylän Caesarille sullomalla paaluja joen pohjaan (arvatenkin löi hän myös kieltotaulun rannalle!) Mutta Caesaria ei mikään ehkäissy; hän meni joen yli. Hän oli rakastunut jokeen.

Halliford ja Shepperton ovat pieniä, vähäpätöisiä kyliä jokivarrella. Meillä ei ollut siellä mitään tekemistä, mutta Sheppertonin kalmistossa kuuluu olevan hauta runollisine kirjoituksineen, ja minua pelotti, että Harris tahtoi mennä sitä katsomaan. Hän heitti ikävöiviä katseita rannallepäin, kun lähenimme kylää, mutta perin taitavalla sotajuonella sain hänen lakkinsa putoamaan jokeen, ja innoissaan sitä onkiessa ja harmissaan kömpelyydestäni hän kokonaan unhoitti rakkaat hautansa.

Weybridgen luona yhtyy Thamesiin kolme sivuhaaraa: Wey (kaunis pieni joki, jota usein olen aikonut tutkia, vaikka se aina on jäänyt tekemättä), Bourne ja Basingtoken kanava. Sulku on aivan kaupungin luona, ja sitä lähestyessämme näimme ensiksi Georgen flanellitakin sulkuportilla. Lähemmin tarkastettuamme huomasimme, että se myös sisälsi Georgen syntisen ruumiin.

Montmorency nosti hirmuisen metelin, minä kiljuin ja Harris ulvoi. George heilutti hattuaan ja huusi myös. Sulun vartija syöksi kauhistuneena kopistaan pelastusköysi kädessä — hän näet luuli jonkun pudonneen sulkuun, ja näytti harmistuneelta huomattessaan erehdyksensä.

Georgella oli kädessä merkillisen näköinen, vahakankaalla verhottu käärö. Sen toinen pää oli pyöreähkö ja litteä ja sillä oli pitkä, suora varsi.

"Mitä sinulla siinä on?" kysyi Harris — "paistinpannuko?"

"Ei", vastasi George — salaperäinen, hurja katse silmissään. "Nähkääs, tällaiset ovat nykyään muodissa; jokaisella ihmisellä on soutuoretkellä mukanaan semmoinen. Se on *banjo* [kitaran tapainen soittokone]."

"En ole ikinä tiennyt, että sinä osaat soittaa banjoa!" tokasimme Harris ja minä samalla hengenvedolla.

"En sitä osaakaan", myönsi George; "mutta se kuuluu olevan sangen helppoa, sanottiin minulle, ja minulla on myös oppikirja mukani."

YHDEKSÄS LUKU.

George vihitään työhönsä. — Hinausköysien jumalattomat taipumukset. — Soutuveneiden kiittämätön käytös. — Hinattavat ja hinaajat. — Uusi keksintö rakastaville pareille. — Vanhan tädin salaperäinen katoaminen. — "Kiiruhda hitaasti." — Kun nuoret neitokset vetävät venettä; jännittäviä kohtauksia. —

Saatuamme Georgen veneeseen, ahdistimme häntä työhön. Hän tietenkään *ei* tahtonut tehdä työtä; se on itsestään selvää. Hänellä oli, muka, kaupungissa ollut kovin rasittava työpäivä, selitti hän. Harris, joka väliin osaa olla kovaluontoinen eikä tunne sääliä, julisti nyt:

"Ja nyt, poikaseni, saat rasittavan työpäivän joella — vaihtelun vuoksi. Vaihteluhan on kaikille hyödyllistä. Laputa siis hinaamaan!"

Toinen ei hyvällä omallatunnolla — Georgenkaan omallatunnolla — voinut kieltäytyä, mutta hän kysyi, eikö olisi parempi, että hän — George — jäisi veneeseen keittämään teetä, sillaikaa kun Harris ja minä hinasimme, sillä teen keittäminen oli sangen rasittavaa työtä, ja Harris ja minä näytimme niin väsyneiltä. Vastauksen asemasta ojensimme hänelle hinausköyden, jonka hän kiltisti ottikin ja nousi maihin veneestä.

Hinausköysi on varsin salaperäinen ja oikullinen kapine. Minä käärin sen kokoon yhtä huolellisesti kuin jos pitelisin uutta housuparia; ja kun parin minuutin kuluttua otan köyden esille, on siitä sukeutunut kauhista, toivoton sekamelska.

En tahdo parjata enkä vääristellä, mutta olen vakuutettu siitä, että jos otamme minkä hinausköyden tahansa ja levitämme sen suoraksi kentälle ja sitten puoleksi minuutiksi käännämme sille selkämme, on se tällä aikaa ehtinyt vetäytyä kasaan, sotkeutua, mennä solmuihin, kiertyä sykkyröiksi, niin että vaaditaan vähintään puoli tuntia sen selvittämiseksi.

Tämä on mielipiteeni hinausköysistä ylimalkaan. Tietenkin voi niidenkin joukossa olla kunnioitettavia poikkeuksia, sen myönnän kernaasti. Lienee hinausköysiä, jotka ovat ammattinsa kunnia ja kaunistus — tunnollisia, rehellisiä hinausköysiä, jotka eivät kuvittele olevansa naisten nypläystöitä eivätkä yritä tekeytyä "antimakassariksi" samassa silmänräpäyksessä, kun niille kääntää selkensä. Sanoin että *lienee* semmoisia hinausköysiä, ainakin toivon niitä olevan. Mutta minä en vielä ole semmoista tavannut.

Sululle tullessamme olin omin käsin pannut kokoon köytemme. En tahtonut antaa Harrisin kajota siihen, sillä hän on niin huolimaton. Olin hitaasti ja varovasti käärinyt sen kokoon ja laskenut sen veneen pohjalle. Harris otti sen sieltä tiedemiehen tarkkuudella ja laski sen Georgen käsiin. Tämä otti sen ja alkoi vakavasti kietoa sitä auki, kuten olisi riisunut vauvan kapaloita, mutta hän oli tuskin saanut auki kymmentä kyynärää, ennenkuin tuo vietävän köysi oli enemmän kehnosti punotun ovimaton kuin minkään muun esineen kaltainen!

Tämmöisissä tapauksissa on seuraus aina sama: rannalla olija luulee, että syy on sen, joka pani köyden kokoon, ja soutua harjoittavan urheilijan tapana on aina lausua mielipiteensä.

"Aijoiit kaiketi kutoa tästä silakkaverkon, vai mitä? H—tin hökötyksen sinä vaan siitä olet saanut! Mikset voinut kunnollisesti panna sitä kokoon, senkin tyhmä nauti!" jupisee hän vähä väliä ja hääää raivokkaasti köyden kimpussa, heittelee sitä ja pyörii kuin hyrrä sen kanssa turhaan etsiessään köyden päätä.

Tietysti taas hän, joka oli sen pannut kokoon, on varma siitä, että toinen on sotkenut köyden sitä avatessaan.

"Olihan se aivan selvillä, kun annoin sen sinulle!" ärjäsee hän. "Katsoisit vähän eteesi, senkin kuhnus! *Sinä* luultavasti saisit sähkölennätinpylväätkin sotkeutumaan yhteen."

Ja he ovat niin kiukkuisia, että tahtoisivat hirttää toisensa köyteen. Kymmenen minuutin kuluttua rannalla olija alkaa mylviä ja karjua kuin mielipuoli, hän tallaa köyttä ja raastaa sitä ympäri koettaen saada sitä selville. Tietenkin se sotkeutuu entistä hullummaksi. Sitten astuu toinen veneestä maalle ja tulee avuksi, mutta he ovat toistensa tiellä ja estävät toisiaan selvitystyössä. Vihdoin saavat he köyden selväksi; kun he sitten kääntyvät rantaan, huomaavat he, että vene on ajelehtinut vesille ja lähenee putouksen reunaa.

Olen itse nähnyt semmoisen tapauksen. Se oli Bonveneyn luona hyvin tuulisena aamuna. Soudimme alaspäin jokea ja erään polvekkeen luona näimme rannalla kaksi miestä. Heidän kasvoillaan oli niin nolo, surullinen ja avuton ilme, etten koskaan ole moista nähnyt ihmiskasvoilla ja heillä oli pitkä hinausköysi keskessään. Jotakin oli nähtävästi tapahtunut ja me pysähdyimme kysymään mikä oli hätänä.

"Veneemme on mennyt menojaan", he äreästi vastasivat. "Nousimme rannalle selvittämään köyttä ja sillä aikaa se p—u livahti tiehensä!"

He näyttivät loukkaantuneen veneen — heidän mielestään — kiittämättömästä ja kurjasta

käytöksestä.

Löysimme velvollisuutensa unhoittaneen veneen puoli penikulmaa alemmaa joelta, minne se oli pysähtynyt kahilistoon, ja veimme sen isäntiensä luo. — Muistan yhä vielä miesten nolot naamat, kun he hinausköysi kädessä kulkivat pitkin rantoja etsien venettä.

Jokivarrella saa usein nähdä tämmöisiä hauskoja kohtauksia. Usein tapahtuu, että "hinaajat" astelevat reippaasti eteenpäin ja vaipuvat vilkkaaseen keskusteluun, sillaikaa kun veneessä olija — sata kyynärää heidän takanaan — turhaan kiljuu ja karjuu heitä pysähtymään ja tekee airoilla hurjia hätämerkkejä. Jotakin on joutunut epäkuntoon: peräsin irtautunut, airo solunut veteen tahi tuuli vienyt hatun jokeen, missä se nopeasti purjehtii virran mukana. Ensinnä hän sävyisästi ja kohteliaasti kehoittaa hinaajia pysähtymään.

"Hei, pojat! Pysähtykää hieman!" huutaa hän reippaasti. "Hattu, vietävä putosi veteen."

Sitten: "Hei! Tom — Dick! Ettekö kuule!" Ja sitten ärjäsee hän: "Hei! Kirotot pölhöt! Seis! sanon minä, senkin — —."

Vihdoin hän alkaa kirkua ja mellastaa veneessä, karjuu äänensä käheäksi ja noituu kuin väpeli. Ja pikkupojat rannalla ilkkuvat hänelle ja nakkelevat kiviä veneeseen, joka neljän penikulman nopeudella kiittää eteenpäin, ilman että veneessä olija kykenee sitä pysähdyttämään.

Kaikki nämä ikävyydet välttyisivät, jos vetäjät, sen sijaan että rupattelevat keskenään, pitäisivät työstään vaaria ja joskus myös silmäisivät taakseen miten veneessä on laita. Onkin parasta antaa yhden kerrallaan hinata venettä, sillä jos heitä on kaksi, ryhtyvät he heti puhelemaan lainkaan välittämättä siitä, miten veneessä olijan käy.

Esimerkkinä siitä, miten "hajamielisiä" hinaajat voivat olla, kertoi George meille illallisen jälkeen, kun asiasta tuli puhe, seuraavan omituisen tapauksen:

Hän oli kerran kolmen toverin seurassa ollut veneretkellä. Vene oli täydessä lastissa ja sangen raskas soutaa. Maidenheadin kohdalla he näkivät rannalla nuoren neitosen ja herran, jotka nähtävästi olivat syventyneet innokkaaseen keskusteluun. Heillä oli välillään sauvoin, johon oli sidottu hinausköysi, jonka toinen pää laahasi joessa. Mitään venettä ei ollut köyden päässä — eikä lähitienoillakaan semmoista näkynyt. Joskus maailmassa oli siinä tietenkin ollut vene, mutta minne oli se joutunut? Mikä kamala kohtalo oli saavuttanut sen ja siinä olijat? Tämä oli täydellinen arvoitus. Mutta veneen kohtalo ei lainkaan huolettanut neitosta eikä herraa: heillä oli sauvoin ja köysi; mistään muusta he nähtävästi eivät huolehtineet.

George aikoi juuri huutaa heille ja herättää heidät haaveiluista, kun hän sai nerokkaan ajatuksen. Hän otti venehaan, onki varovasti ylös hinausköyden pään ja kiinnitti sen *heidän* veneensä keulaan. Sitten he nostivat aivot veneeseen, menivät perään istumaan ja sytyttivät piippunsa.

Ja nuori neitonen ja nuori herra hinasivat näitä neljää lurjusta ja raskasta venettä aina Marlowiin saakka!

George sanoi, ettei elämässään ollut nähnyt niin kaihomielistä, ällistynyttä naamaa, kuin nuoren pariskunnan, kun se sai selville hinanneensa vierasta venettä viimeiset pari penikulmaa. Ja George luulee, että nuori mies, jollei olisi ollut hienossa naisseurassa, olisi ilmaissut tunteitaan sangen voimakkailla sanoilla.

Tyttö tointui ensiksi ällistyksestään. Hän löi kätensä yhteen ja huudahti epätoivoisella äänellä:

"Oi Henry, *minne* on täti joutunut?"

Harris kysyi saivatko he koskaan vanhan rouvan kohtalon selville.

George vastasi, ettei sitä tiennyt sanoa.

Puuttuva yhteistunne hinaajan ja hinattavan välillä voi myös aiheuttaa muitakin ikävyyksiä, niinkuin George ja minä kerran saimme nähdä Waltonin luona. Istuimme kauniilla varjokkaalla rantatörmällä, mistä voimme nähdä mitä joella tapahtui. Tuokion kuluttua tuli näkyviin pieni vene, jota hinasivat rannalla voimakas hevonen; sen selässä istui ohjaajana pieni poika. Veneessä vetelehti laiskoina ja uneliaina viisi miestä; muuan heistä torkkui peräsimestä.

"Toivoisin että mies vetäisi väärää ohjausnuoraa", mutisi George, kun vene kulki ohitsemme. Samassa se tapahtuikin ja vene syöksyi rantaääräseen pauhinalla kuten olisi yhtäikaa reväisty halki 40,000 lakanaa. Kaksi miestä, vasu ja kolme airoa tipahti heti rannalle ja puolitoista sekuntia myöhemmin teki kaksi herrasmiestä seuraa vastaiselle puolelle, purjeiden, matkalaukkujen ja pullojen kerralla. Viides

veneiden miehistöstä suistui päistikkaa veteen.

No, vene purettuaan lastinsa tuli tietysti paljon keveämmäksi ja poikanen hevosen selässä heilutti huutaen piiskaansa ja ajoi täyttä ravia tiehensä. "Haaksirikkoiset" nousivat istumaan ja töllistelivät toisiaan. Vasta tuokion kuluttua heille selvisi, mitä oli tapahtunut, ja he alkoivat huutaa ja hoilata pojalle. Tämä oli kuitenkin niin innostunut ajamiseen, ettei heitä kuullut, ja me näimme miten miehet laukkasivat hevosen ja pojan perään, kunnes katosivat näkyvistä.

Minua ei heidän onnettomuutensa yhtään sääliittänyt. Päinvastoin toivon että kaikki narrit, jotka täten hinauttavat venettä — niinkuin moni tekee — saisivat saman opetuksen. Heidän omasta vaarastaan puhumattakaan, ovat he vaarallisia ja tuottavat vastuksia kaikille vastaantuleville veneille. He ajavat semmoista vauhtia, ettei toinen ehdi väistyä tieltä, vaan hinausköysi tarttuu mastoon ja kaataa veneen tahi lakasee jonkun veneessä olijoista jokeen tahi ainakin hankaa kasvot verille. On paras olla lainkaan väistymättä mokomia herroja, vaan pitää heitä tarpeellisen matkan päässä veneestä maston tyvipäällä.

Enimmin jännittävää seikkailua on kuitenkin se, kun nuoret neitokset "hinaavat" venettä. Yksitoikkoiseksi ei aika ainakaan tule veneessä olijoille. Työhön vaaditaan kolme neitosta; kaksi vetää venettä ja kolmas hyppii ympärillä, jaarittelee ja nauraa. Ensi työksi he tavallisesti sotkevat köyden. Kun se vihdoinkin on selvitetty, alkavat he juoksujalkaa kuljettaa venettä. Viiden minuutin kuluttua ovat he tietysti jo väsyneet; he istahtavat nurmelle levähtämään ja nauramaan, ja seurauksena on se, että vene ajelehtii keskelle jokea, ennenkuin veneessä olijat aavistavat mitä on tekeillä ja ehtivät saada aivot esille. Tyttöset nousevat seisomaan ja ihmettelevät:

"Kas sitä! Se on mennyt keskelle jokea."

Sitten he työskentelevät jotakuinkin tyydyttävästi, mutta tuokion kuluttua eräs heistä tahtoo kiinnittää hameensa helmat; he pysähtyvät — ja vene ajelehtii kivelle.

Sinä syökset airoon käsiksi, saat veneen pois kiveltä ja huudat tytöille, etteivät seisahtuisi.

"Niin, mitä Te sanotte?" huudetaan.

"Älkää pysähtykö", karjut sinä.

"Kuinka? Emme kuule!"

"Älkää seisko — käykää — käykää!"

"Mene sinä, Emily, kysymään mitä he tahtovat", sanoo eräs tytöistä, ja Emily tulee rantaan ja kysyy mikä on hätänä, onko onnettomuutta tapahtunut.

"Ei suinkaan", vastaat sinä, "mutta teidän tulee hinata eikä pysähtyä vähä väliä."

"Minkätähden?"

"Emmehän voi ohjata venettä, jos pysähdytte tuon tuostakin. Veneen täytyy olla liikkeessä."

"Olla missä?"

"Liikkeessä — kulkea eteenpäin."

"Hyvä, sanon sen heille. Mitä te muuten pidätte työstämme?"

"Erinomaisesti, kunhan ette pysähdy."

"Sehän ei ole lainkaan vaikeata. Ja minä kun luulin, että se oli kovin konstikasta työtä."

"Niin, se käy kuin itsestään, jos vene vaan on koko ajan liikkeessä."

"Ymmärrän. Antakaa minulle tuo punainen saali, joka on tuhdon alla."

Sinä löydät saalin ja ojennat sen neidolle. Sillä aikaa on toinen heistä tullut rantaan ja tahtoo myös saalinsa. He ottavat vielä Marynkin saalin — varmuuden vuoksi, mutta Mary ei sitä tarvitse, vaan kaipaa sen sijaan taskukampaansa. Kestää noin 20 minuuttia, ennenkuin he lähtevät liikkeelle, ja ensi joenpolvessa ilmestyy tielle *lehmä!* Sinun täytyy tietenkin nousta maihin ja karkoittaa otus pois tieltä.

Niin, *yksitoikkoiseksi* ei aika koskaan tule veneessä, jota nuoret immet vetävät.

Vihdoinkin George sai köyden selväksi ja hinasi meidät Penton Hook'iin saakka. Siellä pohdimme tuota tärkeätä yösjakysymystä. Päätimme nukkua veneessä tämän yön, ja koska aurinko vielä oli korkealla, päätimme jatkaa matkaa Runnymedeiin, minne oli kolme ja puoli penikulmaa.

Jälestäpäin kuitenkin toivomme kaikin, että olisimme jääneet Penton Hookiin. Varhain aamulla on kyllä helppo asia soutaa kolme neljä penikulmaa vastavirtaa, mutta pitkän päivän lopulla se tulee kovin rasittavaksi. Matka ei tahdo koskaan loppua — jokainen puolipenikulma tuntuu yhtä pitkältä kuin kaksi tavallista. Luonnon ihanuus ei sinua hurmaa ja ja kellään ei ole halua puheluun. Ja vihdoinkin (mielestäsi) olet soutanut 10 penikulmaa ja päämäärää ei näy, alat pelätä että matkakartta osottaa väärin tahi että joku riiviö on varastanut koko paikan ja vienyt sen mukanaan.

Muistan kerran miten joella jouduin tasapainosta (kuvannollisesti puhuen). Olin souturetkellä nuoren neitosen kanssa — hän oli serkkuni vakuutan sen — ja me olimme käyneet Goringissa. Alkoi ilta lähetä ja meillä oli kiire kotia — ainakin *hänellä* oli kiire kotia. Saavuimme Bensonin sululle 1/2 7 ajoissa, alkoi hämärtää ja serkkuni tuli levottomaksi. Hän sanoi, että hänen täytyi ehtiä kotiin illalliseksi — ja sitä kaipasinkin minäkin. Otin karttani esille. Siitä näin että seuraavalle sululle — Wallingfordiin — oli 1 1/2 penikulmaa ja siitä noin 5 Cleeven.

"Kyllä me pian olemme perillä", minä sanoin. "Meillä on vaan kaksi sulkua jälellä." Ja istahdin ja aloin rivakasti soutaa.

Tuokion kuluttua kysyin näkyikö sulkua edessämme. Serkkuni vastasi, ettei sitä näkynyt ja minä huokasin ja aloin jälleen soutaa. Viiden minuutin kuluttua pyysin häntä katsomaan uudelleen.

"Ei", sanoi hän, "en minä näe mitään sulkua."

"Oletko — tuota — varma siitä, että tiedät mimmoinen sulku on, jotta tunnet semmoisen?" kysyin epäroiden, sillä en tahtonut loukata häntä.

Kysymys kuitenkin loukkasi häntä ja hän sanoi että katsoisin itse, kosken luottanut häneen. Minä lakkasin soutamasta ja käännyin katsomaan. Joki leveni hämärässä suoraan eteemme noin penikulman pituudelta; ei näkynyt sulun oirettakaan.

"Emmehän vain ole eksyneet?" kysäsi seuralaiseni huolestuneena.

Minä en käsittänyt miten olisimme voineet eksyä, jollemme hämärässä olleet joutuneet johonkin sivuhaaraan; kenties kuljimme parhaillaan koskenniskaan.

Edellytykseni ei lainkaan häntä lohduttanut, ja tyttö alkoi itkeä. Hän sanoi, että me varmasti hukkuisimme kumpikin ja että se oli taivaan rangaistus siitä, että hän oli lähtenyt soutelemaan kanssani.

Se oli minusta julma rangaistus, mutta serkkuni oli toista mieltä ja toivoi että kaikki pian olisi ohitse.

Koetin lohduttaa häntä ja kääntää koko asian leikiksi. Varmaankin olin soutanut liian hitaasti, joten emme vielä olleet perillä. Epäilemättä olisi sulku ensi mutkauksessa. Ja soudin vielä penikulman.

Nyt aloin itsekin tulla rauhattomaksi. Tarkastin jälleen karttaa. Siinä oli Wallingfordin sulku, 1 1/2 penikulmaa Bensonin alapuolella. Kartta oli tarkka ja luotettava ja sitäpäitse muistin sulun vallan hyvästi. Olin pari kertaa siitä kulkenut. Minne olimme joutuneet? Ja mitä oli tapahtunut? Aloin epäillä, että kaikki tämä oli pahaa unta ja että itse asiassa makasin vuoteellani ja minut kohta herätettäisiin kellon lyödessä kymmentä.

Kysyin serkultani luuliko hän, että tämä oli unta ja hän vastasi aikoneensa juuri kysyä minulta samaa; ja me ihmettelimme — jos tämä oli unta — kumpi meistä silloin uneksi ja näki toisesta unta. Kysymys alkoi tulla jännittäväksi.

Minä soudin ja soudin ja sulkua ei näkynyt. Alkoi tulla pimeä ja öiset varjot tekivät koko ympäristön salaperäisen kammoittavaksi. Minä muistelin vanhoja taruja peikoista, männinkäisistä ja ilkeistä vedenneidoista, jotka öisin istuvat rantakivillä houkutellessa ihmislapsia syvyyteen; aloin katua elämäteni ja toivoin osaavani edes jonkun virren ulkoa. Näissä synkissä mietteissä kuulin yhtäkkiä rekilaulun "Kultani syöpi sokeria ja minä se maksan hinnan" siunatut säveleet käsipelin säestyksellä, ja tiesin että olimme pelastetut.

Minä yleensä en ihaile käsipelitaidetta, mutta oi! miten taivaallisilta säveleeltä tällä hetkellä meistä molemmista tuntuivat — en luule että Apollon lyyry tahi Orfeuksen ääni olisi meitä niin hurmannut. Taivaallinen musiikki olisi vain lisännyt tuskastumistamme, olisimme kadottaneet viimeisenkin toivon. Mutta tuo vanha, tuttu rekiviisu räikeine säestyksineen tuntui meistä peräti inhimilliseltä ja turvalliselta.

Suloinen soitanto läheni yhä, ja pian oli vene, josta se syntyi, saavuttanut meidät.

Siinä oli joukko nuoria maalaisia, molempaa sukupuolta pienellä kuutamoretellä (Kuuta ei tosin ollut

näkyvissä, mutta eihän se ollut heidän vikansa). En koskaan ole enemmän ihastunut ihmisiä tavatessani. Minä huusin heille ja kysyin tiesivätkö neuvoa meitä Wallingfordin sululle, ja selitin turhaan etsineeni sitä parin viime tunnin kuluessa.

"Wallingfordin sulkuko!" huudahti joku. "Ei, kuulkaa herra, sehän purettiin jo yli vuosi takaperin, eikös herra sitä tiedä! Wallingfordissa ei nykyään ole mitään sulkua. Herra on aivan Cleeven luona nyt. — Kuuleka Bill, toi herra on etsinyt Wallingfordin sulkua! Miten hassua, Bill!"

Sepä oli uutinen! Olisin kernaasti hypännyt heitä syleilemään, mutta virta on tällä kohdalla niin vuolas, että sain tyytyä vain ihmiskielin ilmaisemaan kiitollisuuttani.

Kiitimme heitä moneen kertaan ja sanoimme, että oli kaunis ilta. Toivotimme heille hauskaa retkeä, ja luulen kutsuneeni koko seurueen viikoksi vierailemaan luokseni, ja serkkuni sanoi, että hänen äitinsä olisi iloinen, jos he kävisivät tervehtimässä. Lauaen *Faustin* ylioppilaslaulua jatkoimme matkaa ja saavuimmekin hyvissä ajoin kotiin.

KYMMENES LUKU.

Ensi yömmä. — Teltin alla. — Apua hädässä. — Teekattiloiden pahoja tapoja; miten niistä saa voiton. — Ilta-ateria. — Halutaan ostaa! Hauskasti sisustettu ja ojitettu saari, kernaimmin Tyynessä valtameressä. — Miten Georgen isälle sattui hupainen seikkailu. — Levoton yö.

Harris ja minä aloimme luulla, että Bell Weirin sulku oli kadonnut samaten kuin äskenmainittu. George oli hinannut meidät Staines'in luo, missä me astuimme hänen sijaansa, ja meistä tuntui vene, jota hinasimme, painavan 500 kippuntaa ja matka tuntui 40 penikulman pituiselta. Kello 1/2 8 saavuimme vihdoin sululle. Astuimme nyt veneeseen ja soudimme pitkin rantaa löytääksemme soveliaan yösjän.

Olimme ensin aikoneet soutaa *Magna-Charta*-saarelle, joka sijaitsee kauniissa, viheriässä lahdelmassa ja on sangen viehättävä paikka. Mutta nyt emme lainkaan kaivanneet luonnon ihanuutta, kuten teimme aamusella. Olisimme yöpyneet vaikkapa hiililotjan ja kaasutehtaan välille täksi yöksi. Viehättävä näköala ei meistä ollut minkään arvoinen. Kaipasimme ainoastaan ilta-ateriaa ja vuodetta. Soudimme kuitenkin aina n.s. Picnic niemelle saakka ja pysähdyimme sievään, pieneen lahdelmaan suuren halavan alle, jonka tukeviin oksiin sidoimme veneemme.

Aijoimme heti ryhtyä aterioimaan (päätimme olla teettä, jotta pikemmin pääsisimme levolle), mutta George ryhtyi vastustamaan ja selitti, että olisi viisainta ensin pystyttää telttä, ennenkuin tuli pimeä, jotta näkisimme työskennellä. Sitten — sanoi hän — voisimme hyvällä omallatunnolla istua illallispöytään.

Teltin pystyttäminen kävi kuitenkin hankalammaksi kuin kukaan meistä osasi aavistaa. Ohjeet näyttävät niin yksinkertaisilta. Otetaan viisi rautakaarta — ne ovat suunnattomien krokettiporttien näköisiä, sovitetaan ne veneen laitoihin, sitten jännitetään telttakangas niiden päälle ja sidotaan kiinni. Koko työhön kuluisi kenties 10 minuuttia — luulimme me.

Mutta olimme pahasti erehtyneet laskuissa!

Otimme kaaret esille ja ryhdyimme niitä sovittamaan paikalleen. Luulisi, ettei mokoma tehtävä ole lainkaan vaarallista, mutta nyt jälestäpäin asiata muistelllessani täytyy minun ihmetellä, että kukaan meistä vielä on hengissä tätä kertomassa. Ensikseen eivät kaaret tahtoneet sopia reikiinsä ja meidän täytyi hyppiä ja potkia ja takoa niitä airontyvellä; kun ne vihdoin olivat paikallaan, huomattiin, että ne olivat vaihtuneet, tulleet väärille paikoille; ne oli siis kiskottava irti ja koko työ aloitettava alusta pitäen.

Mutta ne veitikat eivät niin hevillä irtautuneetkaan. Kun olimme ahdistaneet niitä viisi minuuttia, niin ne odottamatta ponnahtivat ylös ja olimme vähällä pudota jokeen ja hukkuu. Kaaret olivat kokoontaitettavia, ja kun emme olleet varoillamme, niin niiden saranat nipistivät ihomme mustelmille, sitäpäitse, kun koetimme taivuttaa toista päätä tekemään velvollisuutensa, hiipi vapaana oleva pää taaksemme ja lyödiä muksautti meitä kalloon.

Lopultakin saimme ne paikoilleen. Nyt oli vaate vielä jännitettävä niiden päälle. George avasi käärön ja kiinnitti toisen pään veneen keulaan. Harris seiso keskittuhdolla ottamassa vastaan verhoa Georgelta ja minä odotin perässä. Kesti kauvan, ennenkuin se tuli minun luokseni. George suoritti tehtävänsä

tyydyttävästi, mutta Harris oli tottumaton ja turmeli kaikki.

Miten hän menetteli, en tiedä sanoa, mutta muutamien salakähmäisten temppujen jälkeen oli hänen suunnattomilla ponnistuksilla onnistunut kokonaan kietoutua vaatteeseen. Hän oli niin kiedottu ja kapaloitu, että hän tuskin voi liikuttaa sormeakaan. Hän tietenkin taisteli raivokkaasti vapautensa puolesta — mikä onkin jokaisen englantilaisen velvollisuus — ja täten hänen onnistui kaataa George kumoon. Tämä rupesi nyt vuorostaan riuhtomaan ja potkimaan, ja takertui hänkin satimeen.

Minä en lainkaan tiennyt mitä oli tekeillä. Minua oli käsketty odottamaan paikallani, kunnes verho tulisi luokseni, ja siinä seisoi Montmorency ja minä, uskollisina kuin kulta ja odotimme. Näimme kyllä miten verhoa hurjasti raastettiin sinne ja tänne, mutta otaksuimme, että se kuului asiaan, joten pysyimme toimeettomina.

Kuulimme myös tukahdutettuja huudahduksia verhon alta, ja päätimme siitä, että työ oli varsin rasittavaa, mutta me odotimme, kunnes tulisi meidän vuoromme.

Kului tuokion aikaa, mutta asia näytti sukeutuvan yhä sekavammaksi, kunnes Georgen pää vihdoinkin pisti esiin veneen laidalta ja avasi suunsa.

Se virkkoi:

"Etkö sinä voi auttaa meitä, senkin nauta, vaan seisot siinä kuin palsamoitu muumio, vaikka näet meidän raatavan pakahtuaksemme, pölkkyä."

Minä en koskaan ole voinut kieltäytyä, kun apuani anotaan. Menin siis ja vapautin heidät; ja kreivin aikaan se olikin, sillä Harris oli jo mustansininen kasvoiltaan.

Meiltä kului vielä runsaasti puolitiimaa uutterassa työssä, ennenkuin teltti oli kunnossa. Sitten ryhdyimme valmistamaan illallista. Kaasimme vettä kattilaan ja asetimme sen keulaan kiehumaan; itse menimme peräpuolelle ja aloimme hommata muonavarojen keralla — emme olleet huomaavinamme kattilata.

Tämä onkin ainoa menettely, jonka avulla kattilan saa kiehumaan veneretkellä ollessa. Jos se näkee sinun odottavan kiehumista ja olevan kärsimätön, ei se edes rupee sihisemään. Sinun täytyy poistua sen luota ja ruveta aterialle, ikäänkuin et lainkaan pitäisi teestä lukua. Et saa edes kääntyä sitä katsomaan. Silloin saat pian kuulla kattilan kiehua porisevan, ikäänkuin sen hartain halu olisi saada sisustansa täyteen teetä.

Tehoisa keino on myös, jos on kova kiire, äänekkäästi virkkaa, ettei pidä teestä lukua tällä kertaa, ettei *tahdo* juoda teetä. On parasta, että menet niin lähelle kattilaa, että se kuulee sanasi; sitten tokaset: "Minä en huoli teestä; entäs sinä, George?" mihin George vastaa: "ei, minäkään en pidä teestä, me juomme sen sijaan limonaattia — tee ei ole terveellistä." Samassa kattila kiehahtaa yli ja sammuttaa keittiön tulen.

Turvauduimme tähän viattomaan sotajuoneeseen, ja seuraus oli, että kun illallinen oli katettu, oli teekin valmiina pöydällä. Sitten sytytimme lyhdyn ja istuimme aterioimaan.

Me olimmekin vankan aterian tarpeessa.

Kolmenkymmenen viiden minuutin kuluessa ei koko veneen sisustasta kuulunut muuta ääntä kuin veisten, haarukkojen ja lautasten kilinää sekä neljän hammaskarsinan uutteraa jauhamista. Mainitun ajan kuluttua Harris huokasi: "Oh!" ja vaihtoi jalkaa, jonka nojassa oli istunut.

Viittä minuuttia myöhemmin Georgekin sanoi: "Oh!" ja nakkasi lautasensa rannalle; kolmen minuutin kuluttua Montmorency — ensi kertaa retkemme alettua — näytti tyytyväiseltä: hän näet paneutui levolle ja ojensi koipensa. Vihdoinkin minäkin sanoin: "Oh!" ja heittäysin nojaamaan veneen laitaan. Löin tosin pääni rautakaareen, mutta en siitä pahastunut. En edes noitunut.

Miten jaloksi ihminen kylläisenä tuntee itsensä — tällöin on tyytyväinen sekä itseensä että koko maailmaan. Kokeneet, viisaat ihmiset ovat minulle sanoneet, että hyvä, puhdas omatunto tekee ihmisen täysin onnelliseksi; mutta täysi vatsa tekee aivan saman vaikutuksen ja on sitäpaitse paljoo helpommin saavutettavissa. — Niin, kelpo aterian jälkeen tuntee itsensä niin jalomieliseksi, sovinnolliseksi — sielu ja sydän lämpiävät, jalostuvat.

Ruuansulatuselintemme vaikutus henkisiin kykyihimme on varsin merkillinen ilmiö. Emme voi työskennellä, emme ajatella, jollei vatsamme sitä salli. Se määrää henkiset taipumuksemme, intohimomme. Käristetyn sianlihan ja munan jälkeen se sanoo: "Tee työtä!" Pihvipaistin ja portterin jälkeen se sanoo: "Nuku!" Kupillinen hyvää teetä saa sen sanomaan aivoille: "Nouse työhön ja näytä mihin kykenet! Ole kaunopuhelias, viisas ja nerokas; levitä sielusi siivet ja anna jumalallisten ajatustesi

kohota yli maan tomun, kautta tähtisikermäin aina ijäisyyden porteille."

Tuoreen vehnäleivän jälkeen se sanoo: "Ole tylsä ja sieluton kuin nauta laitumella." Ja tarpeeksi suuri määrä paloviinaa saa sen komentamaan: "Tule, narri, mylvi ja rähise, jotta lähimmäisesi saavat sinulle nauraa; — puhu järjettömyyksiä, jotta kukin näkisi, miten avuton, kurja hylkiö ihminen on, jonka äly ja tahto ovat hukutetut kuten kissanpojat puoleen kortteliin väkiviinaa."

Me olemme vatsamme tahdottomia orjia. Siveys ja rehellisyys eivät merkitse mitään, ystäväni; mutta hoida taivaan nimessä vatsaasi järkevasti. Silloin ovat hyveet ja tyytyväisyys itsestään asustava sydämässäsi; ja sinusta koituu kelpo kansalainen, uskollinen puoliso, hellä isä ja jalo, hurskas ihminen.

Illallisen edellä olimme Harris, George ja minä riitaisia, äreitä, tyytymättömiä; aterian jälkeen me hymyilimme lempeästi toisillemme, vieläpä koirallekin. Me rakastimme toisiamme, rakastimme koko maailmaa. Harris sattui varomattomasti liikkueensa astumaan Georgen liikavarpaalle. Jos tämä olisi tapahtunut ennen illallista, olisi George lausunut mielipiteensä ja toivomuksensa Harrisin kohtalosta täällä ja tulevassa maailmassa sanoilla, jotka olisivat saaneet ajattelevan ihmisen kauhistumaan.

Nyt sitävastoin hän virkkoi ainoastaan:

"Katsohan eteesi, poikasen; älä tallaa astioita."

Ja Harris sen sijaan, että purevimmalla ivalla olisi huomauttanut, että oli melkein mahdotonta olla tallaamatta Georgen jaloille, jos liikkui 10 kyynärää lähempänä paikkaa, missä George istui, ja ettei Georgen lainkaan olisi pitänyt tulla mukaan tämmöiseen pieneen alukseen suurine jalkoineen, ja neuvonut häntä ripustamaan ne veneen laidalle — sanoi nyt kohteliaasti: "Suo anteeksi, veikko; toivon ettei se tehnyt kipeätä."

George vastasi: "Ei yhtään;" — se oli hänen oma syynsä, mutta Harris väitti, että syy oli hänen.

Oli kerrassaan liikuttavaa kuulla heidän puhuvan.

Sytytimme piippumme ja istuimme puhelemaan yön tyynessä helmassa.

George sanoi toivovansa, että ijäti voisimme elää tämmöistä rauhallista, järkevää elämää — kaukana maailman pauhinasta ja kiusauksista. Minä yhdyin edelliseen puhujaan; sanoin kauvan ikävöineeni tämmöistä elämää. Ja me arvelimme että voisimme lähteä asumaan jonnekin asumattomalle, kaukaiselle saarelle, missä olisi upeita aarniometsiä.

Harris huomautti, että asumattomilla saarilla, mikäli hän oli kuullut, oli se haitta, että ne olivat peräti kosteat; mutta George huomautti, että kosteuden saisi poistetuksi kunnollisella ojitamisella.

Siitä me johduimme puhumaan kosteudesta yleensä ja se johti Georgen mieleen hullunkurisen seikkailun, joka hänen isällään kerran oli ollut. Hän, Georgen isä, oli näet kerran nuorena erään ystävän kanssa matkalla Walesissa, ja muutamakseen he iltasella saapuivat pieneen ravintolaan, missä istui joukko herrasmiehiä, joiden seurassa he sitten istuivat koko pitkän illan.

He viettivät sangen hauskan illan ja oli jo aamupuoli yötä, kun he läksivät levolle (Georgen isä oli tällöin nuori, iloinen poika) ja he olivat jotakuinkin hyvällä tuulella. Heidän (Georgen isän ja tämän ystävän) tuli nukkua samassa huoneessa, jossa oli kaksi vuodetta. Heillä oli mukanaan kynttilä, mutta kun he saapuivat huoneeseen, horjahti — kynttilä ja sammui, niin että heidän oli pakko riisuutua pimeässä. Seurauksena oli, että he, sen sijaan että olisivat menneet kumpikin omalle vuoteelleen, kapusivatkin samaan sänkyyn — toinen sijoittui oikeaan suuntaan päätä tyynylle, toinen sitävastoin sijoitti päänsä jalkapuoleen ja jalkansa tyynylle.

Seurasi hetken äänettä — ei kumpikaan aavistanut erehdystä; sitten sanoi Georgen isä:

"Joe!"

"Mikä on hätänä, Tom?" vastasi Joen ääni vuoteen jalkapuolelta.

"Sängyssäni nukkuu vieras miesroikale", kuiskasi Georgen isä; "tunnen sen jalat tässä tyynyllä."

"Sepä merkillistä, Tom", vastasi toinen; "minun sängyssäni on, p—u vieköön, myöskin joku mies!"

"Mitä aijot tehdä?" kysyi Georgen isä.

"Tehdäkö, joo, aijon heittää sen lurjuksen pellolle", vastasi Joe.

"Niin teen minäkin", sanoi Georgen isä.

Syntyi lyhyt ottelu, jota seurasi kaksi raskasta romahdusta lattiaan, ja sitten kuului jotenkin nolo ääni kysyvän:

"Kuules, Tom!"

"Mitä sitten?"

"Miten kävi sinun?"

"Jos puhun totta, niin heitti toverini *minut* sängystä lattialle."

"Samaten kävi minunkin! Täällä näyttää olevan huono järjestys täällä majatalossa!" — —

"Mikä sen majatalon nimi oli?" kysyi Harris.

"Porsas ja huilu", vastasi George. "Miksi sitä kysyt?"

"Ei, sitten ei se voi olla sama paikka", jupisi Harris.

"Mitä tarkoitat?" kysyi George.

"Omituista", jatkoi Harris, "mutta aivan sama seikkailu oli *minun* isälläni kerran eräässä majatalossa. Olen usein kuullut hänen siitä kertovan. Ja luulin että se oli sama majatalo."

Me menimme levolle kello kymmenen tienoilla, ja minä luulin saavani nukkua makeasti, sillä olin kovin väsynyt; mutta erehdyin pahasti. Tavallisesti riisuudun ja panen pääni tyynylle, ja sitten joku koputtaa ovelle ja huutaa, että kello on lähes yhdeksän aamulla. Mutta tänä yönä näytti kaikki olevan kuin noiduttua: outo yösiija, kova veneen pohja, epämukava asentoni (jalkani olivat näet tuhdon alla ja pääni lepäsi toisella), veden hiljainen loiske ja tuulen suhina puissa, kaikki tämä häiritsi lepoani.

Vihdoin nukahdin pariaksi tiimaksi, mutta samalla alkoi joku veneen osa — joka arvatenkin paisui yöksi, sillä iltasella ei siinä ollut mitään näkyvässä ja aamulla se jälleen oli kadonnut — kaivautua selkärankaani. Jatkoin siitä huolimatta untani ja uneksin, että olin vahingossa nielaissut punnan kultarahan ja että jotkut tuntemattomat ihmiset parhaillaan näverillä porasivat reikää selkääni saadakseen täten rahan käsiinsä. Minun mielestäni he käyttäytyivät peräti sopimattomasti ja petomaisesti, ja minä pyysin nöyrästi, että saisin olla velassa heille tuon rahan kuukauden loppuun, jolloin varmasti lupasin maksaa. Mutta he eivät ottaneet puhettani kuuleviin korviinkaan, vaan inttivät, että olisi parempi kiskoa raha hetikohta esille, muuten muka korot kasvaisivat hirvittävän suuriksi. Minä vihdoin vimmastuin ja haukuin heidät ansion mukaan, ja silloin nuo riiviöt kiersivät näveriä niin rajusti, että heräsin tuosta sietämättömästä tuskasta, jonka kaivertaminen aiheutti.

Veneessä oli kuuma kuin saunassa ja päätäni särki. Päätin senvuoksi mennä raittiiseen yöilmaan. Otin ylleni vaatteet, jotka olivat lähinnä esillä — siinä oli sekä minun että Georgan ja Harrisin vaatteita — ja pujahdin ulos teltasta.

Yö oli hurmaavan kaunis. Kuu oli jo laskenut, vain kirkkaat tähdet paloivat juhlallisella taivaalla. Ne ikäänkuin keskustelivat sisarensa, maapallon kanssa, tässä juhlallisessa äänettömyydessä, sillaikaa kun me, tomun lapset, olimme unen helmoissa, ja ne puhuivat elämän arvoituksista niin syvillä, valtavilla äänillä, ettei ihmiskorvin sitä voinut kuulla.

Mutta samalla tuntuu yö meistä niin lohdulliselta ja virkistävältä. Sen helmassa hiipivät surumme ja huolestamme häpeissään tiehensä. Päivä on ollut raskas ja surullinen. Mutta yön tullen häipyvät surumme, elämä ei enää tunnu niin toivottomalta, niin läpeensä synkältä. Sinitaivaalla vilkkuvat tähdet kuiskuttavat meille sanomia ijäisyydestä, johon verrattuna maailmamme ja sen pienoiset huolet ja puuhut ovat mitättömyyksiä. Tämmöisinä hetkinä tunnemme me, että surut ja tuskat ovat jumalan lähettämiä enkeleitä, joiden tehtävänä on koettaa kärsimysten avulla saada meitä hyviksi.

Ja vain se, joka on kärsimyksen tietä vaeltanut, tietää miten salaperäisen lohduttavasti öinen tähtitaivas vaikuttaa murtuneeseen ihmissieluun. Kärsimys jalostaa ihmistä, se saattaa hänet lähemmäksi jumalaa. Vain tyhmä ihminen napisee kohtalooan vastaan, sen sijaan että hänen tulisi olla kiitollinen suruista ja kärsimyksistä, joita on saanut osakseen.

YHDESTOISTA LUKU.

Miten George kerran heräsi varhain aamusella. — George, Harris ja Montmorency eivät rakasta kylmää vettä. — J. osottautuu sankarimaiseksi ja päättäväiseksi ihmiseksi. — George ja hänen paitansa: sangen opettavainen juttu. — Harris kokkina. — Historiallinen katsahdus, semminkin ajottu kouluja ja opiskelevia varten.

Minä heräsin kello kuusi seuraavana aamuna ja näin, että George myös jo oli hereillä. Me kääntelimme kyljelle ja toiselle nukahtaaksemme uudelleen, mutta unta ei vaan enää tullut. Jos meillä olisi ollut joku tärkeä tehtävä, jonka vuoksi meidän *ehdottomasti* olisi täytyntä nousta vuoteelta, niin olen varma siitä että kumpikin olisimme heti kelloa katsottuamme vaipuneet jälleen uneen ja vetäneet hirsii kymmeneen saakka. Mutta silloin kun *ei* ole välttämätöntä nousta aikaiseen, kun hyvällä omallatunnolla vielä saisi nukkua pari tuntia, kas silloin juuri herää peräti aikaiseen eikä enää millään ehdoilla saa nukutuksi. Niin, tunsimme nytkin — kun oli suorastaan järjetöntä nousta näin varhain — että kuolisimme, jos viisi minuuttia kauvemmin venyisimme vuoteella. George kertoi, että hänen kerran oli käynyt hyvin hassusti aikaiseen heräämisen vuoksi. Se oli noin 1 1/2 vuotta sitten, kun hän asui erään mrs. Gippingsin luona. Hänen kellonsa oli erään iltana joutunut epäkuntoon ja pysähtynyt neljänneksi yli 8. Hän ei siitä tiennyt mitään ja meni rauhallisesti levolle ripustettuaan kellon tavalliseen naukaan vuoteen vieressä.

Oli keskellä talvea, päivät olivat hyvin lyhyitä ja sitäpaitse oli viikon päivät ollut tiheä sumu, niin että aamusin tavallisesti oli vielä hyvin pimeä, kun George meni työhönsä. Niin oli tänäkin aamuna, kun George heräsi ja katsoi kelloaan. Se oli 8 1/4.

"Kaikki hyvät henget varjelkoon!" tokasi George; "ja minunhan on kello 9 oltava Cityssä. Miksi minua ei ole herätetty? Se on hävytöntä!" Ja hän nakkasi kellon vuoteelle, hypähti lattialle, otti kylmän kylvyn, peseytyi, pukeutui ja ajeli partansa — kylmällä vedellä — sillä ei ollut aikaa odottaa veden lämmittämistä. Sitten hän katsoi kelloa.

Lieneekö tärähdys vuoteelle heittäessä tahi joku muu asia saanut sen aikaan, sitä ei George tiedä sanoa, mutta varmaa vaan on, että kello oli ruvennut käymään ja oli nyt 20 vaillo 9.

George pisti sen taskuunsa ja läksi huoneesta. Ruokasalissa oli kaikki pimeätä ja äänetöntä; ei ollut tulta takassa eikä aamiaista pöydällä. George jupisi, että oli häpeämätöntä mrs. G:ltä olla niin leväperäinen ja päätti puhua suunsa puhtaaksi tullessaan kotiin aamupäivällä. Nyt ei siihen ollut aikaa. Hän otti päällystakkinsa, hattunsa ja sateenvarjonsa ja meni alas portaita. Ulko-ovi oli vielä lukittu — koko talossa ei kuulunut hiiskahdustakaan. George noitui mrs. G:tä, nimitti häntä laiskaksi vanhaksi noidaksi, joka ei viitsinyt aikanaan nousta vuoteelta. Sitten hän avasi oven ja meni ulos kadulle.

Hän kulki melkein juoksujalkaa neljännes penikulman, ennenkuin alkoi huomata miten merkillisen autiot ja äänettömät kadut vielä olivat. Hän ei ollut kohdannut ainoatakaan ihmistä, ei yksikään myymälä ollut vielä avoinna. Olihan kyllä tavattoman pimeä ja sumuinen aamu, mutta siltä ei ollut syytä, arveli George, lakkauttaa kaikkea kauppaa ja liikettä. *Hänen* täytyi mennä toimeensa: mitä oikeutta oli siis toisilla sulkea myymälöitään ja konttorejaan sumun ja pimeyden vuoksi!!

Vihdoin hän saapui Holborniin. Siellä ei näkynyt kissaakaan! Ei mitään liikettä kaduilla! Eräässä kulmassa seisoivat kolme henkeä, yksi niistä oli poliisikonstaapeli; yhdet torikärryt, joissa oli vihanneksia — siinä kaikki. George katsoi kelloaan, se oli viittä vaillo yhdeksän! Hän pysähtyi ällistyneenä ja koetteli valtimoaan. Se löi aivan säännöllisesti. Sitten hän kello kädessä meni poliisimiehen luo ja kysyi tältä paljonko kello mahtoi olla.

"Mitäkö kello on?" toisti tämä epäluuloisesti tähystäen Georgea kiireestä kantapäähän; "tuota noin, jos tahdotte kuunnella, niin kuulette sen heti lyövän."

George kuunteli ja samassa jossakin läheisyydessä kello alkoi lyödä.

"Mutta — sehän löi vaan kolme!" huudahti George loukkaantuneella äänellä, kun kello oli lyönyt.

"No niin, ja *mitä* sen Teidän mielestänne olisi tullut lyödä?" kysäsi poliisimies.

"Yhdeksän, tietenkään", vastasi George näyttäen kelloaan.

"Missä Te asutte?" virkkoi nyt järjestyksen valvoja ankarasti.

George ilmotti osotteensa.

"Vai niin, todellakin, vai siellä?" vastas konstaapeli, "no, seuratkaa neuvoani ja menkää siivosti kotiin ja viekää kellonne myöskin. Tämä ei ole mitään sukelata pilaa, jos tahdotte tietää ajatukseni."

Ja George palasi kotiin pitkin autioita katuja.

Ensin hän aikoi mennä uudelleen levolle, mutta ajatellessaan, että hänen täytyisi jälleen pukeutua ja peseytyä, hän päätti istua loppuyön nojatuolissa ja koettaa nukkua siinä.

Mutta hän ei saanut unta: ei koskaan elämässään ollut hän tuntenut itseään niin virkuksi. Senvuoksi hän sytytti lampun ja ryhtyi pelaamaan shakkia itsensä kanssa. Mutta se tuntui kovin pitkäveteiseltä, jonka vuoksi hän jätti pelin kesken ja koetti lukea. Mutta lukeminenkaan ei maistanut, hän ei voinut kiinnittää ajatuksiaan luettavaan. Vihdoin hän otti päällystakkinsa ja meni uudelleen kadulle kävelemään.

Oli hirveän kolea ja sumuinen ilma, ja kaikki poliisit, jotka hän kohtasi, tarkastelivat häntä peittelemättömällä epäluulolla. He käänsivät lyhtyjensä valon suoraan hänen kasvoihinsa ja seurasivat hänen kintereillään pitkät matkat, kunnes hänestä alkoi tuntua, että hän todella oli tehnyt jotakin pahaa ja hän alkoi pujahdella sivukaduille ja piileskellä pimeissä porttikäytävissä, heti kun kuuli poliisimiesten säännölliset, kaikuvat askeleet lähenevän.

Moinen salaperäinen käytös tietenkin herätti järjestyksen valvojen epäluulot ylimmilleen ja he alkoivat väijyä Georgea, yllättivät hänet ja tutkivat mitä hän täällä teki. Ja kun hän vastasi: "ei mitään", hän oli muka kävelemässä vain omaksi huvikseen (kello oli silloin neljä aamulla), pudistivat poliisimiehet epäilevästi päätään ja pari heistä seurasi häntä kotiin saakka nähdäkseen asuiko hän todella siellä missä oli sanonut. He näkivät hänen avaavan oven omalla avaimellaan, ja sitten he asettuivat vartioimaan taloa kävelen edestakaisin oven edustalla.

George päätti nyt tehdä tulen takkaan ja ajan kuluksi valmistaa itselleen hieman murkinaa; mutta merkillistä oli, ettei hän voinut pidellä tahi koskettaa mitään hiilistä aina teelusikkaan saakka pudottamatta sitä lattiaan, ja hän piti semmoista hiidenmoista kolinaa että hän joka hetki pelkäsi mrs. G:n heräävän ja luullen varkaita olevan talossa rientävän akkunaan huutamaan "Poliisia!", jolloin nuo kaksi salapoliisia syöksisi taloon, panisi hänet käsirautoihin ja veisi hänet poliisiasemalle!

Hän oli peräti hermostunut ja hän kuvitteli miltä tuntuisi seista oikeuden edessä koettaen turhaan selittää asiata ja vakuuttaa viattomuuttaan: kukaan ei häntä uskoisi. Hän oli jo kuulevinaan tuomiota julistettavan: 20 vuotta pakkotyötä! Hänen äitinsä kuolisi surusta ja häpeästä! Siksi hän jätti murkinan valmistuspuuhat sikseen ja heittäysi täysin puettuna lepotuoliin, kunnes mrs. G. 1/2 8 ajoissa ilmestyi ruokasaliin.

George sanoi, ettei sen koommin koskaan ole noussut liian aikaiseen: se oli hänelle terveellinen opetus.

Me olimme pukeutuneet Georgen kertoessa minulle tätä tosi tapausta. Sitten ryhdyin minä herättämään Harrista airon avulla. Kolmannella yrityksellä se onnistui: hän käänti toiselle kyljelle ja mutisi olevansa jalkeilla minuutin kuluttua ja pyysi saada jalkineensa kiilloitetuksi. Me annoimme hänen — veneha'an avulla — tuntea missä hän oli, ja vihdoin hän veltosti nousi istumaan lähettäen samalla Montmorencyn, joka oli asettunut nukkumaan hänen rintansa päälle, vierimään veneen tuhtojen alle.

Sitten raoitimme telttavaatetta ja kaikki neljä kurkistimme ulos aamuauringon valaisemalle joelle. Olimme kotona päättäneet nousta aikaiseen aamulla, raoittaa telttaa ja suora päätä vuoteelta syöksyä jokeen ottamaan pitkän virkistävän aamukylvyn. Niin, nyt oli aamu, mutta päätöksen toteuttaminen näytti varsin vähän houkuttevalta. Vesi näytti kovin tummalta ja kylmältä ja aamutuuli puhalsi vinhasti saaden meidät värisemään vilusta.

"No niin, kuka hyppää ensiksi veteen?" kysäsi Harris vihdoin.

Ei kukaan näyttänyt pitävän kiirettä. George alkoi verkalleen vetää sukkia jalkaansa. Montmorency ilmaisi ajatuksensa surkealla ulvonnalla, ikäänkuin kauhistuttaisi häntä asian kuvittelemisenkin; Harris taas sanoi, että oli ylen vaivaloista päästä vedestä ylös veneeseen jälleen ja alkoi rauhallisesti pukeutua.

Ei minuakaan asia sanottavasti innostuttanut, mutta en tahtonut seurata toisten pelkurimaista esimerkkiä. Valitsin senvuoksi kultaisen keskietien: päätin pestä ruumiini kylmällä vedellä; minä otin uimalakanan ja kapusin rannalla kasvavan puun ulkonevalle oksalle, joka oli melkein vedenrajassa.

Ilma oli purevan kylmä. Tuuli leikkeli veitsen tavoin ihoani. Noiduin koko hommaa ja päätin kääntyä takaisin ja pukeutua. Otin askeleen taaksepäin, kun samassa tuo vietävä oksa murtui ja minä syöksyin suinpäin jokeen. Olin jo keskellä virranuomaa ja nielaissut muutaman litran Thamesin vettä, ennenkuin pääsin selville siitä, mitä oli tapahtunut.

"Kautta Jupiterin! vanha J. hyppäsi jokeen", kuulin Harrisin tokasevan, kun jälleen tulin vedenpintaan. "En todella luullut hänellä olevan siihen rohkeutta."

"Onko kaikki tolallaan?" huusi George minulle.

"Kaikki hyvin", minä läähätin. "Mutta te olette nahjuksia, kun ette uskaltaneet tulla veteen. En koko maailman aarteista olisi tahtonut luopua tästä nautinnosta. Ettekö tahdo koettaa? Siihen vaaditaan vain hiukkanen päättäväsyyttä."

Mutta en voinut heitä houkutella.

Vielä toinenkin sangen hupainen seikka tapahtui pukeutuessamme. Minua paleli kamalasti veneeseen noustessani, ja kiireissäni koettaessani saada paitaa ylleni, putosikin se jokeen. Se saattoi minut täyteen raivoon, olletikin kun George purskahti nauruun. En nähnyt asiassa mitään naurettavaa ja sanoin sen Georgelle, mistä hän nauroi sitä enemmän. Vihdoin loppui kärsivällisyyteni ja minä sanoin hänelle suoraan mikä vihoviimeinen, tylsämielinen pässinpää hän oli, mutta siitä hän hirnui yhä äänekkäämmin. Ja juuri kun olin saanut ongituksi paitani vedestä, minä huomasin, ettei se ollutkaan *minun* paitani, vaan Georgen, jonka epähuomiossa olin ottanut! Nyt selvisi minullekin asian naurettava puoli ja minä purskahdin nauruun. Ja kuta enemmän silmäilin vuorotellen Georgen likomärkää paitaa ja Georgea itseään, joka lakkaamatta nauraa hirahteli, sitä enemmän asia minua huvitti, ja nauroin niin makeasti, että paita vihdoin uudelleen putosi veteen.

"Etkö aijo onkia paitaasi vedestä?" kysäsi George hirnahduksiensa väliajalla.

En voinut kotvaan vastata hänelle, nauroin niin kiihkeästi, mutta lopultakin minun onnistui sopertaa:

"Eihän se olekaan minun paitani — se on *sinun!*"

En koskaan elämässäni ole vielä nähnyt ihmiskasvojen niin nopeasti muuttuvan nauravista totisiksi.

"Mitä!" tiuskasi George hypähtäen seisolle. "Senkin vietävä porokynsi! Vanha aasi! Etkö voi olla huolellisempi pukeutuessasi? Kaikki virtahepot ne pyrkivätkin mukaan veneretkelle! Et sinä kykene olemaan mukana veneessä, sen sanon. Anna venehaka tänne!"

Minä koetin saada häntä oivaltamaan asian humoristista puolta, mutta turhaan. George on välistä hyvin hidas käsittämään hienompaa huumoria.

Harris ehdotti, että söisimme munaomelettia aamiaiseksi. Hän sanoi osaavansa valmistaa sitä. Hänen puheestaan päättäneen oli hän koko mestari omeletin valmistuksessa. Hän, muka, oli usein niitä valmistanut huvimatkoilla ja purjehdusretkillä. Se oli hänen erikoisalansa. Ihmiset, jotka kerrankin olivat nauttineet hänen valmistamistaan omeleteista, olivat — kertoi Harris itse — niin hurmaantuneet niihin, etteivät enää tahtoneet katsoakaan muunlaista ravintoa ja kuolivat nälkään, jolleivät saaneet himoruokaansa.

Suumme tietenkin tulivat veteen moisista jutuista, ja me ryhdyimme innokkaasti häntä avustamaan paistinpannun lämmityksessä ja muissa valmistuspuuhissa.

Harrisin näytti olevan vaikea saada munia särjetyiksi — eli oikeammin: särjetyiksi hän ne kyllä sai, mutta ne eivät tahtoneet mennä pannuun, kun ne oli särjetty, vaan pyrkivät valumaan kaikkiin muihin paikkoihin. Vihdoin onnistui hänen saada pannuun puoli tusinaa ja hän ryhtyi peräti juhlallisen näköisenä niitä paistamaan.

Se näytti olevan peräti oikullista työtä, mikäli George ja minä voimme päättää. Joka kerta kun hän lähenei pannua, hän säännöllisesti poltti sormensa, ja sitten hän hyppi ja tanssi pannun ympärillä nuollen ja puhaltaen sormeaan. Me Georgen kanssa aloimme luulla, että tämä tanssi ja hyppelely olivat keittohommaan kuuluva salaperäinen, mutta tuiki välttämätön toimitus.

Emme olleet koskaan syöneet munaomelettia ja me otaksuimme sen valmistukseen kuuluvan tällamoisia temppuja, samoinkuin intiaanit ja Sandwich-saarten asukkaat tanssien ja laulaen valmistavat ateriansa. Montmorency tuli myös siihen ja pisti kuononsa paistinpannun reunalle. Se oli tietysti tulisen kuuma ja Montmorencykin alkoi ulvoa ja tanssia. Niin, se oli huvittavin ja jännittävin näytelmä, minkä koskaan olimme nähneet. George ja minä olimme oikein pahoillamme, kun se oli lopussa.

Tulos ei tosin täydellisesti vastannut odotuksia, joita Harrisin kehumiset olivat meissä herättäneet. Sitä oli kovin vähän — ainakin kaikkeen touhuun nähden, mitä sen valmistus oli aiheuttanut. Kuusi munaa oli mennyt pannuun, ja niiden tuloksena oli teelusikallinen palanutta, epämiellyttävän näköistä seosta.

Harris sanoi, että se oli paistinpannun syy, ja arveli, että se olisi onnistunut paremmin, jos meillä olisi ollut kalakattila ja kaasuuuni. Me päätimme, ettemme enää valmistaisi tätä ruokalajia, ennenkuin meillä olisi mainitut talousesineet käytettävänäme.

Aurinko oli noussut korkealle, kun lopetimme aamiaisen, ja tuuli oli hiljennyt. Oli niin ihana aamu, kuin suinkin voi toivoa. Näköpiirissä ei ollut juuri mitään, mikä muistutti meitä 19:ta vuosisadasta, ja kun katselimme auringon valaisemaa jokea, voimme helposti kuvitella, että olimme siirtyneet vuosisatoja takaperin ajassa tuohon ikimuistettavaan kesäkuun aamuun v. 1215 ja että me olemme englantilaisia talonpoikia kotikutoisissa puvuissa ja tikari vyöllä, jotka saamme olla tämän peräti tärkeän historiallisen tapauksen todistajina.

Kesä-aamu on kaunis, tyyni ja lämmin. Mutta ilmassa väräjäää kuitenkin levottoman kiihkon enteitä. Juhani-kuningas on nukkunut yönsä Duncroft-Hallissa, ja koko pieni Stainesin kaupunki on edellisinä päivinä kajahdellut aseellisten miesten ja sotaratsujen raskaista askeleista. Siellä vilisee teräkseen puettuja ritareja, keihäillä, tapparoilla ja jousilla varustettuja sotilaita ja julman näköisiä muukalaisia palkkasotureita.

Loistavapukuisia ritareita ja ylhäisiä herroja seurueineen ratsastaa pitkin päivää kaupunkiin. Mutta illan tullen sulkevat kaupungin porvarit visusti porttinsa, sillä räyhääviä sotamiesparvia kuljeskelee pitkin katuja ja näinä rauhattomina aikoina ei käsi koskaan ole etäällä miekankahvasta; miekka on näet tavallinen tuomari riita-asioissa, joka sekä julistaa tuomion että panee sen täytäntöön. Sotamies on tottunut ottamaan mitä hyväksi näkee ja maksaa siten, että säästää omistajan hengen, jos sattuu olemaan hyvällä tuulella!

Suurella torilla ovat ylhäisten herrojen seuralaiset yöleirissä suurten nuotioiden ääressä, siellä aterioidaan, juodaan, lauletaan ja pelataan, ja pikari kiertää miehestä mieheen myöhään yöhön. Kirkkaat haarniskat ja aseet välkkyvät nuotioiden valossa. Olut-tuvat ovat täynnä tuikeita sotilaita ja räyhääviä maalaisia.

Vartijat käyskentelevät pimeillä kaduilla. Nuotiot alkavat sammua ja kaukana koillisella taivaalla sarastaa aamunkoite. Taivas alkaa ruskoittua; aamu on käsissä, tämän suuren päivän aamu, jonka merkityksen vasta seuraavat sukupolvet voivat täydelleen käsittää.

Noilla molemmilla pienillä saarilla, jotka ovat joen keskellä, vallitsee vilkas liike ja hyörintä; siellä on joukko työmiehiä uutterassa työssä. Sinne on kyhätty suuri paviljonki, ja salvumiehet naulaavat jo paikalleen viimeisiä kattolautoja, samalla kun Lontoosta tulleet verhoilijat sisustavat rakennusta monivärisillä loistavilla kankailla, silkkiverhoilla ja kullalla ja hopealla kirjailluilla peitteillä.

Ja nyt, katso! alas rantaan saapuu kaupungista ja sen ulkopuolella olevista yöleireistä loistava seurue toisensa jälkeen. Pukujen upeat värit loistavat kirkkaassa auringonvalossa, aseet kimaltelevat. Soturit nojautuvat aseisiinsa ja odottavat, ja airueita nopeilla hevosilla kiittää ryhmästä toiselle.

Hetki hetkeltä saapuu yhä uusia joukkoja rantaan. Kypärit ja haarniskat kiiltävät auringossa, aseet kilahtelevat ja moni ylhäinen herra saattueineen saapuu tänne torvien toittottaessa ja lippujen liehuessa. Vasallit ja asemiehet kokoontuvat lääniherrojensa ympärille — tämä on vilkas, kaunis, värikäs näky, jota kyllä kannattaa katsella.

Läheiset rinteet ja joen molemmat rannat ovatkin tulvillaan uteliaita katsojia, kaupunkilaisia, ällisteleviä maalaisia lähitienoilta ja paljon muuta väkeä. Kullakin on oma käsityksensä odotetusta tapahtumasta: toiset puhuvat innostuksella päivän merkityksestä, mutta harmaapäiset, kokeneet vanhuksat ravistavat epäilevästi päätään: he ovat usein ennenkin kuulleet moisia kauniita lupauksia annettavan, joita ei kuitenkaan ole pidetty.

On jo myöhäinen aamupäivä; me ja kaikki kansa olemme kärsivällisesti odottaneet. Tuntikausia ovat lakeijat seisoneet linnan venelaiturilla vartioimassa upeaa, matoilla ja kultakoristeilla sisustettua venettä, jossa Juhani-kuningas aikoo kulkea saarelle — allekirjoittamaan kansansa vapaudenkirjaa!

Toki vihdoinkin! Tuolla ratsastaa kuningas rantaan hovimiestensä ja valtakunnan ylimysten seurassa. Majesteetin kasvot ovat kalpeat, katse arka, häilyvä. Hän lienee nukkunut huonosti, eikä ihmekään — sokeudessaan ja kevytmielisyydessään on hän joutunut semmoiseen asemaan, että hänen *pakosta* täytyy suoda vapaus alamaisilleen. Hän koettaa kuitenkin salata tunteitaan: suopealla hymyllä ja armollisin sanoin tervehtii hän ylhäisiä herroja, jotka ovat saattaneet hänet moiseen nöyrytykseen. Mutta koko ajan hän vilkuilee ympärilleen nähdäkseen miten lukuisilla joukoilla hänen korskat alamaisensa ovat saapuneet, ja miten paljon hänen omia muukalaisia soturejaan on saapuvilla.

Onkohan todella jo liian myöhäistä? Odottamaton hyökkäys vain hänen vieressään seisovien ylimysten kimppuun — he eivät moista yllätystä osaa odottaakaan — reipas käsky hänen ranskalaisille sotureilleen ja nuo uppiniskaiset, kapinoivat ylimykset saisivat katkerasti katua päivää, jolloin olivat nousseet vastustamaan hallitsijaansa, Herran voideltua. Voimakas luonne saisi kyllä pelin vieläkin kallistumaan voittoon. Voi, olisipa Richard-vainaja ollut tässä hänen asemassaan! Vapauden malja olisi silloin jälleen tempaistu Englannin huulilta, ja vapauden päivänkoitto siirtyisi vuosisadan

tulevaisuuteen.

Mutta Juhani-kuninkaan sydän masentuu nähdessään niin paljon tuikeita, päättäviä kasvoja, hän antaa soturiensa vetäytyä taustalle ja astuu upeasti koristeltuun purteen, minne ylimykset — oikea käsi miekan kahvalla — seuraavat häntä ja vene lähtee liikkeelle.

Verkalleen kulkee vene tuon lyhyen matkan joen poikki saareen, jota vielä tänäpäniä nimitetään Magna Charta-saareksi. Kuningas astuu maihin, ja me odotamme jännityksellä, kunnes lukemattomista suista lähtevä riemuhuuto tärisyttää ilmaa: Englannin vapauden temppeleihin on, kuten kaikki tiedämme, laskettu sen tukevin peruskivi.

KAHDESTOISTA LUKU.

Henrik VIII ja Anna Boleyn. — Miten tukalaa on asua samassa talossa kuin rakastava pari. — Kova aika Englannin kansalle. — Tukala yösjän saanti. — Kodittomina ja turvattomina. — Harris valmistaihe kuolemaan. — Enkeli saapuu avuksemme. — Odottamattoman ilon vaikutus Harrisiin. — Pieni illallinen. — Murkina. — Suunnaton hinta, sinapista. — Itsepäinen säilykeastia. — Maidenhead. — Me purjehdimme. — Kolme kalastajaa. — Meitä kirotaan.

Minä istuin joen äyräällä syvissä mietteissä, mielikuvitukseni oli palannut takaisin ammin sitten vierineisiin tapauksiin, kun George huomautti, että jos olin jo kylliksi levännyt, miksen auttanut häntä astioiden pesussa? Täten minut rutosti tempaistiin menneistä, kunniakkaista ajoista runottomaan nykyaikaan ja minä palasin veneeseen, puhdistin paistinpannun puupuikolla ja heinätupolla sekä kirkastin sen vihdoin Georgen märällä paidalla.

Me soudimme Magna Charta-saarelle, katselimme kiveä, jonka ympärille on rakennettu katos, ja jossa tämä tärkeä perustuslakimme kerrotaan tulleen allekirjoitetuksi. On myös toinen taru, jonka mukaan allekirjoitus on tapahtunut "Runningmeden" rantatöyräällä, mutta itse puolestani olen vakuutettu siitä, että edellinen taru pitää paikkansa. Sen ajan lordit, kreivit ja paronit tunsivat kylläkin mikä liukas ankerias Juhani-kuningas oli ja tietenkin he olivat siksi varovia, että veivät hänet saarelle, mistä majesteetin ei ollut niinkään helppo livahtaa tiehensä eikä tehdä takaperoa.

Hieman ylempänä jokivarrella on erään vanhan luostarin rauniot ja sen ympäristöillä kerrotaan Henrik VIII:n odottaneen Anna Boleynia, kun heillä oli lemmenkohtauksia. Myöskin Kentissä, Hever Castlen luona, ovat rakastavat tavanneet toisiaan, ja joskus myös St Albansin luona. Näihin aikoihin mahtoi Englannin kansan olla vaikea liikkua millään seuduilla tapaamatta penkkiä, missä tämä ajattelematon nuori pariskunta *ei* olisi istunut!

Oletteko koskaan asunut talossa, jossa on rakastunut pari? Se on peräti ankara vitsaus! Sinä aijot mennä saliin lukemaan ja juuri ovea avatessasi kuulet hiljaista kolinaa, kuten siirtyisi joku hermostuneesti etäälle jostakin esineestä, ja kun astut sisään, seisoo Emilia akkunassa innokkaasti tähystäen ulos tielle ja ystäväsi, Johan Edvard, istuu huoneen toisessa päässä koko sielustaan kiintyneenä selaillemaan vanhoja, ventovierasten ihmisten valokuvia.

"Kas vaan", virkat sinä tuokion äänettömyyden kuluttua, "minäpä en tiennyt täällä olevan ketään."

"Vai niin, etkö tiennyt?" virkkaa Emilia kylmällä, ivallisella äänellä, joka osottaa miten vähän läsnäolosi häntä huvittaa.

Teet uuden, epätoivoisen yrityksen saada keskustelua toimeen:

"Täälläpä on kovin pimeä. Miksette ole sytyttäneet kaasua?"

Johan Edvard sanoo: "Oho!" sitä ei hän ollut huomannut; ja Emilia huomauttaa, ettei pappa pidä siitä, että suotta poltetaan kaasua valoisalla päivällä. Sinä kerrot heille pari kaskua ja teet selkoa Irlannin kysymyksen asemasta ja toiveista parlamentissa, mutta ei mikään näytä heitä huvittavan. Saat vastaukseksi vaan hajamielisiä: "Vai niin?" "Todellakin!" "Niinkö?" "Onpa se merkillistä." Ja kun kymmenen minuuttia olet moista keskustelua ylläpitänyt, sinä hiivit ovelle ja pujahdat ulos, ja saat hämmästyksesi kokea, että ovi *itsestään* sulkeutuu jälkeesi, ennenkuin ehdit siihen koskeakaan!

Puoli tuntia myöhemmin sinä päätät mennä polttamaan piipullisen tupakkaa puutarhaan. Näet siellä Emilian istumassa pienellä, kapealla tuolilla, — Johan Edvard on nähtävästi istunut nurmella, siltä

ainakin näyttää. He eivät virka sanaakaan, mutta saat heiltä silmäyksen, joka sanoo kaikki mitä sivistyneessä yhteiskunnassa yleensä voidaan sanoa; ja sinä korjaat luusi kiiruumman kautta.

Tästä lähin peloittaa sinua pistää nenääsi jok'ainoan huoneeseen talossa. Senpä vuoksi menet iltasella kävelemään tielle ja ihailemaan tähtiä; sitten palaat varovasti huoneeseesi, mutta on liian aikaista mennä levolle. Sinä menet puutarhaan: kaikki on rauhallista, mutta kun avaat huvihuoneen ovea, saat nähdä nuo kaksi tylsämielistä nuorta ihmistä soppeen kyyristyneinä. Ja he näkevät sinut ja otaksuvat tietysti, että sinä tahallasi, sulasta ilkeydestä heitä väjyskelet ja tavan takaa koetat yllättää.

"Eikö herrasväki taivaan nimessä voisi valita jotakin erityistä huonetta tähän tarkoitukseen ja naulata varoitustaulua ovelle, jotta ihmiset tietäisivät sitä karttaa?" jupiset sinä palatessasi huoneeseesi.

Näin lienee ollut laita koko Englannin valtakunnassa, kun tuo huimapää poika, Henrik VIII, hienosteli Annaansa. Buckinghamshiressä ihmiset yllättivät rakastavat, juuri kun he haaveillen kävelivät Windsorin ja Wraysburyn seuduilla, ja huudahtivat: "Oh, onko Teidän Majesteettinne täällä?" ja Henrik sävähti tulipunaiseksi kuin koulupoika ja änkytti: "Niin, saavuin vastikään tänne tapaamaan erästä herrasmiestä"; ja Anna lisäsi: "On hauskaa Teitä nähdä! Eikö olekin merkillinen sattuma? Tapasin juuri Mr Henrik VIII:n, ja hänellä oli aivan sama tie kuin minulla."

Ja ihmiset miettivät itsekseen: "On parasta, että katoomme näiltä seuduilta, niin kauvan kun tuota suutelemista ja hyväilemistä kestää. Me lähdemme Kent'iin siksi aikaa."

Ja he lähtevät Kent'iin, mutta heti sinne saavuttuaan he ensiksi tapaavat Henrikin ja Annan, jotka kävelevät haaveilemassa Hever Castlen ympäriellä.

"Tämäpä on peliä!" sanovat kunnan englantilaiset. "Lähdetään hiiteen täältä. Mennään St Albans'iin — se on kaunis, rauhallinen paikka."

Ja kun he tulevat sinne, näkevät he tuon siunatun parin suutelevan toisiaan luostarin puistossa. Silloin nämä kelpo englantilaiset pakenevat St Albans'ista ja rupeevat merirosvoiksi, kunnes rakastavat ovat viettäneet häänensä.

Picnic-lahdesta aina vanhaan Windsoriin saakka on jokivarsi hyvin kaunista. Siellä on varjoisia metsiä, kunnaita ja laaksoja; metsiköissä on kauniita pieniä taloja ja tien varrella on ravintola, missä saa lasillisen oivallista olutta — sanoo Harris, ja hän on tällä alalla asiantuntija, jonka lausuntoon voi luottaa.

Vanha Windsor on myös historiallisesti kuuluisa paikka. Edvard tunnustajalla oli aikoinaan palatsi siellä, ja siellä myös Jaarli Godwin seiso i oikeuden edessä syytettynä osallisuudesta kuninkaan veljen murhaan. Jaarli Godwin otti silloin leivän, mursi sen ja sanoi:

"Jos olen tähän rikokseen syypää, niin tukehduttakoon tämä leipä minut, kun sen syön."

Hän pisti leivän suuhunsa, nielasi sen ja se tarttui hänen kurkkuunsa, niin että hän kuoli. —

Vanhan Windsorin ohitse kuljettua tulee joki yksitoikkoiseksi ja ikäväksi. Siinä ei ole mitään nähtävää, ennenkuin vasta Boveneyn lähellä. — Kun kuljimme Datchet'in ohi, kysyi George minulta muistinko vielä ensimmäistä jokiretkeämme, kun kello 10 iltasella saavuimme Datchetiin ja etsimme yösjjaa.

Sanoin sen hyvästi muistavani. Enkä sitä hevillä unhoitakaan!

Muistan koko ikäni tuon retken. Oli kaunis lauantai-ilta elokuussa. Me olimme väsyneitä ja nälkäisiä kuin sudet, me kolme, Harris, George ja minä, ja Datchetiin saavuttuamme otimme veneestä matkalaukkumme, päällystakkimme y.m. tavaramme ja läksimme etsimään majapaikkaa. Löysimme pian pienen, sievän hotellin, jonka seinillä kasvoi viiniköynnöstä ja muurivihreää; mutta siellä ei ollut päivänkukkia niiden joukossa, ja jostakin käsittämättömästä syystä minä sinä iltana kaipasin päivänkukkia, niin että sanoin:

"Kuulkaa, pojat, ei viitsit mennä tänne! Mennään vähän edemmäksi, kunnes tapamme majatalon, jonka edustalla kasvaa päivänkukkia."

No niin, me kuljimme edelleen ja tulimme toiseen majataloon. Sekin on sievä, hauska hotelli ja siellä oli päivänkukkia; mutta Harris sanoi, ettei voinut sietää erästä herrasmiestä, joka seiso i ovella nojautuen ovipieleen. Harris väitti, että tuon miehen tukka ja saappaat tekivät hänet pahoinvoivaksi, ja senvuoksi me kuljimme ohitse ja vaelsimme pitkän aikaa tapaamatta muuta hotellia. Vihdoin tuli muuan mies vastaamme ja kysyimme häneltä tietä lähimpään hotelliin. Hän vastasi:

"Kas, herrat ovat kokonaan väärällä tiellä. Olette jo kulkeneet hotellin ohi. Kääntykää takaisin ja sitten oikealle kädelle, niin tulette 'Peurahotelliin'."

Me sanoimme:

"Niin, kyllä tiedämme. Olimme jo siellä, mutta emme pidä siitä — siellä ei ole päivänkukkia." —

"Hyvä", hän sanoi, "no, sitten on 'Manor House' aivan sen lähellä hieman tännempänä. Oletteko käyneet siellä?"

Harris vastasi, ettemme tahtoneet mennä sinne — hän ei pitänyt erään ovella seisovan miehen ulkonäöstä; hän (Harris) ei sietänyt tuon miehen tukan väriä eikä hänen saappaitaan.

"No niin, hyvät herrat, sitten en tiedä antaa mitään neuvoa", sanoi oppaamme, "sillä täällä ei ole muuta kuin nuo kaksi majataloa koko seudulla."

"Mitä, ei muuta hotellia?" huusi Harris.

"Ei alkuukaan", vastasi mies.

"Mitä Herran nimessä nyt teemme?" tokasi Harris.

Nyt George lausui mielipiteensä. Hän arveli, että Harris ja minä voisimme rakennuttaa itsellemme tänne oman, yksityisen hotellin, minne ei ketään punatukkaista päästettäisi sisälle. Omasta puolestaan hän aikoi suoraa päätä palata takaisin "Peuraan."

Täällä maailmassa on vaikea saada kaikkia toiveitaan täytetyiksi; senpä vuoksi Harris ja minä mukauduimme välttämättömyyteen ja seurasimme Georgea.

Me saavuimme "Peuraan", menimme sisälle ja nakkasimme tavaramme etehisen lattialle.

Isäntä tuli luoksemme ja sanoi:

"Iltaa, hyvät herrat."

"Iltaa", vastasi George, "tahtoisimme kolme vuodetta, isäntä."

"Olen pahoillani, sir", vastasi tämä, "mutta pelkään etten voi niitä teille toimittaa."

"Oh, joutavia", sanoi George, "ei sillä niin väliä ole. Kaksikin vuodetta riittää. Voihan kaksi meistä nukkua samalla vuoteella, eikö niin?" jatkoi hän kääntyen Harrisiin ja minuun.

Harris sanoi: "Oh, vallan mainiosti"; hän otaksui, että George ja minä vallan hyvästi voisimme nukkua yhdessä.

"Olen pahoillani sir", toisti isäntä, "mutta meillä ei todellakaan koko talossa ole ainoatakaan vapaata vuodetta! Päinvastoin on meidän jo täytynyt sijoittaa, kaksi, jopa kolmekin *gentlemania* samaan sänkyyn; en voi sille mitään, hyvät herrat."

Tämä oli meille koko kolaus!

Mutta Harris on vanha, kokenut matkailija, hän tointui pian ja ystävällisesti hymyillen virkkoi:

"Vai niin, sepä on ikävä juttu. Mutta kyllä me keksimme keinon. Tehän voitte antaa meidän nukkua biljardisalissa."

"Voi, hyvät herrat! Kolme *gentlemania* nukkuu jo biljardipöydällä, ja kaksi on sijoitettu kahvihuoneeseen. En mitenkään voi antaa herroille yösijaa."

Me poimimme tavaramme lattialta ja menimme "Manor House'en." Se oli pieni, sievä rakennus. Minä sanoin pitäväni siitä enemmän kuin edellisestä paikasta. Harris sanoi: "Aivan oikein", tämä oli sievä paikka ja eihän meidän ollut pakko katsella tuota punatukkaista herrasmiestä; eihän miesparka todellakaan ollut itse syypää hiustensa tulipunaiseen väriin.

Harris puhui miehen tukasta filosofin tyyneydellä.

Meidän ei tarvinnut avatakaan "Manor Housen" ovea! Emäntä tuli jo portailta vastaamme ja ilmoitti, että me olimme neljästoista seurue, jolta hänen viimeisen puolentoista tunnin kuluessa oli täytynyt kieltää yösija! Ja kaikkiin ehdotuksiimme biljardista, heinäladosta ja hiilikellarista hän hymyillen pudisti päätään: kaikki mainitut paikat olivat jo aikoja sitten otetut käytäntöön ja täpösen täynnä.

Eikö hän koko kylässä tiennyt ainoatakaan paikkaa, missä kolme väsynyttä matkailijaa voisi saada yösijaa?

"Niin, jolleivät herrat ole kovin vaativaisia", hän sanoi — *hän* puolestaan ei paikkaa voinut suositella — "niin on Etonin tien varrella, noin puoli penikulmaa täältä, pieni olutkapakka —."

Emme kuunnelleet lausetta loppuun; sieppasimme kapineemme ja läksimme juoksujalkaa laputtamaan neuvottuun suuntaan. Matka tuntui pikemmin puolentoista kuin puolen penikulman pituiselta, mutta vihdoin pääsimme perille ja hyökkäsimme hengästyneinä oluttupaan.

Isäntäväki siellä oli sydämetöntä ja epäkohteliasta. He suorastaan nauroivat meille. Heillä oli koko talossa vain kolme vuodetta ja niihin oli jo sijoitettu seitsemän herraa ja kaksi nainutta pariskuntaa! Siellä istui oluttuoppinsa ääressä muuan hyväsydäminen maamies, jonka kävi meitä sääli ja hän neuvoi meitä maustekauppiaan luo, jonka talo oli aivan Peurahotellin lähellä ja — me palasimme takaisin.

Maustekauppiaan talo oli reunojaan myöten täynnä. Puodissa sattui olemaan muuan vanha eukko, joka ystävällisesti neuvoi meitä tulemaan kanssaan. Hän tunsu näet erään rouvan, joka joskus vuokrasi huoneita matkustajille.

Vanha eukko käveli peräti hitaasti ja kesti 20 minuuttia, ennenkuin saavuimme tuon rouvan asunnolle. Eukko käytti tilaisuutta hyväkseen matkalla kertomalla meille mitä vaivoja hänellä oli selässään ja tekemällä selkoa tautiensa kaikista vaiheista.

Tuttavan rouvan huoneet olivat täpösen täynnä. Sieltä meitä neuvottiin n:o 27. Sama tulos. N:o 27 oli täynnä ja osotti meidät n:o 32:een, ja 32 oli täynnä.

Sitten me palasimme takaisin valtatielle ja Harris istahti tiepuoleen ja sanoi, ettei aikunut käydä askeltakaan edemmäksi. Oli turhaa enää kysyäkään yösijaa ja hän sanoi tahtovansa kuolla siihen. Hän pyysi Georgea ja minua viemään viimeisen tervehdyksen hänen äidilleen ja ilmoittamaan kaikille hänen ystävilleen, että hän antoi heille anteeksi ja kuoli onnellisena.

Tällä hetkellä saapui luoksemme enkeli — pienen pojan haamussa (ja en todellakaan osaa kuvitella tehokkaampaa valepukua enkelille!); sillä oli olutkannu toisessa kädessä, toisessa taas pitkä nauha, jonka päähän oli sidottu jotakin, jonka hän sinkosi jokaiseen tien varrella olevaan kiveen, mistä syntyi omituinen läiskähtävä ääni.

Me kysyimme tältä taivaalliselta matkailijalta (myöhemmin kyllä saimme selville, että hän oli samaa syntistä alkujuurta kuin mekin) tiesikö hän missään yksinäistä taloa, jossa asui vaan heikkoja, sairaita ihmisiä (kernaimmin vanhoja rouvia tahi halvauksen saaneita herrasmiehiä), joita olisi helppo peloittaa uhkauksilla ja täten saada heidät luovuttamaan vuoteensa täksi yöksi kolmelle epätoivoiselle miehelle; tahi, jollei hän tiennyt semmoista, voisiko hän suosittaa meille tyhjää perunakuoppaa, heinälatoa, tahi asumaton tattia tahi jotakin sentapaista. Hän vastasi, ettei tiennyt mitään semmoista — ei ainakaan lähiseuduilla; mutta hän lisäsi, että jos tahdoimme seurata häntä kotia, niin oli hänen äidillään joutilas huone, jossa voisimme saada olla yötä.

Me lankesimme nulikan kaulaan kirkkaassa kuutamossa ja syleilimme häntä, ja siitä olisi epäilemättä saatu erinomaisen runollisen taulun aihe, jollei poikanen olisi ällistynyt liikutuksestamme ja kiitollisuuden osotuksistaamme niin perin pohjin, että hän kaatua romahti kumoon vetäen meidät mukanaan. Harrisiin vaikutti ilo niin valtavasti, että hän meni tainnoksiin ja siinä tilassa ollen hän tempasi pojan olutkannun ja tyhjensi sen puoleksi, ennenkuin tuli tuntoihinsa. Sitten hän nousi ja läksi täyttä laukkaa laputtamaan tiehensä jättäen Georgan ja minun huoleksi matkatavaroitten kantamisen.

Pojan koti oli pieni neljän huoneen huvila, ja hänen äitinsä — tuo kelpo sielu! — antoi meille illalliseksi lämpöistä kinkkua ja me söimme sen kaikkityyni — sitä oli viisi naulaa — suuhumme ja herkullisen hedelmätortun sekä kaksi kannua teetä. Ja sitten menimme levolle. Huoneessamme oli kaksi vuodetta; toinen oli 2 jalkaa 6 tuumaa leveä: siinä nukuimme George ja minä, ja me sidoinme itsemme lakanalla yhteen, jotta pysyisimme vuoteella. Toinen oli taas pienen pojan sänky; siinä nukkui Harris yksinään ja aamulla me huomasimme, että pari kolme jalkaa Harrisin paljaasta ruumiista pisti ulos sängyn jalkapäästä ja George ja minä käytimme sitä hyväksemme ripustamalla lakanamme siihen riippumaan kylpiessämme.

Emme enää olleet niin oikullisia hotellia valitessamme, kun seuraavalla kerralla tulimme Datchetiin.

—

Mutta palaan takaisin nykyiseen retkeemme: ei tapahtunut mitään huomiota ansaitsevaa koko aamupäivänä, ja me saavuimme Monkey-saarelle, missä nousimme maihin murkinoimaan. Meillä oli kylmää häränpaistia ja huomasimme, että olimme unohtaneet ottaa sinappia mukaan. En muista, että koskaan elämässäni, ennemmin tahi myöhemmin, olisin niin kiihkeästi himoinnut sinappia, kuin nyt tunsin sitä tekeväni. En yleensä pidä sinapista, ja hyvin harvoin käytän tätä maustetta, mutta nyt olisin maksanut maailmoja sinappihiukkasesta.

En tiedä sanoa montako eri maailmaa maailmanjärjestelmäämme kuuluu, mutta olisin empimättä antanut ne kaikki, jok'ikisen, sille, joka olisi tuonut minulle lusikallisen sinappia! Ei mitään himoitse enemmän kuin sitä, mitä sillä hetkellä on mahdollon saada.

Harris sanoi myös tahtovansa antaa maailmoja sinapista. Se, joka tällä hetkellä olisi tiennyt tuoda meille pöntöllisen sinappia, olisi todellakin tehnyt hyvät kaupat: hän olisi saanut maailmoja riittämään saakka koko elinikäkseen!

Vaikka luulenpa, että sekä Harris että minä olisimme tulleet katumispäälle ja alkaneet tehdä takaperoa kaupoissa, heti kun olisimme saaneet sinappia. Hetken kiihkossa ihminen usein ajattelemattomasti tekee lupauksia, ja vasta tultuaan järkiinsä huomaa miten hullun kaupan on tehnyt, miten vähäarvoinen haluttu esine on luvattuun hintaan verraten. Kuulin kerrottavan herrasmiehestä, joka ollen retkeilemässä Sveitsin vuoristossa lupasi antaa maailmoja lasillisesta kylmää olutta. Hän saapui sitten pieneen ravintolaan, missä hän sai toiveensa täytetyksi, mutta hän nosti hirmuisen metelin siitä, että sai maksaa viisi frangia pullosta baijerilaista olutta. Hän sanoi, että se oli häpeämätöntä nylkemistä, ja hän kirjoitti asiasta *Times'iin*.

Minä tarkastelin varastojamme, mutta siellä ei ollut sinappia. Me söimme häränpaistimme äänettöminä, alakuloisina. Elämä näytti synkältä, ilottomalta. Me muistelimme lapsuuden onnellisia, valoisia päiviä ja huokasimme. Omenatorrttu sai kuitenkin katseemme hieman kirkastumaan, ja kun George otti esille vasun pohjalta laatikollisen ananasia ja vieritti sen veneen keskelle, tunsimme me, että elämä kaikitenkin oli elämisen arvoista.

Me pidämme paljon ananasista, kaikki kolme. Me katselimme astian kyljessä olevaa kaunista kuvaa; me ajattelimme miten mehukasta hedelmä olisi. Me hymyilimme toisillemme, ja Harris otti lautaset esille.

Sitten etsimme veistä avataksemme astian. Käänsimme koko vasun ylösalasin. Pengoimme matkalaukut sekaisin. Etsimme veneen tuhtojen alta, sen pohjalta ja välyksistä. Etsimme veneen jokaisen sopen. Mutta säilykerasian avaajaa ei siellä ollut.

Sitten Harris yritti avata laatikkoa kynäveitsellään: hän taittoi veitsen kärjen ja leikkasi arveluttavan haavan sormeensa. George koetti sitten avata sitä saksilla mutta ne luiskahtivat ja olivat vähällä puhkaista häneltä silmän. Heidän hoitaessa haavojaan koetin minä iskeä reikää tuon riivatun rasian kanteen venehaan kärjellä, mutta rasia tietysti luiskahti lyödessä ja minä syöksyin veneen laidan yli suinpäin jokeen — siinä oli kaksi jalkaa vettä ja liejupohja! — ja rasia vierähti vahingoittumattomana veneen pohjalle ja särki teekupin.

Nyt oli kärsivällisyytemme lopussa. Me veimme kiusankappaleen rannalle, Harris meni kedolle ja etsi sieltä raskaan, terävsärmäisen kiven, minä irroitin veneen maston; George piteli rasiata, Harris sovitti kiven terävän särmän sen reunalle ja minä otin maston, kohotin sen ilmaan ja iskeä läimäytin sillä tarmoni takaa kiveä.

Georgen kova olkihattu pelasti hänen henkensä sillä kertaa. Hän säilyttää sitä (oikeammin: sen jätteitä) vieläkin kalliina muistona, ja talvi-iltoina, kun piiput on sytytetty ja pojat kertovat seikkailuistaan ja vaaroista, joissa ovat olleet, George ottaa sen esille, antaa sen kulkea kädestä käteen ja tuo merkillinen tapaus kaikkine vaiheineen kerrotaan yhä uudelleen — joka kerta uusilla vereksillä muunnoksilla.

Harris pääsi leikistä vähäpätöisellä ruhjevammalla.

Sitten otin tuon kovan onnen rasian huostaani ja taoin sitä mastontyvellä, kunnes olin kauttaaltaan hiessä ja hengästynyt, jolloin Harris astui sijaani.

Me iskimme sen litteäksi, me taoimme sen jälleen pyöreäksi; me annoimme sille kaikki tunnetut geometriset muodot — mutta reikää emme siihen saaneet. Sitten George ryhtyi sitä muokkaamaan ja hän löi sen niin peräti omituiseen, niin luonnottomaan, uskomattomaan, hurjaan, oikulliseen, villiin muotoon, että häntä alkoi peloittaa ja hän heitti maston käsistään. Sitten me kaikki kolme istahdimme nurmelle sen ympärille katselemaan sitä.

Sen kannessa oli suuri poimu; se ulottui laidasta laitaan, oli aivan suun näköinen ja sillä oli niin pirullisen ilkeä, virnistelevä pilkkanauru, että se saattoi meidät raivoon. Harris hyökkäsi rasian kimppuun, tarttui siihen ja nakkasi sen keskelle jokea, ja me säestimme sen uppoomista kirouksilla. Sitten palasimme veneeseen, soudimme ulos lahdelmasta emmekä levänneet, ennenkuin saavuimme Maidenheadiin.

Maidenhead on liiaksi keikarimainen paikka ollakseen miellyttävä. Siellä ei ole luontoa nimeksikään. Se on Lontoon muotinarrien ja balettityttöjen tyyssija. *London Journal'in* nurkkanovellin "herttualla" on

alati "pieni huvila" Maidenheadissa ja tusinaromaanien sankaritar syö siellä aina päivällistä ollessaan huvittelemassa jonkun toisen naisen laillisen aviomiehen seurassa.

Kuljimme nopeasti Maidenheadin ohi. Päästyämme Boulterin sululle lepäsimme hetkisen ja soudimme sitten verkalleen eteenpäin. Täällä, Clievedenin metsän kohdalla jokivarsi onkin ihmeen ihanaa, ja nautimme sydämen pohjasta antaessamme pienen veneemme hiljalleen solua eteenpäin.

Cookhamin luona pysähdyimme erääseen lahdelmaan ja keitimme teetä, ja alkoi jo olla ilta, kun saavuimme sululle. Oli navakka tuuli ja merkillistä kyllä tällä kertaa meille myötäinen, sillä — se on kokemukseni — tavallisesti on veneretkellä ollessa tuuli aina vastainen, kulki sitten minnepäin tahansa. On vastatuuli aamulla, kun lähdet matkalle, ja sinä ponnistelet airoilla hiki hatussa nauttien ajatuksesta miten hupaista on iltasella palata kotiin myötätuulella purjehtien. Mutta teetä juodessa tuuli kääntyykin päinvastaiseen suuntaan ja saat henkihieverinä kiskoa raskasta venettä koko matkan kotiin.

Mutta jos satut unhoittamaan purjeet kotiin, silloin saat olla varma siitä, että tuuli mennen tullen on myötäinen! Niin, tämä maailmahan onkin vain koettelemusten tie ja ihminen syntyy tänne kärsimään ja suremaan.

Mutta tänä iltana oli nähtävästi tapahtunut paha erehdys: meille oli epähuomiossa annettu myötätuuli. Riensimme käyttämään sitä hyväksemme, nostimme purjeen ripeästi, ennenkuin erehdys huomattaisiin yläilmoissa. Sitten heittäysimme mukaviin, siiroihin asentoihin, purje pullistui, köydet jännittyivät, masto notkui ja veneemme lensi eteenpäin.

Minä pidin perää.

Ei liene olemassa hurmaavampaa tunnetta kuin kiittää eteenpäin hyvässä purjealuksessa. Se on niin lähellä lentämistä kuin suinkin voi olla — jollemme ota lukuun *unia*. Tuulen siivillä rientää siro pursi eteenpäin, vanavesi solisee ja kuohuu perässä. Et ole enää hidas, kömpelö, maalla maleksiva kaksijalkainen: sinä olet osa suuresta Luonnosta! Sydämesi sykkii Luonnon sydämellä. Sielusi sulautuu luontoon, kuulet sen valtavan riemulaulun ympärilläsi. Olet vapautunut jokapäiväisen elämän puuhista ja arkihuolista, ne ovat kaukana, kaukana, ne ovat sinusta vähäpätöisiä tällä hetkellä. Luonnon käsi hyväilee sisarellisesti otsaasi, unhoitat surut ja kärsimykset, olet vapaa, onnellinen ihminen!

Olimme aivan yksin joella. Vain kaukana edessämme häämöitti yksinäinen vene; tuokion kuluttua näimme, että se oli kalastajavene, joka oli ankkuroitu keskelle väylää; siinä istui kolme kalastajaa. — Me kuljimme kauniiden metsäisten rantojen ohi; ei kukaan meistä virkkanut sanaakaan. Minä pidin perää.

Tultuamme lähemmäksi näimme, että veneessä istui kalastamassa kolme kunnianarvoista, harmaahapsista vanhusta. Heillä oli veneessä kolme pientä pallia, joilla istuivat, ja he kokivat utterasti pyyntikojeitaan. Mailleen menevä aurinko kultasi läntisen taivaan, salaperäisen hehkuvina kuvastuivat taivaan värit vedenpintaan ja taustana oleva metsä sai omituisesti loistavan värityksen. Tällä hetkellä oli elämä todellista nautintoa, kaikki näytti valoisalta, toivorikkaalta. Purjeemme kuvastui räikein piirtein purppuroitua taivasta vastaan, aallot löivät leikkiään veneen kupeisiin ja takanamme levitti jo yö tummaa vaippaansa seudun ylitse.

Meistä tuntui kuin olisimme olleet vanhojen tarujen urheita ritareita; me purjehdimme oudon valtameren poikki tuntemattomiin kohtaloihin tuonne kauvas auringonlaskun maahan.

Me purjehdimme keskellä väylää. Minä en lainkaan muistanut kalastajien venettä olevankaan. — — — Emme ensin tienneet mitä oli tapahtunut, sillä purjeen puomi löi yli ja esti meitä näkemästä, mutta puheesta päättäen, joka sattui korviimme, teimme johtopäätöksen, että olimme tulleet inhimillisten olentojen läheisyyteen, olentojen, jotka olivat harmissaan ja kovasti kiukkuisia.

Harris laski purjeen alas, ja silloin näimme mitä oli tapahtunut. Olimme täyttä vauhtia puskeneet purtemme vanhojen herrojen veneeseen seurauksella, että kukin heistä pallineen ja onkineen keikahti selälleen veneen pohjalle ja heillä näytti olevan täysi työ selvitellessään itseään toisistaan, siimoistaan, koukuistaan ja poimia kaloja vaatteistaan. Toimessa ollessaan he koko ajan kirosivat ja sadattelivat meitä — ei tavallisilla, jokapäiväisillä kirouksilla, vaan pitkillä, huolekkaasti valituilla, pontevilla sadatuksilla, jotka koskivat sekä maallista että tulevaista elämäämme ja käsittivät meidät itsemme, sukulaisemme ja tuttavamme — ne olivat sanalla sanoen oivallisia, tehokkaita ja valittuja kirouksia.

Harris sanoi heille, että heidän tulisi olla kiitollisia pienestä vaihtelusta istuttuaan koko pitkän päivän siinä kalastamassa, ja hän lisäsi olevansa pahoillaan ja kauhistunut kuullessaan vanhojen miesten käyttävän niin syntisiä puheita: heidän toki tulisi karttaa antamasta nuorisolle huonoa esimerkkiä.

Mutta hänen puheestaan ei lainkaan ollut apua.

George sanoi tahtovansa tästä lähin pitää perää. Hän sanoi, etteivät semmoiset aivot kuin minulla oli kelvanneet peräsimen hoitoon; — oli parasta uskoa veneen ohjaus parempiin käsiin, käytännölliselle, älykkäälle ihmiselle, ennenkuin hukuimme joka sorkka. Ja hän istahti peräsimen ääreen ja ohjasi veneen Marlowiin.

Marlowissa me jätimme veneen sillan luokse ja menimme yöksi "Kruunuun."

KOLMASTOISTA LUKU.

Marlow. — Bisham Abbey. — Medmenhamin munkit. — Montmorency aikoo murhata vanhan kollikissan. — Mutta päättää vihdoin jättää sen henkiin. — Foxterrierin häpeällinen menettely erään viraston etehisessä. — Lähdemme Marlowista. — Meillä on juhlallinen saattojoukko. — Hinauslaiva; käytöllisiä ohjeita sen kiusaamiseksi ja häiritsemiseksi. — Me aijomme juoda koko joen. — Rauhallinen koira. — Harrisin ja piirakan salaperäinen katoaminen.

Marlow on hauskipia kaupunkeja joen varrella, joita tunnen. Se on vaatimaton, siro, pieni kaupunki, se ei ole kovinkaan runollinen eikä komeasti rakennettu, se on totta, mutta siellä on monta hauskaa, kodikasta taloa, ja mielikuvituksemme palaa takaisin menneisiin aikoihin, jolloin Vilhelm Valloittaja lahjoitti kaupungin kuningatar Mathildalle. Myöhemmin olivat Warwickin jaarlit sen suojelusherroja.

Kaupungin ympäristöt ovat hurmaavan kauniit. Cookhamiin ja Quarry Woodiin vaeltaessa avautuu viehättävä näköala toisensa jälkeen eteemme.

Myöskin Bisham Abbeyhin kannattaa Marlowista retkeillä. Vanha, runollinen Bisham Abbey! Anna Cleve ja kuningatar Elisabeth ovat siellä asuneet ja vielä aikaisemmin kävelivät uljaat temppeliritarit sen puistossa ja valleilla. Siellä on paljon runollisia, mielikuvitusta kiihoittavia paikkoja. Sen paksuissa muureissa on useita salakammioita ja -käytäviä, ja lady Hole vainaja, joka surmasi pienen poikansa, kuuluu öisin kummittelevan autioissa käytävissä ja yrittää turhaan pestä käsiään verestä puhtaiksi.

Täällä nukkuu ikuista untaan myös Warwick, suuri kuningasten-tekijä, mutta hän ei enää lainkaan välitä moisista mitättömyyksistä kuin maalliset kuninkaas ja maalliset kuningaskunnat ovat. Joen oikealla rannalla on Bishamin vanha kirkko, ja jos mitkään haudat kannattavat katsomista, ovat ne Bishamin kirkossa olevat haudat ja muistomerkit. — Runoilija Shelley asui Marlowissa ja kuuluisan runonsa "Muhamettilaissodasta" on hän sepittänyt veneretkellä Bishamin luona.

Hieman ylempänä jokivarrella on Hurley Weir, ja luulen, että voisin asua siellä koko kuukauden ja lakkaamatta ihaila upeita näköaloja saamatta sittenkään kyllykseni. Hurleyn vanha, pieni kauppa on vain viiden minuutin matkan päässä sululta. Sen läheisyydessä on "tanskalaiskenttä", missä maahan hyökänneet tanskalaiset muinoin olivat leirissä, sekä Medmenhamin vanha luostari.

Medmenhamin munkkien kuuluisan veljeskunnan — heitä sanottiin myös "Helvetin veljeksiksi" — tunnuslauseena oli: "Tee mitä mielesi tekee" ja tämä kuvaava lause oli myös kaiverrettu luostarin portin yläpuolelle.

Aikoja ennemmin, 13:lla vuosisadalla, oli täällä toinen luostari, jossa asui cisterciäläismunkkeja. Tämä oli peräti toisenlainen veljeskunta. He eivät käyttäneet villa- eikä pumpulivaatteita, vaan karkeita jousipaitoja ja kaapuja. He eivät syöneet lihaa, kalaa eikä munia. He nukkuivat oljilla, ja puoliyön aikaan he nousivat rukoilemaan ja "kurittamaan lihaansa." He käyttivät päivät uutteraan työhön, lukemiseen ja rukouksiin ja heidän elämänsä oli äänetöntä kuin haudassa, sillä he eivät koskaan puhuneet sanaakaan.

Se oli peloittavan ankara veljeskunta; he tekivät elämänsä synkäksi ja ilottomaksi, tämän elämän, jonka jumala on kuitenkin aikonut niin valoisaksi! Heidän keskuudessaan ei saanut kuulua muita kuin luonnon ääniä, — veden kohinaa, rannan kahiliston kuiskauksia ja tuulen huminaa; — näin he äänettöminä päivä päivältä odottivat saavansa kuulla taivaallisen äänen puhuvan heille. Ja koko pitkän päivän ja juhlallisen yön jumalan mahtava ääni puhui heille tuhansilla kielillä, mutta he eivät kuulleet yhtään ainoata näistä lukemattomista äänistä.

Medmenhamista Hambledonin sululle on jokivarsi luonnonihanaa, mutta Henleystä alkaen se on peräti yksitoikkoista ja karua.

Marlowissa ollessamme nousimme sangen varhain maanantaiaamuna ja menimme uimaan ennen

aamiaista. Uimaretkeltä palatessamme Montmorency perinjuurin häpäisi itsensä. Ainoa asia, josta Montmorency ja minä olemme eri mieltä, on *kissat*. Minä rakastan kissoja; Montmorency ei voi niitä sietää.

Kun minä tapaan kissan, sanon: "Misse parka!" ja pysähdyn silittämään sen selkää ja raappimaan sen kaulaa, ja kissa nostaa häntänsä pystyyn, kaaristaa selkensä ja pukkaa päätään housuihini, ja kaikki on sopua ja rauhaa. Kun sitävastoin Montmorency tapaa kissan, saa koko lähiseutu siitä tiedon hetikohta: nousee hirmuinen meteli ja räihinä ja kymmenen sekunnin kuluessa siinä käytetään niin paljon haukkumasanoja ja karkeita kirouksia, että ne huoletta riittäisivät tavalliselle kunnianarvoiselle herrasmiehelle koko elinkaudeksi.

Minä en soimaa koiraa (jos olen saapuvilla, eroitan riitelevät kepillä, potkuilla tai nakkelemalla kiviä) syystä, että se on hänen luontonsa. Foxterrierit ovat jo syntyessään saaneet paljoa suuremman annoksen perisyntiä kuin mikään muu koirarotu, ja me kristityt ihmiset saamme ponnistella vuosikausia ja käyttää kaikki opettajalahjamme ja kärsivällisyytemme saadaksemme tuon synnyntäisen raakuuden ja syntiset himot edes nimeksikään nyyhdetyiksi pois foxterrierin sielusta.

Muistan varsin kuvaavan tapauksen. Minulla oli muutamakseen asiaa erääseen virastoon Haymarketissä. Etehisessä oli koko lauma koiria, jotka odottivat isäntiensä ja emäntiensä palaamista. Siellä oli yksi vinttikoiria, pari metsästyskoiraa, yksi S:t Bernhardilainen, muutamia retrievereitä ja newfoundlandilaisia, yksi mäyräkoira, yksi ranskalainen villakoira, jonka päätä peitti tuuhea turkki, mutta muu ruumis oli keritty paljaaksi, yksi bulldoggi, muutama rotankokoinen sylikoira ja pari yorkshireläistä paimenkoiraa.

Siinä ne istuivat kärsivällisinä, kiltteinä ja miettiväisinä. Juhlallinen rauha näytti vallitsevan seurueessa. Kaikki oli hiljaista, tyyntä — kuten sivistyneessä seurassa tuleekin olla.

Samassa astui sisälle nuori, kaunis neitonen taluttaen nauhasta siivonnäköistä pientä foxterrieriä. Hän satoi koiransa bulldoggin ja villakoiran väliin ja meni toimittamaan asioitansa. Koira istui kiltisti alallaan ja katseli ympärilleen — minuutin ajan. Sitten se kiinnitti katseensa kattoon ja näytti kaikesta päättäen muistelevan äitiään. Sitten se haukotteli ja katseli ympärillään olevia koiria, jotka kaikki olivat äänettämiä, totisia ja arvokkaita.

Foxterrieri katseli bulldoggia, joka veti makeita unia hänen oikealla puolellaan. Sitten se silmäsi vasemmalla olevaa villakoiraa, joka oli heittänyt pitkäkseen lattialle. Ja sanaakaan varoitukseksi sanomatta — ilman että kukaan oli edes ajatellut sitä ärsyttää! — se tarmonsä takaa puraisi villakoiraa kupeeseen ja samalla korvia vihlova tuskanulvahdus häiritsi herrasväen rauhallista seurustelua.

Tämän ensi kokeen tulos näytti suuresti tyydyttävän ja huvittavan foxterrieriä, ja se päätti saada herrasväen hieman vilkkaammalle tuulelle. Se loikkasi villakoiran yli ja ryhtyi kiihkeästi ahdistamaan erästä metsäkoiraa, joka heräten suloisesta unesta luuli villakoiran itseään ahdistavan ja ryhtyi tätä kurittamaan. Sitten tuo rauhanhäiritsijä palasi paikalleen ja hyökkäsi bulldoggin korvaan kiinni saadakseen tämän virkeälle tuulelle; ja bulldoggi olikin ihmeteltävän puolueeton eläin, sillä se kävi jokaisen kimppuun, johon suinkin ulottui pääsemään käsiksi — siihen luettuna myös viraston ovenvartija; minkä vuoksi foxterrieri sai erinomaisen soveliaan tilaisuuden kenenkään häiritsemättä ryhtyä kiihkeään, pitkälliseen kaksintaisteluun yorkshireläisen paimenkoiran kanssa, joka puolestaan heti oli valmis tappeluun ja sydämellisellä nautinnolla ryhtyi siihen.

Se joka tuntee koirien luonteen ja tavat, arvaa sanomattakin, että silmänräpäyksen kuluttua kaikki läsnäolevat koirat olivat keskenään kiihkeässä tappelussa, ikäänkuin riippuisi jokaisen yksityisen koiran elämä ja autuus tappelun ratkaisusta. Suuret koirat ottelivat hurjasti keskenään, samaten pienet keskenään, mutta jälkimmäiset käyttivät hyväkseen jokaisen lepo hetken ottelujen välissä purrakseen suuria koiria koipiin.

Siinä oli helvetillinen räihinä, kuten olisi lauma pahoja henkiä pitänyt konserttia. Joukko Haymarketin porvareita ja katuyleisöä kokoontui viraston edustalle. Toiset kyselivät pitivätkö anarkistit kokousta siellä, toiset taas tahtoivat tietää ketä siellä murhattiin ja mistä syystä. Keppien ja piiskojen avulla koetettiin eroittaa tappelevia koiria ja jotkut riensivät etsimään poliisia.

Keskellä tätä hiidenmoista meteliä tuo nuori, kaunis neitonen palasi virastosta. Hän tempasi oman, kiltin koiransa (se oli juuri päässyt pelmuttamasta paimenkoiraa niin perinpohjin, että tämä ainakin kuukauden päivät saisi parannella vammojaan, ja se oli nyt yhtä viattoman näköinen kuin vastasyntynyt karitsa) syliinsä, suuteli sitä ja kysyi olivatko nuo ilkeät, vieraat haukut tehneet pahaa lemmikille, ja hän tahtoi tietää mitä noilla suurilla, julmilla pedoilla oli täällä tekemistä: nehän olisivat voineet tappaa hänen kiltin haukkunsa! Ja kiltti haukku katseli emäntäänsä, ikäänkuin tahtoisi sanoa: "Oh, olen niin illoissani siitä, että tulit ja pelastit minut tästä epämiellyttävästä, raa'asta seurasta!"

Neitonen sanoi, ettei viraston ovenvartijalla ollut oikeutta päästä moisia suuria, verenhimoisia villipetoja pienten, kilttien koirien seuraan ja että hänellä oli hyvä halu saattaa joku lailliseen edesvastuuseen asiasta.

Semmoinen on foxterrierin luonto; ja senpä vuoksi en soimaa Montmorencyä sen taipumuksesta rähistä kissojen kanssa. Olen varma siitä, että Montmorency tänä aamuna katui, ettei ollut kiusausta voittanut.

Olimme niinkuin äsken jo sanoin palaamassa uimaretkeltä, kun Valtakadulla kissa pujahti erään talon portista ja läksi juosta hölkyttämään katua alas. Montmorency kirkasi ilosta — soturin voittohuuto, kun hän huomaa saaneensa vihollisen valtoihinsa: täten lienee Cromwell huudahtanut, kun skottlantilaiset marsivat vuorelta alas — ja läksi laukkaamaan saaliinsa jälkeen.

Tuo aijottu uhri oli suuri, lihava, musta kollikissa. En koskaan ole nähnyt rotevampaa kissaa enkä myöskään niin jatkännäköistä kissaa. Se oli vaiherikkaan elämänsä kuluessa kadottanut puolet hännästään, toisen korvansa ja suuren osan kuonoaan. Se oli pitkä, harteva, päättäväisen näköinen kollikissa. Sen käytös oli rauhallista: se kulki verkalleen eteenpäin.

Montmorency syöksi kissaraukan jälkeen 20 penikulman nopeudella tunnissa; mutta kissa ei yhtään lisännyt vauhtia — sillä ei näyttänyt olevan aavistustakaan siitä, että sen henki oli vaarassa. Se astella hölkytti eteenpäin, kunnes sen tuleva murhamies oli noin metrin päässä; silloinpa kissa kääntyi ympäri ja istahti tynnosti keskelle tietä sekä tähysti Montmorencyä kohtelias, mutta kysyvä ilme naamassaan, kuten tahtois sanoa:

"No niin! Mitä Teillä on asiaa?"

Montmorency ei vähiä haikaile, se on rohkea poika; mutta tällä kisulla oli omituinen, selittämätön katse, joka sai uljaimmankin koiran sydämen nousemaan kurkkuun. Hän pysähtyi kesken juoksuaan ja jäi myös katselemaan kissaa.

Ei kumpikaan virkkanut sanaakaan; mutta voin kuvitella, että siinä tapahtui seuraava keskustelu:

Kissa: "Miten voin Teitä palvella?"

Montmorency: "Kiitos — en tiedä — tuota, — ei se ole mitään!
Kiitos!"

Kissa: "Ettekö tahdo olla hyvä ja sanoa suoraan, jos Teillä on asiaa."

Montmorency (peräytyen muutaman askeleen): "Oh, ei, ei se ollut mitään.
Se oli erehdys. Luulin tuntevani Teidät. Olen pahoillani, jos olen Teitä vaivannut."

Kissa: "Eikö mitä — siitä ei kannata puhua. Kenties sentään voin jollakin tavoin Teitä auttaa, vai mitä sanotte?"

Montmorency (yhä peräytyen): "Ei suinkaan — kiitos vaan — Te, Te olette ylen ystävällinen. Hyvää huomenta."

Kissa: "Hyvää huomenta."

Ja kissa nousi ja jatkoi matkaansa; Montmorency palasi luoksemme pitäen sitä, mitä se nimittää hännäksi, koipiensa välissä, ja pysytteli koko kotimatkan vaatimattomasti kintereillämme.

Vielä tänäkin päivänä jos Montmorencyille tokaset sanan: "Kissa!" niin koiraparka säpsähtää, nolostuu ja katselee rukoilevasti sinua kuten tahtois sanoa:

"Kuule, älä viitsi tehdä kiusaa!"

Aamiaisen jälkeen teimme ostoksemme ja varustimme muonavaroja veneeseen kolmeksi päiväksi. George sanoi, että meidän tulisi ostaa vihanneksia — sillä oli epäterveellistä syödä vaan lihaa. Vihannekset lisäsivät ihmisen ikää, niitä oli helppo valmistaa, ja sen hän (George) tahtoi tehdä. Ostimme sen vuoksi kymmenen naulaa potaatteja, bushelin herneitä sekä joukon porkkanoita. Sitten ostimme lihapiirakan, kaksi kirsikkatorttua ja lampaanpaistin hotellista. Eri myymälöistä ostimme sitten hedelmiä, leivoksia, leipää, voita, hedelmähillaa, kinkkua, munia sekä paljon muuta.

Lähtömme Marlowista oli todellinen triumfiretki. Se oli juhlallinen ja samalla arvokas, olematta rehentelevä. Joka myymälässä, missä kävimme, vaadimme, että tavarat lähetettäisiin meidän kanssamme hetikohta. Emme tyytyneet noihin tavallisiin vakuutuksiin: "Kyllä, sir, lähetän ne heti. Poika on oleva rannassa ennen herroja." Tavallisesti käy niin, ettei rannassa ole ketään ja saa puoli tiimaa

vaeltaa edestakaisin laiturilla odottamassa, ennenkuin tavarat tuodaan. Me odotimme puodissa, kunnes kori oli pakattu, ja otimme pojan mukaamme sitä kantamaan.

Kävimme monessa puodissa, ja jokaisessa menettelimme samalla tapaa. Seurauksena olikin, kun olimme päättäneet ostoksemme, että meillä oli koko lauma koreja ja kääröjä kantavia poikia seurassamme, ja marssimme rantaan Valtakatua myöten lienee ollut juhlallisin näytelmä, jota Marlow pitkiin aikoihin oli saanut ihailla.

Saattueen järjestys oli seuraava:

Montmorency kantaen suussa keppiä. Kaksi renttumaista kulkukoira, Montmorencyn ystäviä. George kantaen päällystakkeja ja peitteitä ja polttaen lyhyttä piippua.

Harris koettaen astella juhlallisen arvokkaasti ja kantaen pullolleen täytettyä matkalaukkua toisessa ja sitroonamehupulloa toisessa kädessä.

Vihanneskauppiaan poika ja leipurin poika kantaen kumpikin vasua. Hotellin renki kantaen suurta koppaa. Sokerileipurin poika vasuineen. Maustekauppiaan poika kääröineen. Kuusi pikku poikaa ja neljä kulkurikoira.

Laiturille saavuttuamme tapaisimme satamavartijan, joka kysyi:

"Kuulkaa, herrat, oliko herroilla höyrypursi vai purjevene?"

Vastaisimme, että se oli pienehkö, kaksihankainen vene, ja mies näytti ällistyneeltä.

Meillä oli paljon harmia höyryveneistä, semminkin hinaushöyryistä, tänä aamuna. Niitä tuli vähä väliä vastaamme, toiset yksinään, toiset hinaten veneitä ja lotjia. Minä vihaan höyrypursia; otaksun, että jokainen rehellinen soutaja niin tekee. En ole koskaan tullut höyrypurttua vastaan tuntematta kiihkeätä halua houkutella sitä johonkin yksinäiseen lahdelmaan ja upottaa se siellä.

Höyrypurren ulkonäössä on jo jotakin perhanan ärsyttävää ja ne ovat saaneet kaikki jalommat tunteet povessani sammumaan. Kaipaen tuota vanhaa, hyvää aikaa, jolloin kukin voi mennä sanomaan naapurilleen mitä hänestä ajatteli, kunhan oli varustettu nuijalla ja jousella nuolineen! Joudun raivoon, kun katselen komentosillalla seisovaa miestä! Roikale tavallisesti seisoo kädet taskuissa ja pölyyttää sikaria; kun laivan vihellyspilli sitten röyhkeän käskävästi komentaa: "Pois tieltä!" on lurjuksen naamassa ilme, joka herättää murhanhimoa, ja olen varma siitä, että murhaaja, jos *jury'ssa* istuisi *venemiehiä*, "lieventäviin asianhaaroihin nähden" julistettaisiin vapaaksi edesvastuusta.

He *saivat* viheltää meille että väistyisimme syrjään. Jollei sitä pidettäisi kerskailuna, tahtoisin väittää, että pieni veneemme tämän viikon kuluessa aiheutti höyrypursille enemmän vastusta, harmia ja ajanhukkaa kuin kaikki muut joella kulkevat alukset yhteensä.

"Höyryvene tulee!" joku meistä huudahti nähdessään vihämiehen etäällä lähenevän ja samassa oli kaikki valmiina sitä vastaanottamaan. Minä tartuin ohjausnuoriin, George ja Harris istahtivat viereeni selin höyrypurteen ja veneemme sai rauhallisesti ajelehtia keskelle väylää.

Siellä tulla porhalsi höyryvene kimakasti viheltäen, ja me annoimme veneen ajelehtia. Noin sadan kyynärän päässä sen vihellyspilli alkoi taukoomatta kirkua ja laivamiehet riensivät etukeulaan ja karjuivat meille; mutta me emme kuulleet mitään! Harris parhaillaan kertoi liikuttavaa kaskua äidistään ja George virkkoi, ettemme koko maailmojen hinnasta tahtoisivat kadottaa sanaakaan tarinasta.

Sitten höyryvene vielä kerran yritti herättää huomiotamme loppuvihellyksellä, joka melkein sai vihellyskojeet halkeamaan, ja hylkiön täytyi pysähdyttää koneensa, laskea höyryä kupeestaan, kääntyä syrjään ja odottaa. Ja laivamiehet seisoivat kannella, heristivät nyrkkejään ja sadattelivat meitä, ihmiset rannalla pysähtyivät ja huutaa hoilasivat meille, toiset alukset joella tulivat luoksemme ja pysähtyivät; sanalla sanoen: koko joki penikulman laajuudelta oli hurjassa sekasorrossa. Ja silloin Harris keskeytti tarinansa jännittävimmässä kohdassa, katsahti ällistyneenä ympärilleen ja virkkoi Georgelle:

"Kas, George, tonttu vieköön, eikös tuossa olekin höyryvene!"

Ja George vastasi:

"Kas sitä! No, ilmankos äsken olinkin kuulevinani jotakin melua."

Odottamaton yllätys teki meidät kömpelöiksi ja hermostuneiksi; me emme tienneet miten saada venettä pois tieltä, ja laivamiehet karjuivat meille ohjeitaan:

"Vetäkää oikealla airolla! — *Te*, *Te*, pässinpää! Huovatkaa vasemmalla! Ei! Ette *Te* — tuo toinen!

Antakaa peräsimen olla alallaan! Ettekö kuule! — No, vetäkää nyt yhtäkaa molemmilla airoilla! Ei, ei *sinnepäin!!* Voi, te sen tuhannen...!!"

Sitten heidän täytyi laskea vene vesille ja tulla avuksemme; ja neljännestunnin kiivaiden ponnistusten perästä heidän onnistui saada veneemme pois laivan tieltä ja voivat jatkaa matkaa. Me kiitimme heitä kohteliaasti ja pyysimme heitä hinaamaan meitä kappaleen matkaa. Mutta he eivät tahtoneet!

Keksimme myös toisen erinomaisen tehoisan keinon ylimyksellisten höyrypursien kiusaamiseksi: me olimme luulevinamme sitä jonkun tuttavan laivaksi ja kysyimme oliko se herrasväki Cubitin tahi Bermondseyn raittiusseuran laiva ja pyysimme saada lainata kastikepannaa.

Vanhat rouvat, jotka eivät ole tottuneet vesillä kulkemaan, hermostuvat kovasti höyryveneiden lähestyessä. Muistan kerran olleeni semmoisessa seurassa huviretkellä joella Windsoriin päin — missä seuduin kuten tunnettu näitä venemiesten vitsaukseksi rakennettuja konehirviöitä vilisee tuhkatieheään. Se oli kovin levoton matka. Joka kerta kun höyrypursi läheni meitä, vanhat rouvat kivenkovaan vaativat, että laskisimme rantaan ja odottaisimme, kunnes vaara oli kulkenut ohitse. Ja emme joutaneet muuta tekemään kuin poikkeamaan rantoihin.

Hambledonin sululla huomasimme vesivarastomme olevan lopussa. Me otimme vesiämpärin ja menimme sulunvartijan asunnolle pyytämään vettä.

George oli puhemiehemme. Hän hymyili kohteliaasti ja sanoi:

"Voisitteko antaa meille hieman vettä?"

"Kyllä", vastasi vanhus, "ottakaa niin paljon kuin tahdotte ja jättäkää loput jällelle."

"Paljon kiitoksia", mutisi George katsellen ympärilleen. "Mutta — mutta missä on vettä?"

"Se on alati samassa paikassa, poikaseni", murahti ukko. "Aivan takananne."

"En näe kaivoa missään", huomautti George silmäten ympärilleen.

"Kas sitä, missä silmänne sitten ovat", virkkoi vanhus ja osotti sormellaan jokeen: "Siellä on vettä yllin kyllin, vai mitä?"

"Niin, mutta, emmehän voi juoda joesta!" intti George.

"Joen *vettä* ainakin voitte juoda", vastasi ukko. "Minä olen juonut sitä viisitoista vuotta."

George sanoi, että jos sai päättää miehen ulkonäöstä, ei jokivesi ollut lainkaan suositettavaa; hän kernaammin joisi kaivovettä.

Me saimme vihdoin vettä eräästä huvilasta. Sekin oli jokivettä, mutta sitä emme tienneet, ja — olimme tyytyväiset. Mitä silmä ei voi nähdä, ei lainkaan tee pahaa vaikutusta vatsassa.

Me yritimme nauttia jokivettä kerran myöhemmin samana kesänä, mutta huonolla menestyksellä. Vesiastia oli tyhjä ja meidän täytyi joko olla ilman teetä tahi ottaa vettä joesta. Muuta ehtoa ei ollut. Harris puolusti jälkimmäistä keinoa. Hän sanoi, että huonokin vesi keitettynä kelpaa nautittavaksi. Keittäessä kuumuus kuolettaa vedestä kaikki taudinsiemenet. Niin me täytimme kattilan Thamesin vedellä ja keitimme sen ja pidimme huolta siitä, että se sai kiehua kunnollisesti.

Tee oli valmista ja istahdimme sitä juomaan, kun George äkkiä laski kupin huuliltaan ja tokasi:

"Mitä tuossa on?"

"Mitä niin?" Harris ja minä kysyimme.

Harris ja minä seurasimme hänen katsettaan ja näimme koiran tulevan jokea alaspäin meitä kohti. Se oli hiljaisin, rauhallisin koira, mitä koskaan olen nähnyt. En koskaan ole nähnyt tyytyväisempää ja hiljaisempaa koira. Rauhallisesti uinailen se verkalleen ajelehti jokea alaspäin. Se lepäsi selällään, sen neljä jalkaa törrötti ilmassa. Rauhallisena, vakavana ja arvokkaana se lähestyi venettämme, poikkesi hieman syrjään ja etsi kahilistosta rauhaisen yösijan.

George sanoi, ettei välittänyt teestä ja tyhjensi kuppinsa jokeen. Harrisilla ei myöskään ollut jano ja hän seurasi esimerkkiä. Minä olin ehtinyt tyhjentää kuppini puoleksi ja toivoin nyt, etten olisi sitä tehnyt.

Kysyin Georgelta luuliko hän, että voisin saada lavantaudin.

Hän sanoi: "Eikö mitä"; mutta hän lisäsi että minulla ainakin oli toiveita välttää tautia. Parin viikon

kuluttua kaikitenkin saisin tuta oliko tauti tarttunut minun vai pelastuisinko siitä.

Poikkesimme Wargraven poukamaan aterioimaan. Ranta on näillä seuduilla hyvin luonnonihanaa, mutta se on enimmäkseen yksityistä aluetta ja siellä on tuhkatieheässä ilmoituksia ja sakkotauluja, joissa "vierailta" ankarimpien rangaistusten ja huikkeiden sakkojen uhalla kielletään maallisuus — ihmettelen vain, etteivät nämä rantapomot julista myös joen ilmaa yksityiseksi omaisuudekseen ja hirsipuun tahi elinkautisen kuritushuoneen uhalla kiellä sitä hengittämästä!

Rannalla ei kuitenkaan näkynyt vartijoita. Joskus kun minulla on aikaa, palaan tänne ja — jollei ketään ole läheisyydessä — kiskon irti pari kolme sakkotaulua ja nakkaan ne jokeen.

Lahdelmassa menimme maihin murkinoinaan, ja tämän murkinan aikana George ja minä peljästyimme kauheasti.

Harris peljästyi myös, mutta en luule, että hänen peljästyksensä oli likimaillekaan niin perinpohjainen ja kamala kuin Georgen ja minun.

Asia oli seuraava: vähän matkaa rannasta löysimme sopivan murkinapaikan, korkean töyrään, jossa kasvoi rehevä heinä. Istahdimme mukaviin asentoihin; Harrisilla oli polvillaan herkullinen lihapiirakka, jota hän paloittelee, ja George ja minä odotimme lautaset kädessä — kovin nälkäisinä.

"Onko teillä lusikkaa?" kysyi Harris. "Tarvitsen lusikkaa kastiketta varten."

Vasu oli takanamme ja George ja minä käännähdimme molemmat etsimään lusikkaa. Ei kulunut viittäkään sekuntia ennenkuin löysimme lusikan. Mutta kun palasimme takaisin, olivat Harris ja piirakka kadonneet!

Ympäriämme oli laaja, autio kenttä. Satojen metrien alueella ei ollut puuta eikä pensasta. Hän ei ollut voinut vierähtää jokeen, sillä me olimme istuneet rannan puolella, joten hänen olisi täytynyt kavuta ylitsemme päästäkseen veteen.

George ja minä töllistelimme ympärillemme. Sitten töllistelimme toisiamme.

"Onkohan hän mennyt taivaaseen?" minä tokasin.

"Siinä tapauksessa hän tuskin olisi ottanut piirakkaa mukaansa", huomautti George.

En voinut kumota tämän väitteen pätevyyttä, ja senvuoksi hylkäsimme heti koko taivasteorian.

"Nyt luulen voivani selittää arvoituksen", virkkoi George palaten haaveiden maailmasta todellisuuteen, "tässä on tapahtunut maanjäristys."

Ja hän lisäsi lievän kaipauksen sävy äänessään: "Toivon ettei *hän* olisi ryhtynyt leikkaamaan piirakkaa."

Koneellisesti me kiinnitimme katseemme ruohotörmälle, missä Harris ja piirakka viimeisen kerran oli nähty maanpinnalla, ja katso! veremme hyytyi suonissa ja hiuksemme nousivat pystyyn kauhusta, sillä törmän takana näimme Harrisin pään — ei mitään muuta paitsi hänen päänsä — pistävän esiin ruohostosta! Hänen kasvonsa olivat tulipunaiset ja niillä asusti suuttumuksen kiihkeä sävy!

George tointui ensiksi.

"Sano!" hän huusi, "kerro meille oletko elävä vai kuollut ja missä muu ruumiisi on?"

"Pidä suusi, typerä aasi!" virkkoi Harrisin pää. "Tiedän että teitte sen tahallanne."

"Teimme — *mitä?*" tokasimme George ja minä.

"Mitäkö! Sysäsitte minut istumaan tänne — tähän kirottuun kuoppaan! Kas tässä, ota piirakka ja auta minua ylös!"

Ja syvältä maan sisustasta — niin meistä näytti — ilmestyi ilmoille piirakka pahasti vahingoittuneena ja muserrettuna, ja sen perässä kapusi Harris — tomuisena, multaisena ja kastuneena.

Mitään aavistamatta oli hän istahtanut syvän kuopan reunalle, jonka pitkä, rehevä heinä kokonaan salasi näkyvistä. Nojautuessaan hieman taaksepäin hän suinpäin syöksyi sinne piirakoineen kaikkineen.

Hän sanoi, ettei vielä ikinä elämässään ollut niin ällistynyt kuin suistuessaan kuoppaan. Hän ei ensin lainkaan tiennyt mitä oli tapahtunut. Hän luuli maailman lopun olevan käsissä.

Harris epäilee vielä tänäkin päivänä, että George ja minä tahallamme valmistimme hänelle tämän

yllätyksen. Että se oli edeltäkäsinkin harkittu salajuoni.

Niin, täällä maailmassa saa ylevinkin luonne osakseen vääriä, aiheettomia epäluuloja: sanoohan runoilija:

"Ei konsanaan,
Tääll' päällä maan
Solvaukset niukas' oo!"

Todellakin, *niitä* on riittämään saakka!

NELJÄSTOISTA LUKU.

Wargrave — Vaksikabinetti. — Sonning. — Keitämme "irlantilaista lientä." — Montmorency on ivallinen. — Montmorency taistelee teekattilan kanssa. — George opettelee soittamaan banjoa. — Soitannonystävän vastoinikäymisiä. — Miten säkkipillin soittoa on opeteltava. — Harris on alakuloinen illallisen jälkeen. — George ja minä menemme kävelyille. — Palaamme nälkäisinä ja kastuneina. — Harrisin käytös oudoksuttaa meitä. — Harris ja joutsenet, merkillinen tarina. — Harrisilla on levoton yö.

Aamiaisen jälkeen saimme navakan tuulen, joka auliisti kuljetti veneemme Wargraven kohdalle. Wargrave on kaunis, vanha kaupunki, ja kun auringon laskiessa kulkee sen ohi joella, saa se meidät haaveilemaan menneistä ajoista ja siirtää mielikuvituksemme vuosisatoja taaksepäin.

"Yrjö ja lohikäärme" nimisen hotellin nimikilpenä on kaksiosainen taulu. Toinen puoli on Leslien maalaama ja esittää ritarin taistelua lohikäärmeen kanssa; toisen osan on Hodgson maalannut; se esittää uljasta Yrjö ritaria "Taistelun jälkeen", kun hän surmattuaan lohikäärmeen tyytyväisenä istun oluttuoppinsa ääressä.

Wargraven kirkossa on mrs Sarah Hillin muistomerkki. Tämä rouva testamenttasi kaupungille pääoman, jonka koroista vuosittain pääsiäiseksi jaettaisiin 1 punta kahdelle pojalle ja kahdelle tytölle, jotka "eivät koskaan ole olleet tottelemattomia vanhemmilleen eivätkä tottuneet valehtelemaan, kiroilemaan, varastamaan eikä särkemään akkunoita." Ja tästä kaikesta tulisi, muka, nuorukaisten kieltäytyä viiden shillingin edestä vuodessa! Se kauppa ei kannata, ainakaan *minun* mielestäni.

Olen kuullut kerrottavan, että monta, monta vuotta takaperin tavattiin kaupungissa poika, jolla todellakaan ei ollut mitään yllämainittuja huonoja tapoja — eli oikeammin kukaan ei voinut *todistaa*, että hän oli valehdellut, kiroillut j.n.e. — ja hän voitti kunnian kruunun. Häntä näytettiin sitten kolmen viikon aika raatihuoneen salissa lasikaapissa suurena ihmeenä.

Ei kukaan nyttemmin tiedä sanoa minne rahat ovat joutuneet. Kukaan ei ole enää sen koommin saanut palkintoa. Kerrotaan että rahat annetaan joka vuosi vaksikuva-museolle!

Shiplake on myös pieni, sievä kaupunki, mutta sitä ei voi nähdä joelta, se kun on erään kukkulan takana. Tennyson on vihitty avioliittoon Shiplaken kirkossa.

Me kuljimme kaupungin ohi. Täältä Sonningiin on joessa koko joukko saaria; toiset niistä ovat hyvin kauniita ja runollisia. Omituista on, ettei niissä asu ketään ihmisiä. Vain joku rakastava pari haaveilee siellä kuutamossa.

Astuimme maihin Sonningissa ja menimme kaupungille kävelemään. Se on varsin sievä kaupunki. Talot ovat enemmän lasten leikkitalojen kuin hirsistä ja tiilistä rakennettujen näköisiä. Jokaisen talon edustalla kasvaa ruusuja, jotka parhaillaan olivat täydessä kukoistuksessaan.

Viivymme Sonningissa pari tuntia, niin että liikkeelle lähdettyämme emme enää olisi ennättäneet Readingiin yöksi. Päätimme sen vuoksi iltasella nousta maihin jollekin sievälle saarelle ja olla siellä yötä. Asetuimme jo aikaiseen yöleiriin, ja George sanoi, että meillä nyt kerrankin olisi hyvästi aikaa valmistaa oikein kunnollinen iltateria. Hän sanoi tahtovansa antaa meille näytteen keittotaidostaan ja vakuutti osaavansa valmistaa vallan erinomaista "Irlannin soppaa" kylmästä häränpaistista, vihanneksista sekä kaikenmoisista ruuantähteistä.

Se oli meistäkin nerokas ajatus. George kokosi polttopuita ja laati nuotion, ja Harris ja minä ryhdyimme kuorimaan perunoita. En ikinä olisi luullut perunojen kuorimista niin vaivaloiseksi työksi.

Me alotimme työn loistavilla toiveilla, kaikki oli valoisaa, hauskaa, mutta hyvä tuulemme haihtui, ennenkuin ensimmäinen peruna oli kuorittu. En ikinä ole ryhtynyt oikullisempaan tehtävään! Mitä enemmän kuorimme, sitä enemmän näytti kuorta kertyvän jällelle ja kun vihdoinkin kaikki kuori oli poistettu, oli peruna itsekkin samalla lopussa — ainakaan ei jäännöksestä kannattanut puhua. George tuli arvostelemaan työtämme ja näki tuloksen — kuorittu peruna lienee ollut herneen kokoinen.

"Oh, ei tämä kelpaa!" hän sanoi. "Te tarvelette siten kaikki perunat. Teidän täytyy raappia kuoret pois."

Ja me raapimme ja raapimme, mutta se oli vielä kovempaa työtä kuin kuoriminen. 25 minuutin kuluttua oli neljä perunaa kuorittu. Ja silloin me teimme työlakon. Sanoimme käyttävämme loput iltana raappiaksemme itsemme puhtaiksi.

En ole nähnyt toista luonnontuotetta, josta kertyisi niin paljon kuoria ja roskaa kuin perunoista. Näytti mahdottomalta, että tuo läjä potaatin kuoria, johon Harris ja minä olimme hautautua, olisi voinut kertyä neljästä perunasta. Se oli todellakin erinomainen tulos.

George sanoi, ettei Irlannin soppaa voinut valmistaa vain neljästä perunasta; sen vuoksi me pesimme ja huuhoimme vielä lisäksi puoli tusinaa perunoita ja panimme ne pataan kuorimatta, George lisäsi joukkoon kaalinpään ja puoli kappaa herneitä. Hän sanoi padassa vielä olevan runsaasti tilaa, ja me tutkimme koko varastomme ja heitimme pataan kaikki ruuanjätteet. Joukossa oli puolikas läskipiirakka ja kappale kinkkua, jotka myös lisäsimme keittoon, Vihdoinkin George löysi puolillaan olevan laatikon säilytettyä lohta, jonka hän tyhjensi pataan.

Hän sanoi Irlannin sopan olevan edullista juuri sen vuoksi, että siihen voi käyttää mitä ruuanjätteitä tahansa. Minä löysin vielä muutamia munia vasusta; löin ne rikki ja panin pataan. George sanoi että ne antaisivat liemelle hienon ytimen.

En muista mitä kaikkea siihen sekoitimme, mutta emme heittäneet mitään käyttämättä pois. Ja lopuksi Montmorency, joka oli katsellut valmistuksiamme mitä hartaimmalla innostuksella, vakavan ja mieltäväisen näköisenä luikki tiehensä leiristä ja palasi jonkun minuutin kuluttua kantaen suussaan kuollutta vesirottaa, jonka hän arvatenkin tahtoi lahjoittaa meille omasta puolestaan ateriaa avustaakseen; tekikö hän sen ivatakseen hommiamme vaiko todenteolla auttamisen tarkoituksessa, sitä en tiedä sanoa.

Meillä oli hieman väittelyä siitä nakkaisimmeko rotan pois vai panisimmeko sen pataan liemen vahvistukseksi. Harris puolusti jälkimäistä menettelyä; hän sanoi rotanlihan olevan sangen herkullista ja vetosi sananparteen: "lisänä rikka rokassa", mutta George vastusti ankarasti moista kokeilua. Hän sanoi, ettei ikinä ollut kuullut rottia käytettävän Irlannin sopan höysteenä eikä hän tahtonut ryhtyä epävarmoihin kokeisiin.

Harris sanoi:

"Jollet koskaan tahdo koettaa uusia teitä, jäät pian ajastasi takapajulle. Missä tilassa olisi maapallomme, jos kaikki ajattelisivat kuten sinä! Juuri semmoiset rutivanhoilliset yömyssyt kuin sinä olet, estävät ihmiskunnan edistymistä. Etkö ole kuullut tarinaa miehestä, joka ensiksi keksi saksalaiset makkarat?" —

— — Niin, se saavutti loistavan menestyksen, meidän Irlannin soppamme. En koskaan ole syönyt maukkaampaa ateriaa. Siinä oli peräti hieno, salaperäinen maku ja tuoksu. Sanalla sanoen se oli kokonaan toista kuin alituiset, jokapäiväiset ruokalajit, jotka tylsyttävät ihmisen makuaistin.

Ja ravitsevaa se myös oli. George sanoi siinä olevan ydintä ja mehua. Herneet ja perunat olisivat tosin voineet olla hieman pehmeämmät, mutta olihan meillä hyvät hampaat. Heikolle vatsalle se tosin lienee ollut vähän liian voimakasta, mutta kyllä siitä nälkä pakeni.

Päätimme aterian teellä ja luumutortulla. Montmorencyllä oli pieni ottelu teekattilan kanssa ja hän jäi siinä ehdottomasti alakynteen.

Teekattila oli näet koko retkemme kestäessä suuresti kiihoittanut Montmorencyn uteliaisuutta. Hänen oli tapana istua ja pitää silmällä katalaa sen kiehuessa, ja poikaparka näytti olevan peräti hämillään, kun ei ollut oikein selvillä tuosta salaperäisestä kojeesta. Se kulki nuuskien kattilan ympärillä ja murahteli sille. Kun se sitten alkoi kohista ja höyrytä, piti Montmorency sitä röyhkeänä uhmaamisena tahi kenties taistelukutsuna, ja aikoi hyökätä vastustajansa kimppuun, mutta tällöin oli aina joku tullut ja nostanut kattilan tulelta, ennenkuin vihamiehet pääsivät iskemään yhteen. Tänä iltana Montmorency päätti, ettemme saisi sitä yllättää. Heti kun kattila alkoi kohista, Montmorency nousi ja astui uhmaavana sen eteen. Kattila oli pienenpuoleinen, mutta sillä oli vilkas luonne, ja se puhisi ja höyrysi sydämensä pohjasta.

"Ahaa, vanha lurjus!" murisi Montmorency näyttäen hampaitaan. "Kyllä minä opetan sinut hännäämään, rehellisesti työtä tekevää, kunniallista koiraa! Maltahan, senkin kurja, pitkäkärsäinen, nokinaamainen, tuhiseva nahjus! Tulehan tänne! Kas tässä saat!"

Ja hän ryntäsi pienen kattilaraukan kimppuun ja tarttui sen nokkaan.

Samassa keskeytti illan rauhallisuutta sydäntä vihlova, vertahyydyttävä ulvonta, ja Montmorency jätti veneen ja juosta laukkasi pitkin saaren rantoja 25 penikulman nopeudella tunnissa. Vähä väliä se pysähtyi ja kaivoi kuononsa kosteaan multa.

Siitä päivästä lähtien Montmorency katselee kattilaa inholla, epäluulolla ja vihalla. Heti sen nähdessään hän murahtaa ja luikkii aika kyytiä tiehensä häntä koipien välissä. Ja loppumatkalla hän, joka kerta kun kattila pantiin tulelle, tahtoi hypätä veneestä, ja tavallisesti hän istuikin rannalla odottamassa, kunnes koko teehomma oli ohitse.

Illallisen jälkeen George otti esille banjonsa ja aikoi ruveta soittamaan, mutta Harris vastusti. Hän sanoi päätänsä särkevän ja ettei hän jaksanut kuulla musiikkia. George sanoi, että soitanto siinä tapauksessa tekisi hyvää — sehän rauhoittaa sairasta hermostoa ja poistaa täten päänkivun. Ja hän soitti pari kolme tahtia, jotta Harris saisi tuta sen ihmeitä tekevää parantavaa vaikutusta.

Harris sanoi kernaammin tahtovansa pitää päänsäryn.

George ei vielä tänäkään päivänä ole oppinut soittamaan banjoa. Hänellä onkin ollut luonnottoman paljon vastuksia voitettavina. Joella ollessamme hän parina kolmena iltana yritti antaa pienen näytteen taidostaan, mutta hän ei saavuttanut mitään menestystä. Puhe, jota Harris käytti, oli jo omiaan hermostuttamaan ketä tahansa, ja sitäpaitsi Montmorency koko ajan istui ja ulvoi täyttä kurkkua häiriten soittajan tahtia. Semmoisissa oloissa paraskin taiteilija olisi ajanut karille.

"Mitä p—a se koira alati ulvoo, kun minä soitan?" George vimmastuneena huudahti ja tähtäsi koiraa saappaalla.

"Miksi sinä soitat, kun koira ulvoo?" tokasi Harris ja otti saappaan vastaan. "Antaisit sen ulvoa yksin. Koiraparka ei voi mitään ulvonnalleen. Se on saanut musikaalisen korvan ja 'soittosi' *pane* sen ulvomaan."

George vihdoin päätti jättää soitantoharjoituksensa sikseen, kunnes saapuisi kotiin. Mutta ei hänellä sielläkään ollut sen parempaa onnea. Mrs P. tavallisesti hetkisen kuluttua ilmestyi huoneeseen: hän oli kovin pahoillaan — sanoi hän; — *omasta* puolestaan hän sydämensä pohjasta rakasti soitantoa; se oli hänelle todellista nautintoa — mutta alakerrassa asuva rouva oli kovin arveluttavassa tilassa ja lääkäri arveli, että mielenkiihko voisi vahingoittaa lasta.

Sitten George koetti harjoitella yösydännä. Hän otti soittokoneen kainaloonsa ja meni läheiseen puistiksoon. Mutta läheisyydessä asuvat naapurit tekivät valituksen poliisille, joka väijyi soittajaa eräänä yönä ja vangitsi hänet. Hänet vietiin poliisiasemalle kuulusteltavaksi. Todistukset häntä vastaan olivat kumoamattoman selvät, ja hänet tuomittiin kuudeksi kuukaudeksi paikkaan, missä ei voisi häiritä yleistä järjestystä.

Hän näytti kadottaneen halun soitannollisten taipumustensa kehittämiseen tämän jälkeen. Hän teki tosin pari heikkoa yritystä päästyään puolen vuoden kuluttua ulos, mutta maailma kohteli hänen harrastuksiaan yhtä kylmästi, yhtä epäystävällisesti, niin että hän kadotti rohkeutensa ja pani sanomalehteen ilmoituksen, että oivallinen soittokone oli myytävänä suurella hinnanalennuksella, syystä ettei "omistajalla ole aikaa sillä harjoitella." Hän rupesi sen sijaan harjoittelemaan korttikonsteja.

Yleensä on hyvin vaikeata oppia mestarillisesti käsittelemään soittokonetta — oli se mimmoinen tahansa. Siinä on ensikseen niin paljon ulkonaisia vastuksia voitettavina. Tunnen erään nuorukaisen, joka aikoi opetella puhaltamaan säkkipilliä, ja lukija hämmästyisi, jos tietäisi miten paljon vastuksia taitelijan tielle kertyi. Niin, hän ei edes lähimmiltä omaisiltaan saanut minkäänlaista henkistä avustusta tahi kehoitusta. Hänen isänsä oli alusta alkaen koko hommaa vastaan ja motkotti ja soimasi joka tilaisuudessa pojan tuumia.

Nuorukaisen oli tapana varhain aamulla nousta makeimmasta unestaan saadakseen rauhassa harjoitella, mutta hänen täytyi lakata siitä sisarensa vuoksi. Tämä oli näet peräti jumalinen ihminen ja sanoi, että oli kamalata aloittaa päivänsä niin syntisillä hommillla.

Sitten poika valvoi myöhään yöhön ja soitteli sitten kun koko perhe oli mennyt levolle, mutta hänen oli pakko lakata siitä, sillä koko talo alkoi joutua huonoon maineeseen. Ihmiset, jotka myöhään öisin kulkivat talon ohi, pysähtyivät kadulle kuuntelemaan ja kertoivat sitten aamulla ympäri kaupunkia, että yöllä oli mr Jeffersonin talossa tehty kauhea murha. He kertoivat kuulleen onnettoman uhrin

voihkinaa ja valituksia ja julman murhaajan kamalia kirouksia; sitten oli uhri sydäntä särkevällä äänellä rukoillut armoa, kunnes veti viimeisen korahtavan hengenvedon!

Senvuoksi sai hän vihdoin luvan harjoitella päivisin — kellarissa, jonka ovet oli visusti suljettu; mutta hänen tunteellisimmat juoksutuksensa kuuluivat kuitenkin selvästi permannon läpi huoneisiin ja saivat hänen äitinsä katkerasti itkemään.

Hän (äiti) sanoi, ettei voinut kuulla noita säveliä muistelematta isävainajaansa (mies paran oli haikala nielaissut, kun hän eräänä päivänä oli uimassa Uuden Guinean rannikolla; — mistä tuo ajatusten yhteys johtui, sitä ei hän tiennyt sanoa, mutta sen vaikutuksen musiikki häneen teki).

Sitten he etsivät hänelle rauhallisen sopen puutarhan äärimmäisessä perukassa, joka oli noin 1/2 penikulman päässä asuinrakennuksesta ja pakoittivat hänet menemään sinne säkkipillineen, kun hän tahtoi soitella. Joskus tapahtui, että tuli vieraita, jotka eivät tienneet asiasta mitään ja menivät paha aavistamatta puutarhaan kävelemään. Jollei vierasta muistettu varoittaa ja hän sitten odottamatta sai kuulla säkkipillin säveleitä, sai hän vaan kouristuskohtauksen, jos hänellä oli vahvat hermot, mutta arkatuntoinen tahi heikonpuoleinen ihminen tavallisesti kadotti järkensä.

Täytyy sanoa, että vasta-alkajan ensi ponnistukset säkkipillillä tekevät hyvin masentavan vaikutuksen kuulijoihin. Sävelissä ilmenee jotakin peräti alakuloista. Se onkin kovin vaikea soittokone. Täytyy vetää ilmaa keuhkoihin koko kappaleen varalta, ennenkuin alkaa — siltä ainakin näytti, kun katselin Jeffersonin hommia.

Hän alotti reippaalla, hurjalla, sotaisella säveleellä, joka teki oikein virkistävän vaikutuksen. Mutta joka tahdilla hiljeni sävel ja loppui tavallisesti kesken kaikkea omituiseen käheään kuiskaukseen.

Täytyy olla hyvä terveys ja lujat keuhkot, jos mieli soittaa säkkipilliä.

Nuori Jefferson oppi puhaltamaan vain yhden ainoan kappaleen säkkipillillään, mutten kuullut kenenkään valittavan, että hänen repertoaarinsa oli liian köyhä. Tämä sävel oli — väitti hän itse — "Campbellit tulevat, hurraa", mutta hänen isänsä sanoi, että se oli "Skotlannin kellot." Ei kukaan tiennyt mikä kappale se oikein oli, mutta kaikki myönsivät, että se kuulosti skotlantilaiselta.

Vieraat saivat arvata kolme kertaa, ja useimmat arvasivat eri kappaleen joka kerralla.

Harris tuli pahalle tuulelle illallisen jälkeen — otaksun, että soppa saattoi hänet tasapainosta, hän ei ole tottunut herkuttelemaan. George ja minä jätimme hänet veneeseen ja päätimme lähteä katsomaan Henleytä. Harris sanoi ottavansa pikarin whiskyä ja polttavansa piipullisen tupakkaa ja sitten hän laittaisi veneen yökuntoon. Hän sanoi että huutaisimme hänelle rannalta palatessamme, jotta hän saarelta tietäisi soutaa meitä noutamaan.

"Kunhan et vaan nukahtaisi!" sanoimme lähtiessämme.

"Siitä ei ole pelkoa", jupisi hän, "niinkauvan kun tuo siunattu soppa on sisälläni."

Ja hän soui takaisin saareen.

Henleyssä valmistautiin kilpasoutuihin; siellä oli vilkas hyörintä. Tapasimme paljon lontoolaisia tuttaviamme, joiden hupaisessa seurassa aika kului hyvin nopeasti. Kello oli lähemmä 11, kun läksimme neljän penikulman jalkaparikalle kotiin — kuten olimme tottuneet venettämme nimittämään.

Oli kolea, pimeä yö ja sataa tiuhutti hieman. Me tallustelimme pimeiden, autioiden ketojen poikki. Puhelimme matalalla äänellä ja ajattelimme kodikasta venettämme, Harrista, Montmorencyä ja whiskyä, ja toivoimme jo olevamme siellä. Haaveilimme kelpo ilta-ateriasta; näimme hengessä jo katetun pöydän ja kuulimme lautasten ja veitsien kilinää, ja joudutimme askeleitamme, jotta pikemmin pääsisimme kotiin.

Vihdoin tulimme rantatielle ja huokasimme helpotuksesta: olimme nyt ainakin oikealla tiellä, ja pian olisimme kotona.

Kuljimme Shiplaken ohi, kun kello oli 1/2 12 ja George virkkoi miettävästi:

"Muistatko mikä saari se oli?"

"En", minä vastasin. "Montako niitä sillä kohdalla olikaan?"

"Vaikka neljä", vastasi George. "Ei ole hätää mitään, jos vaan Harris on valveilla."

"Entäs, jollei hän sitä ole?" minä kysyin; mutta heitimme kaikki synkät ajatukset ja riensimme eteenpäin.

Huutaa hoilasimme ensimmäisen saaren kohdalla, mutta mitään vastausta ei kuulunut. Koetimme sitten onneamme seuraavan saaren kohdalla, mutta yhtä huonolla tuloksella.

"Maltahan, nyt muistan", sanoi George. "Se olikin kolmas saari."

Ja toivoen parasta juoksimme sen kohdalle ja huusimme minkä kurkuista lähti.

Ei mitään vastausta!

Asia alkoi käydä arveluttavaksi. Kello oli nyt yli 12 yöllä. Henleyn ja Shiplaken hotellit olivat täpötäynnä, emmekä voineet keskellä yötä kolkuttaa yksityisten perheiden ovelle ja pyytää yösijaa. George ehdotti, että palaisimme Henleyhin ja hieroisimme tappelua poliisin kanssa, niin ainakin saisimme yösijan putkassa. Niin, mutta — jospa konstaapeli antaisikin meille kelpo selkäsaunan, sen sijaan että vangitsisi meidät!

Emmehän myöskään voineet koko yötä vaeltaa kaduilla ja tapella poliisien kanssa. Sitäpaitse voisi siitä helposti olla toisenlaiset seuraukset: kuuden kuukauden vankeus, ja se oli liian kallis hinta yösijasta!

Teimme viimeisen epätoivoisen ponnistuksen tumman varjon kohdalla, jota luulimme neljänneksi saareksi, mutta yhtä huonolla menestyksellä. Sade valui nyt virtoinaan ja sitä näytti kestävän koko yön. Olimme väsyneet, kastuneet, alakuloiset, ja meillä oli niin kylmä, että hampaat löivät loukkua. Emme enää tienneet missä kohdalla olimmekaan; yöllähän kaikki näyttää niin oudolta. Kenties olimme eksyneet kauvas oikealta paikalta. Aloimme nyt käsittää mitä kärsimyksiä "Metsään eksyneet lapset" saivat kokea.

Juuri kun olimme kadottaneet viimeisen toivonkipinän, — niin, tiedän, että tällöin alati tapahtuu jotakin merkittävää romaaneissa ja taruissa, mutta en voi sille mitään. Päätin täsmällisesti pysyä totuudessa, kun ryhdyin tätä kirjaa kirjoittamaan, ja sen ajonkin tehdä, vaikka minun täytyisikin joskus käyttää kuluneita puheenparsia.

Me *olimme* juuri kadottaneet viimeisen toivon, ja siksi täytyy minun se sanoa. Niin, juuri kun olimme joutua epätoivoon, huomasin epäselvän, häilyvän valonkajastuksen vastaisella rannalla. Ensin otaksuin siellä kummittelevan: valo oli niin salaperäistä, oikullista. Mutta tuokion kuluttua älysin, että siellä oli vene, ja päästin ulvonnin, joka lienee saanut itse yönkin säpsähtämään vuoteellaan.

Hengitystämme pidättäen odotimme minuutin tahi pari, ja silloin — oi, se oli taivaallista musiikkia pimeässä yössä! — kuulimme Montmorencyn haukunnan vastaavan meille. Huutaa mylvimme uudelleen — siitä olisi seitsemän unikekoakin herännyt — en käsitä miksi vaaditaan enemmän melua seitsemän kuin yhdenkään unikeon herättämiseen — ja ajan kuluttua, joka meistä tuntui ijankaikkisuudelta, mutta joka lienee ollut vaan viisi minuuttia, näimme valaistun veneen hitaasti soluvan joen poikki ja kuulimme Harrisin unisen äänen kysyvän missä me olimme.

Emme päässeet selville siitä, miten Harrisin laita oli. Hänessä oli jotakin selittämättömän salaperäistä tänä yönä. Tavallista väsymystä se ei voinut olla.

Hän sousti veneen paikkaan, mistä emme mitenkään päässeet veneeseen, ja vaipui heti sikeään uneen. Saimme huutaa ja karjua saadaksemme hänet hereille ja tuntoihinsa! Vihdoin viimein se onnistui ja me pääsimme veneeseen.

Huomasimme nyt, että Harris oli kovin synkän näköinen. Siltä tapaa näyttää ihminen, joka on ollut pahassa pulassa. Kysyimme oliko mitään ikävää tapahtunut, ja hän vastasi: "Joutsenia!"

Hän väitti, että olimme ankkuroineet veneen aivan joutsenpesän läheisyyteen, ja heti kun George ja minä olimme lähteneet, oli joutsenniamma palannut pesään ja nostanut aika mellakan. Harris oli karkoittanut sen, mutta pian se palasi ukkonsa seurassa. Harris sanoi, että hänellä oli ollut huikea tappelu niiden kanssa, mutta vihdoin hän rohkeutensa ja kekseliäisyytensä avulla pääsi voitolle ja karkoitti ne pakosalle.

Puolen tunnin kuluttua ne palasivat 18 muun joutsenen keralla! Siitä lie sukeutunut kamala sota Harrisin kertomuksesta päättäen. Joutsenet olivat yrittäneet laahata häntä ja Montmorencyä veneestä ja hukuttaa heitä jokeen; ja hän oli sankarimaisesti puolustautunut kokonaista neljä tuntia ja löi kuoliaaksi koko joukon, joka sitten oli uinut tiehensä.

"Montako joutsenta sanoit siinä olleen?" kysäsi George.

"Kolmekymmentä kaksi", vastasi Harris unisesti.

"Äsken sinä sanoit 18!" huomautti George.

"Se on vale", mutisi Harris; "minä sanoin kaksitoista. Luuletko etten osaa laskea?"

Emme koskaan saaneet tuota joutsenjuttua oikein selville. Kyselimme sitä Harrisilta aamulla, mutta hän sanoi: "Mitä hiton joutsenia?!" ja näytti luulevan, että George ja minä olimme uneksineet.

Oh, miten suloista oli jälleen olla veneessä kaikkien vastuksien ja huolien jälkeen! Söimme tukevan illallisen, George ja minä, ja sen päälle ajoimme ottaa lasin totia, jos olisimme löytäneet whiskypullon, mutta sitä ei löytynyt. Tiedustelimme sitä Harrisilta, kysyimme minne hän oli sen pannut; mutta hän ei näyttänyt lainkaan käsittävän mitä tarkoitimme "whiskyllä" eikä muitakaan kysymyksiämme. Montmorency näytti hyvin salaperäiseltä, ikäänkuin tietäisi jotakin, mutta se ei virkkanut sanaakaan. Arvoitus jäi ratkaisematta.

Nukuin sikeästi kuin hako sen yön, ja olisin nukkunut vielä makeammin, jollei Harris olisi häirinnyt untani. Muistelen heikosti, että ainakin kymmenen kertaa yön kuluessa heräsin siitä, että Harris lyhty kädessä vaelsi ympäri venettä etsien vaatteitaan. Hän näytti koko yön huolehtivan vaatteistaan.

Kahdesti hän ajoi ylös Georgen ja minut nähdäkseen makasimmeko hänen housuillaan. Toisella kerralla George raivostui silmittömästi.

"Mitä pentelettä sinä housuillasi teet keskellä yötä?" kysyi hän kiukkuisesti. "Mikset nuku ihmisten tavoin?"

Ensi kerralla herätessäni näin hänen olevan pahassa pulassa, kun ei löytänyt sukkaa; ja minulla on hämärä muisto siitä, että minut kerran vieritettiin vuoteeltani, ja kuulin Harrisin jupisevan, ettei hän voinut käsittää minne hänen sateenvarjonsa oli joutunut.

VIIDESTOISTA LUKU.

Taloudellisia hommia. — Työn ystäviä. — Kokenut soutaja, mitä hän tekee ja mitä sanoo tehneensä. — Nykyajan nuorison turmellus: se ei usko mitään. — Ensi kokemukseni purjehtimisesta. — Ystävyyden etuja. — Tyydyttävä selitys miksi emme hukkuneet.

Heräsimme vasta myöhään aamulla ja söimme yksinkertaisen murkinan. Sitten puhdistimme astiat ja lakasimme veneen (tunnen nyt ne työt ja käsitän asian, jota usein olen aprikoinut: miten perheenemäntä, jolla on suurehko talous, saa aikansa kulumaan) ja kello kymmenen ajoissa läksimme liikkeelle. Ajoimme tänään tehdä kelpo päivämatkan.

Päätimme vaihtelun vuoksi soutaa venettä, sensijaan että ennen olimme sitä vetäneet; ja Harris arveli, että paras ratkaisu oli se, että George ja minä soutaisimme ja hän pitäisi perää. Tein pontevan vastalauseen moisele ehdotukselle. Sanoin, että Harris olisi ollut hienotunteisempi, jos olisi ehdottanut, että hän soutaisi Georgen kanssa ja minä pitäisin perää. Ei lainkaan olisi liikaa, jos minä saisin hieman levätä, minä, joka koko matkan olin suorittanut raskaimmat työt. Mielestäni olin jo saanut yltäkyllin työtä osakseni tällä retkellä.

Yleensä tuntuu minusta, että alati saan enemmän työtä osakseni kuin on oikeus ja kohtuus. Tätä ei tule käsittää siten, että muka kammoisin työtä; ei suinkaan, työ päinvastoin hurmaa minua, minä rakastan työtä. Voin tuntikausia seista ihailemassa työtä. Rakastan olla työn läheisyydessä ja ajatuskin että tuo näkö minulta riistettäisiin, saa minut epätoivoon.

En koskaan voi saada *liiaksi* työtä; työn haaliminen on tullut minulle melkein intohimoksi. Huoneeni on nykyään ihan tulvillaan työtä, siellä tuskin pääsee kääntymään. Saan pian laajentaa asuntoani.

Olen myös kovin omantunnonmukainen ja tarkka työstäni. Minulla on töitä, jotka vuosikausia ovat olleet huostassani eikä niissä ole edes sormen jälkeä. Olen ylpeä työstäni. Otan sen joskus esille ja puhallan tomut pois. Kukaan ihminen ei huolekkaammin säilytä työtä kuin minä.

Mutta vaikka kaipaankin työtä, en tahdo kenellekään tehdä vääryyttä. Oikeus ja kohtuus täytyy olla kaikessa. Tahdon että toisetkin saisivat osansa työstä: en tahdo haalia kaikkea itselleni.

Kuitenkin saan tavallisesti liiaksi työtä — pyytämättäni — ja se vaivaa minua.

George sanoo, ettei minun tarvitse siitä huolehtia. Hän arvelee, että liiallinen hienotunteisuuteni saa minut pelkäämään, että olen anastanut toisilta työtä. Se on turhaa pelkoa, sanoo hän, sillä en ole saanut

puoltakaan työstä, jota minun tulisi saada. Otaksun, että hän sanoo sen lohduttaakseen minua.

Olen huomannut, että veneretkillä kukin veneessä olija on vahvasti vakuutettu siitä, että juuri hän suorittaa kaiken työn. Harris oli saanut päähänsä, että hän koko matkan oli yksin tehnyt työtä ja ahertanut, ja että George ja minä käytimme hyväksemme hänen auliuttaan. George taas sanoi, että paljas ajatuskin, että Harris olisi tehnyt muuta kuin syönyt ja nukkunut, oli naurettavan typerä, ja että se oli *hän* — George itse — joka oli tehnyt kaikki työt.

Hän sanoi, ettei ikinä vielä ollut nähnyt mokomia laiskiaisia kuin Harris ja minä olimme!

Tämä huvitti Harrisia suuresti.

"No, ei sun hullumpata! Kuulla Georgen puhuvan *työstä*", sanoi hän nauraen. "Puolen tunnin kunnollinen työ tekisi lopun koko miehestä. Vai oletko nähnyt Georgen työskentelevän?" lisäsi hän kääntyen minun.

Yhdyin täydellisesti Harrisin mielipiteeseen: *sitä* ihmettä en ollut koskaan nähnyt — en ainakaan tämän matkan aikana.

"Minä en vaan saa päähäni, mistä *sinä* voit sen tietää", tokasi George kääntyen Harrisiin, "sillä, p—u viekään, olethan nukkunut puolet ajasta! Vai oletko sinä, J., koskaan nähnyt Harrisia täysin valveilla muulloin kuin syömäaikoina?"

Totuus pakoitti minut tunnustamaan, että George oli oikeassa. Harrisista ei ollut koko matkalla ollut juuri mitään apua.

"Ainakin olen tehnyt monin verroin enemmän työtä kuin tuo J. tuossa", intti Harris.

"No, *vähempää* olisi sinun ollut jotakuinkin vaikea tehdä!" jatkoi George.

"Arvatenkin J. luulee olevansa laivan *matkustaja*", huomautti Harris.

Ja täten he osottivat minulle kiitollisuuttaan siitä, että olin soutaa raatanut heidät ja heidän kurjan vanhan veneensä koko matkan Kingstonista saakka, että olin hoitanut heitä, pitänyt huolta heidän mukavuudestaan ja työskennellyt kuin orja heidän puolestaan. Mutta semmoinen on maailma. Se palkitsee kiittämättömyydellä hyvät työt!

Ratkaisimme riidan tällä erää siten, että Harris ja George soutaisivat veneen kappaleen matkaa Readingin ohi, ja minä sitten astuisin airoihin. Ei suinkaan ole hauskaa soutaa kihnuttaa raskasta venettä virtaa ylöspäin. Nuorena, kauvan, kauvan sitten minä pidin moisesta tehtävästä, mutta nyt jätän sen kernaasti nuorempien toimeksi.

Olen huomannut, että vanhat venemiehet ylipäänsä ovat hyvin vaatimattomia, kun tulee kysymys rasittavasta soutamisesta. Vanha venemies kernaimmin lepää patjoilla veneen pohjalla ja innostaa soutajia kertomalla ihmeellisistä urostöistä, joita on muinoin suorittanut.

"*Tätäkö* te sanotte rasittavaksi!" tokasee hän maaten mukavassa asennossa piippu hampaissa ja antaen vasta-alkajien hiki hatussa kiskoa venettä jokea ylöspäin. "Mitä sitten sanotte Jim Bafflesista, Jackista ja minusta, jotka viime kesänä yhtenä iltapäivänä soudimme Marlowista Goringiin saakka lepäämättä välillä kertaakaan. Muistatko vielä sen retken, Jack?"

Jack, joka on laatinut itselleen keulaan mukavan leposijan päällystakeista ja peitteistä ja vetänyt makeita unia viimeisen kahden tunnin aikana, Jack herää nyt, kun ystävä vetoaa häneen ja muistaa hyvästi koko tapauksen. Hän muistelee myös, että heillä tuolla retkellä oli tavattoman voimakas vastavirta koko ajan — sekä navakka vastatuuli.

"Tuota matkaa oli lähemmä 34 penikulmaa, luulisin minä", lisää edellinen puhuja ja sijoittaa vielä uuden tyynyn pänsä alle.

"Ei, kyllä sinä nyt hieman liioittelet, Tom", mutisee Jack moittivasti.
"Sitä oli korkeintaan 33 penikulmaa."

Tämän keskustelun jälkeen he taas väsyneinä nukahtavat. Ja airoja hoitavat kiltit nuorukaiset ylpeilevät kunniaista, että saavat soutaa kahta niin etevää soutu-urheilijaa kuin Jack ja Tom ovat — ja soutaa rehkiävät kahta uutterammin.

Nuorena ollessani minäkin hartaudella kuuntelin vanhempien ystävien kertomuksia. Nielasin ne kuin kala ahmii syötin, sulatin jokaisen sanan ja tulin saamaan lisää. Mutta nykyajan nouseva sukupolvi ei

näytä enää yhtä sokeasti luottavan vanhempien ihmisten sanoihin kuin menneitten aikojen nuoriso. Me — Harris, George ja minä — otimme viime kesänä erään keltanokan mukaamme joelle, ja me kerroimme hänelle koko matkan laivurijuttuja ihmeellisistä urotöistä, joita olimme tehneet.

Ensin syötimme hänelle tavalliset jutut — nuo vanhat, sammaltuneet valeet, joita vuosikausia oli joella kerrottu — ja me lisäsimme seitsemän aivan uutta, omatekoista juttua, ja pitkän, jännittävän tarinan, joka tavallaan perustui tositapaukseen (me emme todellisuudessa olleet seikkailun sankareita, vaan eräät ystävämme); me teimme pieniä muutoksia ja lisäyksiä kertomukseen ja annoimme sille soveliaan värityksen — sanalla sanoen: se oli oivallinen juttu, jonka lapsikin olisi vahingotta voinut sulattaa.

Mutta tuo toivorikas nuorukainen nauraa virnisteli kaikille jutuillemme ja vaati, että heti antaisimme uusia näytteitä taidostamme; ja nulikka oli valmis lyömään veikkaa kymmenen yhtä vastaan siitä, ettemme siihen kykenisi! —

Ystävyys on sivumennen sanoen sangen merkillinen asia; se antaa erinomaisia etuja ja oikeuksia. Sen suurin etuoikeus lienee se, että saa mielinmäärin haukkua ystäväänsä. Muistan erään varsin kuvaavan tapauksen. Kolme ystävääni lepäsi muutamakseen pensaistossa joen varrella, kun he näkivät veneen lähestyvän. Siinä istui tottumaton soutaja, joka ei tahtonut saada venettä tottelemaan airoja. Ystäväni luulivat soutajaa minuksi, mutta se olikin ventovieras herrasmies, joka oli aivan samanlaisessa puvussa ja lakissa kuin minä. Ja he alkoivat pilkata ja säätti häntä ja hänen kömpelyyttään. He haukkuivat hänet pataluhaksi. On helppo arvata miten he nolostuivat vihdoin huomattessaan, että se olikin ventovieras. He pyytelivät anteeksi ja selittivät luulleensa häntä hyväksi ystäväksi.

Harris kertoi melkein samanlaisen tapauksen. Hän oli pari vuotta sitten oleskellut Boulognessa kesällä. Eräänä päivänä hän oli mennyt uimaan ja tullut kauvas ulapalle, kun hän odottamatta tunsijonkun tarttuvan häntä niskaan ja painavan häntä veden alle. Hän ponnisteli raivokkaasti päästäkseen vapaaksi, mutta hänen vastustajansa tuntui olevan vahva kuin Herkules ja kaikki vastustus oli turhaa. Hän oli jo tukehtumaisillaan ja luuli viimeisen hetkensä lyöneen, niin että hän yritti kiinnittää ajatuksensa taivaallisiin asioihin, kun vihamies äkkiä päästi hänet vapaaksi.

Hieman toinnuttuaan Harris katseli ympärilleen saadakseen selville kuka oli yrittänyt häntä murhata. Ja murhamies seisoi siinä aivan hänen edessään sydämellisesti nauraen, mutta Harrisin kasvat nähdessään mies peräti ällistyneenä astahti pari askelta takaperin.

"Oh, suokaa toki anteeksi", hän nolostuneena änkytti, "minä luulin Teitä erääksi ystävästäni!"

Harris sanoo, että oli onni, ettei mies luullut häntä sukulaiseksi; siinä tapauksessa hän varmaan olisi tukehtunut veteen! —

Purjehtiminen samoin kuin soutukin on asia, johon vaaditaan kokemusta ja taitoa — vaikken lapsuudessani sitä uskonut. Luulin, että purjehdus olisi pojille yhtä luonnollinen ja helppo asia kuin pallonlyönti. Tunsin erään toisen pojan, jolla oli sama mielipide, ja eräänä tuulisena päivänä aijomme tätä urheilua koettaa. Asuimme silloin Yarmouthissa ja päätimme purjehtia Yarejokea ylös.

"Tänään on navakka tuuli", sanoi vanha kalastaja, jolta vuokrasimme purjevene. "On parasta, että herrat ottavat reivin sisälle, ja pitäkää vinhasti ylös tuuleen, kun tulette lahden suulle."

Lupasimme seurata neuvoa ja toivotimme reippaasti: "Hyvää huomenta", kun vene läksi vesille. Me ihmettelimme mitä "tuuleen" pitäminen oli ja mistä saisimme "reivin" sekä mitä sillä tekisimme sen saatamme.

Soudimme, kunnes ei kaupunkia enää näkynyt. Edessämme oli avara ulappa ja puhalsi todellinen hirmumyrsky, niin että meistä oli sopiva aika ryhtyä hommaan.

Hektor — muistelen hänen nimensä olleen — jatkoi soutamista, kun minä avasin purjeen. Se oli sangen mutkikas tehtävä, mutta vihdoin se onnistui, ja nyt oli kysymys siitä: mikä oli purjeen yläpuoli?

Synnyntäisen vaistomme avulla tulimme johtopäätökseen, että alapuoli tietenkin oli yläpuoli, ja me ryhdyimme kiinnittämään purjetta ylösalasin mastoon. Se oli tukala tehtävä ja kesti kauvan, ennenkuin jollakin kurin saimme sen paikoilleen. Purje näytti saaneen päähänsä, että me leikimme hautajaisia, ja että minä olin ruumis ja purje kääreliina.

Kun se lopultakin huomasi, ettei se ollut tarkoituksena, iskeä läimäytti se minua pääkuoreen puomilla ja kieltäytyi tekemästä sitä tahi tätä.

"Kastele se riivattu!" neuvoi Hektor. "Kasta se veteen, jotta se tulee järkiinsä."

Hän sanoi, että merimiehet aina kastelivat purjeet, ennenkuin hinasivat ne mastoon. Minä seurasin

neuvoa, mutta se vain pahensi asiata. Kuiva purje, joka liehuu ja tanssii toisen koipien ympärillä ja kietoutuu pään yli, ei ole mikään hauska kumppani, mutta likomärkä purje on kahta kauheampi.

Yhdistetyin voimin saimme purjeen vihdoin ylös. Se ei oikeastaan ollut "ylhäällä", vaan poikittain, ja me sidoimme sen mastoon veneen kiinnitystouvilla, jonka leikkasimme poikki.

Mainitsen yksinkertaisena tosiasiana, ettei vene kaatunut tuulessa. Miksei se sitä tehnyt, on arvoitus, jota en osaa selittää. Olen usein myöhemmin sitä aprikoinut, mutten koskaan ole keksinyt tyydyttävää selitystä.

Kenties oli tämä onnellinen tulos seurauksena siitä, että täällä maailmassa kaikki on niin taipuvaista hangottelemaan vastaan. Hommiamme tarkastettuaan oli vene kenties tullut johtopäätökseen, että olimme itsemurhan hankkeissa lähteneet tälle retkelle, ja se oli senvuoksi päättänyt tehdä aikeemme tyhjiksi. Tämä on ainoa tyydyttävä selitys, jonka voin keksiä arvoitukseen.

Kynsin hampain pitämällä kiinni veneen laidasta onnistui meidän pysyä veneessä, mutta kovin rasittavaa se oli. Hektor sanoi, että merirosvot ja muut merillä kulkijat tavallisesti sitoivat peräsimen kiinni johonkin ja hinasivat alas suurmärssypurjeen, kun nousi ankara myrsky. Hän arveli, että meidänkin pitäisi yrittää jotakin sentapaista; mutta minun mielestäni oli viisainta antaa veneen ajelehtia tuulen mukana.

Ja koska minun neuvoani oli helpoin seurata, ryhdyimme hommaan ja meidän onnistui vihdoin kääntää vene myötätuuleen.

Aluksemme kulki jonkun penikulman jokea ylöspäin vauhdilla, jonka vertaista en koskaan myöhemmin ole purjehtiessa saavuttanut enkä haluakaan saavuttaa. Eräässä käänteessä se kallistui kyljelleen, niin että puolet purjeesta oli veden alla. Mutta tuokion kuluttua se jälleen ponnahti pystyyn kuten ihmeen avulla ja kiiti suoraa päätä pitkää, pehmeätä savipengertä kohti.

Savipenger pelasti henkemme. Vene puskeutui syvälle siihen ja siinä se istui. Huomasimme jälleen voivamme kävellä ihmisten tavoin — äsken oli meitä nakeltu sinne tänne kuten herneitä pussissa. Me ryömimme keulaan ja leikkasimme purjeen alas.

Olimme saaneet tarpeeksemme purjehduksesta. Voisimme kyllästyä tähän huviin, jos sitä kauvemmin nauttisimme. Meillä oli ollut purjehdusretki — oikein hauska, jännittävä purjehdusretki, ja me päätimme soutaa nyt vaihtelun vuoksi.

Otimme aivot ja yritimme työntää venettä vesille, mutta seurauksena oli, että toinen airoista taittui. Sitten työskentelimme hyvin varovasti, mutta aivot olivat vanhat ja lahonneet, ja toinenkin airo katkesi ja me jäimme avuttomina karille.

Savisärkkä oli keskellä jokea; joka taholla ympäröi meitä syvä vesi: ei ollut muuta neuvoksi kuin istua kiltisti alallaan ja odottaa, kunnes joku kulkisi ohi.

Sää ei ollut omiaan houkuttelemaan ihmisiä ulos joelle, ja saimme odottaa kolme tuntia, ennenkuin ketään kulki ohi. Se oli muuan vanha kalastaja, jonka suurella vaivalla onnistui pelastaa meidät. Hän satoi veneemme aluksensa perään, hinasen sen satamaan ja näin alentavalla tavalla saavuimme vihdoin kotiin.

Juomarahat kalastajalle, joka meidät pelasti, korvaus katkenneista airoista ja 1/2 tunnin veneenvuokra, — niistä kertyi yhteensä summa, joka nieli monen viikon taskurahat. Mutta olimme saavuttaneet kokemuksen, ja sillä kuuluu olevan niin suuri arvo, ettei mikään rahassa maksettu hinta ole liian kallis.

KUDESTOISTA LUKU.

Reading. — Höyryvene hinaa meitä. — Pikkuveneiden kiusoittava käytös. — Ne tuppautuvat aivan höyrylaivan tielle. — George ja Harris kieltäytyvät taaskin tekemästä työtä. — Vanha, tavallinen historia. — Streatley ja Goring.

Tulimme Readingin kohdalle tuossa 11 seuduissa. Joki on tällä kohdalla likainen ja sangen

epämiellyttävän näköinen. Kukaan ei suotta pysähdy Readingin läheisyyteen. Kaupunki itse on vanha, mainehikas paikka. Se oli olemassa jo kuningas Etelredin aikoina, kun tanskalaiset sotalaivoineen ankuroivat Kennetiin ja nousivat maihin Readingin luona hävittääkseen koko Wessex'in kreivikunnan; täällä ryhtyi Etelred veljensä Alfredin avulla taisteluun heitä vastaan ja voitti heidät perinpohjin. Etelred piti huolta rukouksista ja Alfred sotimisesta.

Myöhemminä aikoina pidettiin Readingia sopivana turvapaikkana, jos Lontoossa asiat kävivät hullusti. Parlamentti tavallisesti kiiruhti Readingiin, jos ruttotauti alkoi raivota Westminsterissa, ja v. 1625 lakimiehet noudattivat heidän esimerkkiään; kaikki oikeusasiat ratkaistiin Readingissa. Maksoi kylläkin vaivan lontoalaisille ottaa silloin tällöin ruton vieraakseen, jos sillä hinnalla pääsi eroon sekä parlamentista että lakimiehistä!

Kun parlamentti nousi hallitusta vastaan, piiritti Essex'in jaarli Readingia ja neljännes vuosisataa myöhemmin Oranian prinssi löi siellä perinpohjin kuningas Jakobin sotajoukot.

Henrik I on haudattu Readingin benediktiläisluostariin, jonka hän itse oli perustanut ja jonka rauniot vielä ovat jällellä; samassa luostarissa vihittiin suuri Johan Gaunt ja lady Blanche.

Readingin sulun luona tapasimme höyrypurren, jonka eräs ystäväni omistaa, ja se hinasi meidät Streatleyn alapuolelle. On sangen hauskaa olla höyrylaivan hinattavana. Se on minusta paljon hauskeempaa kuin soutu. Matka olisi ollut vielä hauskeampi, jollei joukko riivatuita pikkuveneitä olisi meitä ärsyttänyt. Ne tuppasivat alinomaan tiellemme, niin että meidän yhteentörmäyksen välttämiseksi täytyi hiljentää vauhtia ja pysähtyä. Soutuveneiden häikäilemätön tapa asettautua höyrypursien tielle on peräti hermostuttava ja se pitäisi rangaistuksen uhalla kieltää.

Ja ne ovat kaupan päälle häpeemättömän röyhkeitä. Niille saa antaa varoituksia höyrypillillä, kunnes höyrypannu on halkeamaisillaan, ennenkuin ne suvaitsevat luikkia tieltä pois. Minua todella haluttaisi puskea upoksiin pari kappaletta niistä antaakseni toisille terveellisen opetuksen.

Readingin yläpuolella jokivarsi muuttuu ihmeen kauniiksi. Tosin Tilehurstin luona rautatie hieman turmelee näköalaa, mutta Mapledurhamista Streatleyhin on seutu hurmaavan kaunista. Mapledurhamin sulun yläpuolella on Hardwick House, missä Kaarle I huvittelike pallopelillä. Pangbournen seutu taas, missä on tuo sievä pieni "Joutsen"-niminen ravintola, lienee kaikille taiteenystävälle, jotka käyvät taidenäyttelyissä, yhtä tunnettua kuin seudun omille asujamille.

Ystäväni höyrypursi jätti meidät hieman luolan alapuolelle, ja siinä Harris sai päähänpiston väittää, että oli minun vuoroni soutaa! Onko mokomaa vääryyttä vielä kuultu! Olimmehan aamulla sopineet, että minä soutaisin veneen kolme penikulmaa Readingia ylemmäksi. No, ja olimme nyt *kymmenen* penikulmaa Readingin yläpuolella. Tietenkin oli nyt heidän vuoronsa. En kuitenkaan saanut Harrisia enkä Georgea katsomaan asiaa sen oikeassa valossa, ja riitaa välttääksemme minä vihdoin tartuin airoihin. En ollut soutanut minuuttiakaan, kun George huomasi jotakin ajalehtivan vedenpinnalla. Me soudimme sinne ja George kumartui veneen laidan yli ja tarttui esineeseen, mutta hän kavahti takaisin, huudahti kauhusta ja tuli kalman kalpeaksi. Siinä oli naisen ruumis. Se lepäsi kevyesti vedenpinnalla ja sen kasvot olivat tynnet ja rauhalliset. Kasvot eivät olleet kauniit, ne olivat liian aikaiseen vanhentuneet ja ryppyiset, mutta köyhyyden ja puutteen leimasta huolimatta olivat kasvot lempeät, miellyttävät, ja niillä oli rauhan sävy, jonka usein tapaa sairaitten kasvoilla, kun he ovat päässeet tuskista vapaiksi. Onneksi meille — meillä ei lainkaan ollut halua tulla oikeuteen todistajiksi — olivat eräät rannalla seisovat miehet myös nähneet ruumiin ja he ottivat sen huostaansa.

Myöhemmin saimme kuulla naisen elämäntarinan. Se oli tuo ikivanha, runoton historia. Hän oli rakastanut ja häntä oli petetty, tahi oli hän pettänyt itseään. Hän oli lyhyesti sanoen tehnyt syntiä — voi, useat meistä tekevät samoin! — ja hänen perheensä ja omaisensa suuttuivat, surivat ja paheksuivat hänen käytöstään ja karkoittivat hänet luotaan. Jäätyään ypöyksiin elämän kovaan taisteluun häpeän raskas myllynkivi kaulassaan oli hän askel askeleelta vajonnut yhä syvemmälle. Pitkän aikaa oli hän elättänyt itseään ja lastaan 12 shillingillä viikossa, jotka hän ansaitsi tehden raskasta orjantyytä 1/2 tuntia päivässä. Puolet tästä summasta hän maksoi lapsen elatukseksi ja jäännöksellä tuli hänen ylläpitää ruumiinsa ja sielunsa voimia vireillä! Kuusi shillinkiä viikossa on ylen niukka summa, jos mieli pitää ruumiin ja sielun suhdetta tasapainossa. Ne tahtovat erota toisistaan. Eräänä päivänä lienee naisraukka tavallista selvemmin huomannut miten toivottoman synkkä ja kurja hänen elämänsä oli — ei mitään toivoa tulevaisuudesta! — ja tuo aavekuva kauhistutti häntä. Viimeisen kerran hän vielä vetosi entisiin ystäviin, mutta hyljätyn naisraukan avunpyyntö ei tunkeutunut heidän sydäntään ympäröivän "kunniallisuuden" jääkuoren läpi — ei kukaan kuullut onnettoman rukouksia. Sitten hän meni katsomaan lastaan — hän hyväili sitä, suuteli sitä, ja väsyneesti ja toivottomasti, mutta ulkonaisesti aivan tynnenä hän jätti sille jäähyväiset ja pisti suklaatikäärön sen käteen. Sitten hän viimeisillä penneillään osti rautatiepiletin ja matkusti Goringiin.

On helppo arvata, että hänellä täällä tuuheiden puiden ja viheriöiden ketojen keskellä oli elämänsä

katkerin hetki; mutta kenties lievensi muistojen katkeruutta joku pieni auringon valoisa muisto näiltä ihanilta seuduilta, missä hän oli viettänyt valoisan nuoruutensa.

Koko päivän hän vaelsi metsässä, mutta auringon mennessä mailleen kun öinen hämärä kietoi seudun vaippaansa, hän lähenei hiljaista jokea, joka oli ollut hänen haihtuvan onnensa ja surunsa todistajana. Ja vanha joki otti hänet pehmeään syliinsä, painoi väsyneen pään rintaansa vastaan ja lievensi polttavan tuskan. Hän oli siis tehnyt syntiä kaikessa — syntiä elämässä ja syntiä kuollessaan. Jumala häntä armahtakoon! ja kaikkia muitakin syntisiä, jotka ovat samassa asemassa.

Goring — joen vasemmalla ja Streatley sen oikealla puolella ovat molemmat kauniita paikkoja, joissa on hauskaa oleskella muutamia päiviä. On hurmaavaa purjehtia joella auringonpaisteessa tahi soudella siellä kuunvalossa. Joen ympäristöt ovat lumoavan kauniit sekä yöllä että päivällä. Me aijoimme jatkaa matkaa Wallingfordiin saakka, mutta seudun komeus lumosi meidät, ja päätimme viipyä täällä jonkun aikaa. Jätimme veneemme satamaan, menimme Streatleyhin ja söimme päivällistä "Härjässä" Montmorencyn suureksi mielihyväksi.

Kerrotaan, että joen molemmilla rannoilla olevat vuoret ennen vanhaan ovat olleet yhdistettyinä ja muodostaneet sillan veden yli, joka nykyään on Thamesjoki. Siihen aikaan oli joki Goringin yläpuolella päättynyt suureen järveen.

Streatley on vanha kaupunki, joka, kuten useimmat Thamesin varrella olevat kaupungit ja kylät, on ollut olemassa jo brittiläisten ja saksilaisten aikoina. Goringin seutu ei ole läheskään yhtä kaunista kuin Streatleyn, mutta silläkin on hyvät puolensa, ja itse kaupunki on lähempänä rautatietä, niin että helpommin pääsee huippimaan tiehensä, jollei ole rahoja hotellilaskun suorittamiseksi.

SEITSEMÄSTOISTA LUKU.

Suuri pesupäivä. — Kaloja ja kalastajia. — Onkimistaidosta. — Omantunnonmukainen kalastaja. — Merkillinen kalajuttu.

Viivyimme Streatleyssä kaksi päivää ja annoimme pestä vaatteemme. Olimme ensin itse yrittäneet pestä niitä joessa Georgen ohjauksella ja valvonnalla, mutta yritys meni kokonaan myttyyn. Ei ole tarpeeksi sanoa, ettemme onnistuneet, sillä olimme paljoa pahemmassa pulassa pestyämme vaatteemme kuin sitä ennen. Ennen pesua ne olivat olleet hyvin, hyvin likaisia, se on totta, mutta voimme kuitenkin käyttää niitä. Pesemisen *jälkeen* — niin, Henleyn ja Readingin välinen joki oli paljoa puhtaampi kuin ennen, sittenkun olimme siinä pesseet vaatteemme. Kaiken lian, mitä on joessa Henleyn ja Readingin välillä, me pestessä haalimme kokoon ja imetyimme vaatteisiimme!

Pesijätär Streatleyssä sanoi, että hänen omatuntonsa pakoitti häntä ottamaan kolmenkertaisen maksun meidän vaatteistamme. Hän sanoi, että menettely, jonka avulla hän sai vaatteet puhtaiksi, ei ollut tavallista pesua, vaan pikemmin jonkinlaista "kalttausta."

Me maksoimme laskun nurisematta.

Streatleyn ja Goringin seudut ovat suosittuja kalastuspaikkoja. Sinne saapuu kalastajia etäisiltä seuduilta ja joessa viliseekin haukia, ahvenia, säynältä, kuhia ja ankeriaita: siellä voi istua päivät kauttaaltaan onkimassa.

Moni tekeekin siten. Mutta he eivät koskaan saa mitään. En ole kuullut, että kukaan olisi täältä saanut mitään onkeensa paitse kiiskiä ja kissanraatoja, mutta niitä ei tietenkään oteta lukuun! "Kalastajan käsikirja" ei virka sanaakaan siitä, onko kalastus näillä seuduin tuottavaa vai eikö. Se sanoo vaan, että se on "hyvä kalastuspaikka" ja että se on oikeassa, tiedän omasta kokemuksestani.

En luule, että missään muualla koko maailmassa niin intohimoisesti harjotetaan onkimista. Muutamat viipyvät täällä onkimassa vain yhden päivän, toiset koettavat onneaan koko kuukauden. Jollei kyllästy huviin, voi sitä jatkaa koko vuoden, jos vaan haluaa: tulos on aina sama.

Mainittu "käsikirja" sanoo, että Thamesjoesta saadaan myös haukia ja ahvenia, mutta siinä käsikirja panee omiaan. Joessa *on* kyllä haukia ja ahvenia. Rannalla kävellessä voi niitä nähdä suuria parvia vedessä, ne lyövät leikkiä aalloissa ja hyppivät ottamaan leivänmurusia, joita heitetään veteen. Jos menet uimaan, kertyvät ne suurissa parvin tiellesi, kuten tahtoisivat härnätä sinua. Mutta niitä ei voida "onkia" koukussa olevalla matosella tahi muulla syötillä — ei alkuakaan!

En ole mikään taitava kalastaja. Nuorempana olin siihen huviin innostunut, ja olin omasta mielestäni sangen etevä onkija; mutta vanhat kokeneet onkimiehet neuvoivat minua lopettamaan. He sanoivat, etten koskaan tulisi pääsemään pitkälle siinä urheilussa, minulta puuttui edellytyksiä siihen. He myönsivät, että heitin siimani veteen kylläkin taidokkaasti, että minulla oli "päättä" tälle alalle ja tarpeeksi suuri annos laiskuutta. Mutta he olivat varmat siitä, ettei minusta ikinä koituisi oikeata onkimiestä. Minulta näet puuttui ammattimiehen vilkas mielikuvitus.

Kenties — sanoivat he — kelpaisin runoilijaksi, muotiromaaniin kirjoittajaksi, reportteriksi t.m.s., mutta saavuttaakseni onkimiehen mainetta täytyisi minulla olla vilkkaampi mielikuvitus ja suurempi kekseliäisyys kuin mitä taivas oli minulle suonut.

Useat ihmiset luulevat, että kaikki, mitä kunnan onkijalta vaaditaan, on kyky sujuvasti ja punastumatta voida sepittää ja kertoa valejuttuja, mutta se on suuri erehdys. Alaston valhe semmoisenaan ei kelpaa mihinkään; kömpelöin vasta-alkajakin osaa semmoisen sepittää. Kokeneen ammattimiehen sitävastoin tuntee täsmällisesti esitetyistä yksityiskohdista, soveliaasti sijoitetusta todenperäisestä värityksestä ja omantunnonmukaisesta, melkein turhan tarkasta totuuden leimasta, jonka hän tietää kertomukseensa sovittaa.

Kuka porokynsi tahansa voi tallustaa huoneeseen ja sanoa: "Tiedättekö, eilen illalla vedin järvestä 15 tusinaa ahvenia", tahi: "maanantaina sain kuhan, joka painoi 18 naulaa ja oli kolmen jalan pituinen pyrstöstä kuonoon."

Moiseen ei vaadita mitään taitoa, mitään kokemusta. Rohkeata se tosin on, mutta sima kaikki.

Ei, oikea onkija pitää arvoaan alentavana noin karkean valehtelemisen. Hänen menettelynsä kelpaa esikuvaksi kenelle tahansa.

Hän astuu hiljaa, hattu päässä huoneeseen, anastaa mukavimman tuolin, sytyttää piippunsa ja pölyyttelee savuja vaieten ja miettiväisenä. Hän antaa nuorison kaikessa rauhassa kehua ja rähistä, mutta kun keskustelu tuokioksi vaikenee, ottaa hän piipun suustaan, kopistaa tuhat uuninpieleen ja virkkaa:

"Tiistai-iltana sain kelpo otuksen, mutta eipä siitä juuri kannata puhua."

"Miksei?" kysytään.

"Siksi, että olen varma siitä, ettei kukaan minua uskoisi, jos sen kerron", vastaa vanhus rauhallisesti eikä hänen äänessään ole mitään katkeraa sävyä. Hän täyttää piippunsa uudelleen ja käskää isännän tuoda annoksen whiskyä ja vettä.

Synty hetken äänettömyys, sillä kellään ei ole rohkeutta vastustaa vanhaa herraa. Hänen täytyy niinmuodoin jatkaa kertomusta ilman kehoitusta.

"Ei", hän miettivästi sanoo, "en itsekään sitä uskoisi, jos joku sen minulle kertoisi, mutta *totta* se joka tapauksessa on. Olin istunut veneessä koko iltapäivän saamatta ainoatakaan päätä — jollen ota lukuun muutamaa tusinaa särkiä ja pariakymmentä haukia, ja olin juuri aikeissa lopettaa, kun tunsin kelpo nykyksen siimassa. Luulin, että siellä oli taas joku pieni nahjus ja ajoin nakata sen rannalle. Mutta — vieköön minut p—u — jos sain vapaa hievahtamaan! Kesti puoli tiimaa — puoli tiimaa, ymmärrättekö, herrat? — ennenkuin sain pedon rantaan ja joka silmänräpäys luulin siiman katkeavan. Vihdoin sain veitikan maalle, ja tiedättekö, mikä se oli? Joo, sampi! 40 naulaa painava sampi, jonka sain onkeeni! Niin, en ihmettele, että herrat näyttävät ällistyneiltä — kuulkaa, isäntä, tuokaa minulle pikarillinen whiskyä vielä!"

Sitten kertoo hän, miten kaikki, jotka kalan näkivät, ihmettelivät; mitä hänen eukkonsa sanoi, kun hän toi kalan kotiin, ja mitä Joe Buggies sanoi.

Jos sinulla veneretkellä ollessasi joskus on joutilas ilta, niin kehohan sinua käymään jossakin pienessä kalaravintolassa ja istahtamaan suureen saliin. Voit olla varma siitä, että tapaat siellä jonkun vanhan kelpo ammattionkijan hörppimässä totiaan, ja puolen tunnin kuluessa on hän syöttänyt sinulle tarpeeksi monta juttua ihmeellisistä kalansaaliista, jotta ruuansulatuksesi koko kuukaudeksi joutuu epäkuuntoon.

George ja minä — en tiedä sanoa minne Harris oli mennyt; hän oli aikaiseen iltapäivällä ajellut partansa, sitten hän noin 40 minuutin ajan hankasi kenkiään piippusavella; sen koommin emme olleet häntä nähneet — George ja minä ja koira olimme siis jääneet oman onnemme nojaan, ja me teimme kävelyretken Wallingfordiin. Kotimatalla poikkesimme pieneen ravintolaan joen varrella lepäämään — sekä myös muista syistä.

Menimme tarjoiluhuoneeseen ja istahdimme sinne. Siellä oli ennestään vanha mies, joka poltti pitkää

saviippiua, ja me ryhdyimme tietenkin pakinoihin hänen kanssaan.

Hän kertoi meille, että tänään oli kaunis ilma, ja me ilmoitimme hänelle, että eilen oli ollut kaunis ilma, jonka jälkeen julistimme toisillemme, että huomenna epäilemättä olisi kaunis sää. George huomautti, että vuodentulo näytti sangen lupaavalta.

Sitten tuli jollakin tavoin selville, että olimme vieraita paikkakunnalla ja että huomenna matkustaisimme pois.

Nyt keskustelu tyrehtyi hetkiseksi, ja meidän katseemme vaelsivat ympäri huonetta. Ne pysähtyivät vihdoinkin tomuiseen, vanhaan lasilaatikkoon, joka oli sijoitettu korkealle uuninreunustalle ja jonka sisällä oli lohi. Se oli oikea jättiläiskala. Ensi silmäyksellä luulinkin sitä turskaksi.

"Niinpä niin", virkkoi vanha herra nähdessään mitä katsoimme, "se on aika jyrävä veitikka, tuo, vai mitä?"

"Tavattoman suuri", mutisin minä, ja George ja minä kysyimme vanhukselta paljonko tuo peto mahtoi painaa.

"Kahdeksantoista naulaa ja kuusi luotia", vastasi ystävämme nousten tuoliltaan ja ottaen takkinsa naulasta. "Niin", jatkoi hän, "ensi kuun kolmas päivä on tasan 16 vuotta kulunut siitä, kun nostin sen vedestä. Sain sen sillankorvassa onkeeni. Syötinä oli kuore. Olin kuullut kerrottavan, että se veitikka asusti joessa enkä saanut lepoa, ennenkuin olin sen pyydystänyt. Sen kokoisia kaloja ei nykyään enää ole monta näillä tienoilla, luulisin. Hyvää yötä, herrat, hyvää yötä."

Hän meni ja me jäimme kahdenkesken.

Emme voineet kääntää katseitamme kalasta tämän jälkeen. Se oli todellakin hyvin komea kala. Katselimme sitä vielä, kun kylän kuorma-ajuri tuli ovelle oluttuoppi kädessään, ja hänkin katseli kalaa.

"Komea lohi, tuo", sanoi George kääntyen häneen.

"Niin, eikö olekin", vastasi mies ottaen siemauksen tuopistaan ja lisäsi: "Herrat eivät kenties olleet täällä, kun kala saatiin?"

"Emme olleet", vastasimme me ja lisäsimme olevamme vieraita paikkakunnalla.

"Vai niin", sanoi ajuri, "no sitten eivät herrat voi tietääkään miten se tapahtui. Siitä on lähes viisi vuotta, kun vedin tuon pojan joesta."

"Tekö sen ongittekin?" minä kysyin.

"Joo minä sen tein", sanoi vanhus myhäillen. "Sain sen onkeen sulun alapuolella eräänä perjantai-iltana ja omituisinta on, että sain sen karpäsellä. Olin lähtenyt haukia onkimaan, nähkääs herrat, enkä ajatellut lohta. Ja nähdessäni tuon veitikan siiman päässä melkein peljästyin. Se painoi 26 naulaa, nähkääs. Hyvää yötä, herrat, hyvää yötä."

Viisi minuuttia myöhemmin kolmas mies tuli huoneeseen ja kertoi onkineensa lohen varhain eräänä aamuna; syötinä oli ollut salakka. Sitten hän poistui, ja hidas, vakava, keski-ikäinen herrasmies astui huoneeseen ja meni istumaan akkunan luo.

Kukaan meistä ei kotvaan aikaan puhunut; vihdoinkin George kääntyi äsken tulleeseen ja sanoi:

"Suokaa anteeksi, ettehän pahastu, toivon — mutta ystäväni ja minä olemme vieraita täällä, ja olisimme Teille hyvin kiitollisia, jos tahtoisitte kertoa meille miten saisitte tuon lohen pyydetyksi."

"Kas, kuka on teille kertonut, että juuri minä tuon kalan sain?"

Sanoimme, ettei sitä kukaan ollut kertonut, mutta että meillä oli vaistomainen aavistus siitä, että *hän* oli sen tehnyt.

"Sepä merkillistä, tämä on peräti ihmeellistä", virkkoi tuo hidas herrasmies nauraen, "sillä olette aivan oikeassa, herrat. Se on totinen tosi: minähän tuon kalan sain. Kas vaan, että osaitte niin hyvästi arvata! Niin, se on tosiaan ihme."

Sitten hän kertoi koko jutun juurta jaksan: kesti puoli tiimaa, ennenkuin hän sai tuon niskottelevan pedon rantaan vedetyksi, ja ongenvapa katkesi leikissä. Hän sanoi kotiin tultuaan huolellisesti punninneensa kalan ja — se painoi tasan 34 naulaa.

Nyt oli hänen aika lähteä kotiin, ja hänen lähdettyään tuli isäntä luoksemme pakinoimaan. Me

kerroimme hänelle, miten moninaisia juttuja olimme hänen lohestaan kuulleet, ja ne huvittivat häntä sanomattomasti. Me nauroimme kaikki tyyni makeasti niille.

"Katsoppas vaan, että Jim Bates ja Joe Muggles ja mr Jones ja vanha Billy Maunders kaikki tyyni kertoivat herroille onkineensa kalan! Ha! ha! ha! Ei ole hullumpaa!" sanoi vanha herra nauraen täyttä kurkkua. "Olisipa tosiaan heidän tapaistaan antaa kala *minulle* pantavaksi *minun* vierashuoneeseeni näytteille, jos *he* olisivat sen onkineet. Ha! ha! ha!"

Ja nyt hän kertoi meille lohen *todellisen* historian. Hän itse oli sen onkinut, vuosia takaperin, kun hän vielä oli poikanulikka; tämä oiva saalis ei ollut kokemuksen eikä taitavuuden tulos, vaan johtui se yksinomaan selittämättömästä onnesta, joka alati suosii moisia pikku lurjuksia, jotka jäävät pois koulusta kauniina iltapäivänä ja menevät ongelle, vaikkei heillä ole muita kojeita kuin kepin päähän sidottu lanka.

Hän sanoi, että tuo lohi kotiin palatessa pelasti hänet selkäsaunasta, ja vieläpä koulumestari oli sanonut, että se oli yhtä arvokas kuin yksiehtoinen päätöslasku ja korkolasku yhteensä.

Joku kutsui isäntää puheilleen, ja George ja minä kiinnitimme katseemme jälleen kalaan.

Se oli tosiaan ihmeellinen lohi! Mitä kauvemmin siilien tuijotimme, sitä enemmän se herätti ihailuamme.

Se kiihoitti Georgen innostuksen niin korkealle, että hän lopulta kapusi tuolin selkämyställe voidakseen lähemmällä ihaillla kalaa.

Tuoli tietenkin rojahti kumoon, ja kun George mielipuolen tavoin tarttui lasilaatikkoon tukea saadakseen, putosi laatikko kauhealla romahduksella lattialle ja George tuolineen sen päälle.

"Ethän vain liene vahingoittanut kalaa?!" tokasin peljästyneenä syösten seisomaan.

"Toivokaamme, ettei se turmeltunut", sanoi George nousten varovasti seisomaan.

Mutta se oli turha toivo. Lohi oli musertunut tuhanneksi säpäleeksi — sanon tuhanneksi, vaikkei niitä kenties ollut 900 enempää. En näet lukenut sirusia.

Meistä oli merkillistä ja käsittämätöntä, että lohi, täytetty lohi, voi musertua niin pieniksi säpäleiksi.

Ja käsittämättömän salaperäistä se olisi ollutkin, jos kala olisi ollut täytetty lohi, mutta sitä se ei ollut.

Lohi oli näet muovattu kipsistä.

KAHDEKSASTOISTA LUKU.

Suluista. — Georgea ja minua valokuvataan. — Wallingford. — Dorchester. — Abingdon. — Muuan perheenisä. — Sovelias paikka sille, joka aikoo hukuttaa itsensä. — Tukala kulkuväylä. — Joki-ilman turmeleva vaikutus.

Läksimme varhain seuraavana aamuna Streatleystä ja soudimme Culhamiin, missä olimme yötä ja nukuimme veneemme teltassa.

Streatleyn ja Wallingfordin välillä on jokivarsi sangen yksitoikkoista. Clevestä lähtiessä on edessä 6 1/2 penikulman taipale, jolla ei ole ainoatakaan sulkua. Oxfordin soutuklubi käyttääkin tätä väliä soutuharjoituksiinsa.

Niin edullinen kuin suluton joki lienee soutu-urheilijoille ja ammattimiehille, kaippaa niitä kuitenkin se, joka omaksi huvikseen on lähtenyt joelle.

Minä puolestani pidän paljon suluista. Ne tuottavat hupaista vaihtelua yksitoikkoiselle soudulle. On hauskaa istua veneessä, joka hitaasti nousee viileästä syvyydestä uusille vesille, uusia näköaloja avautuu eteen; tahi vajoaa vene pois maailman näkyvistä ja sitten odottaessa alkavat tummat portit natista, hieno rako niiden välillä laajenee ja päivänvalo virtaa sisälle, kunnes kaunis hymyilevä joki avautuu eteesi koko ihanuudessaan, ja pieni vene pääsee vapauteen lyhytaikaisesta vankeudestaan ja lähtee taas viiltelemään tyyntä vedenpintaa.

Sulut ovat sitäpaitse melkein poikkeuksetta rakennetut kauneille seuduille. Ja lihava, vanha sulunvartija, hänen myhäilevä eukkonsa ja kirkassilmäinen tyttärensä ovat miellyttäviä ihmisiä, joiden kanssa on hauska pakinoida. Suluissa tapaa toisia veneitä ja saa kertoa kokemuksiinsa joella ja kuulla toisten seikkailuja. Ilman herttaisia, kukkarantaisia sulkujaan ei Thamesjoki hurmaisi meitä läheskään yhtä paljon kuin se tekee. Suluista puhuessa muistan seikkailun, joka Georgella ja minulla oli Hampton Courtin luona eräänä kesäaamuna. Oli ihana päivä ja sulku oli täpösen täynnä veneitä, ja kuten joella usein tapahtuu, oli toimelias valokuvaaja tarjoutunut ottamaan meistä kaikista ryhmäkuvan.

En tiennyt lainkaan mitä oli tekeillä ja ällistyin nähdessäni Georgen hätäisesti silittävän rypistyneitä housujaan, järjestävän tukkaansa ja asettavan lakkinsa siroasti niskaan. Sitten hän koetti saada kasvoihinsa mahdollisimman miellyttävän ja samalla kaihoavan sävyn, istahti "sievään" asentoon ja koetti kätkeä jalkansa näkyvistä.

Ensiksi luulin, että hän oli nähnyt jonkun tuttavan neitosen, jota hän hienosteli, ja katselin ympärilläni nähdäkseni ken hän oli. Jokainen sulussa oleva ihminen näytti silmänräpäyksessä muuttuneen puupölkkyksi. He seisoivat tahi istuivat mahdollisimman luonnottomissa asennoissa — vain japanilaisissa viuhkoissa olen semmoisia nähnyt. Ja jokaisen tytön suu oli mitä hurmaavimmassa hymyssä. Oh, miten he olivat ihastuttavia. Ja herrat rypistivät otsaa ja näyttivät jaloilta ja miehekkäiltä.

Nyt selvisi asia minulle ja pelkäsin, etten enää ehtisi valita sopivaa asentoa. Veneemme oli etumaisena, ja minusta oli epäystävällistä turmella miehen valokuvaa.

Asetuin senvuoksi keulaan ja nojauduin viehättävän huolettomasti venekeksiin asennossa, joka ilmaisi vikkelyyttä ja voimaa. Järjestin hiukseni, niin että hiussuortuva valui otsaan ja koetin näyttää ystävälliseltä ja mieltävältä antaen samalla kasvoilleni lievästi kyynillisen sävyn, jonka sanotaan "pukevan" minua.

Seisoimme hievahtamatta odottaen ratkaisevaa hetkeä, kun kuulin jonkun takanani huutavan:

"Hoi! Te siellä! Katsokaa nokkaanne!"

En uskaltanut katsoa taakseni nähdäkseni kenestä oli puhe ja kenen tuli varoa nenäänsä. Silmäsin salaviihkaa Georgen nenään. Se oli aivan moitteeton — en ainakaan nähnyt siinä mitään vikaa, jota voisi auttaa. Koetin katsoa omaani, mutta sekin nähtävästi oli kunnossa.

"Varokaa nokkaanne, Te tyhmä aasi siellä!" karjasi äskeinen ääni taasen.

Ja sitten huusi joku toinen:

"Ettekö voi työntää nokkaa ulos, te molemmat, koirinenne!"

Emme uskaltaneet kääntyä, George ja minä. Valokuvaajan käsi lepäsi objektiivilla: hän voi millä sekunnilla tahansa ottaa kuvan. Meillekö he huusivat? Mitä vikaa oli nenissämme? Miksi piti nenää "työntää ulos?"

Mutta nyt alkoi koko sulku kiljua ja rähistä, ja römeä tuomiopasuunan ääni sulun taustalta karjasi:

"Varokaa venettänne te siellä mustissa ja punaisissa lakeissa. Tästä tulee teidän ruumiittenne valokuva, jollette pidä kiirettä."

Nyt älysimme, että oli kysymys meistä, ja että veneemme "nokka" [keulan kärki] oli tarttunut sulun laudoitukseen ja veden joka taholla noustessa oli veneemme kaatumaisillaan. Seuraavassa silmänräpäyksessä se kaatuisi. Kiireesti tempasimme kumpikin airon ja voimakas sysäys airontyvellä sulun seinään päästi veneen pälkähästä ja nakkasi meidät päistikkaa veneen pohjalle.

Emme olleet täysin onnistuneet valokuvassa. George ja minä. Kova onnemme tietenkin sovitti niin, että mies pani koneensa toimintaan juuri sillä hetkellä, kun makasimme selällämme veneessä kasvoillamme hurja, kysyvä ilme: "Missä olen? Mitä on tapahtunut?" ja neljä koipeamme vimmatusti sätkytellen ilmassa.

Epäilemättä olivat jalkamme valokuvan huomattavin osa. Siinä ei ollutkaan nähtävissä paljon muuta. Ne täyttivät kokonaan kuvan edustan. Niiden takaa ja välistä voi tosin nähdä vilauksen veneistä ja ympäristöstä; mutta jalkoihimme verrattuina näyttivät kaikki ihmiset niin vähäpätöisiltä, että kaikki valokuvatut häpesivät moista kuvaa ja kieltäytyivät sitä tilaamasta.

Erään höyrypurren omistaja oli tilannut kuusi kappaletta, mutta hän peruutti tilauksen nähdessään negatiivilevyn. Hän sanoi kernaasti lunastavansa kuvat, jos joku voi näyttää hänelle missä hänen aluksensa oli kuvassa, mutta se oli mahdoton tehtävä. Höyryvene oli jossakin Georgen oikean jalan takana.

Meillä oli paljon harmia tästä tapauksesta. Valokuvaaja arveli, että meidän tulisi kummankin lunastaa tusina valokuvia, koska kerran täytimme 9/10 kuvasta, mutta me kieltäydyimme. Sanoimme että kernaasti annoimme ottaa koko ruumiin kuvia itsestämme, mutta tahdoimme ehdottomasti tulla kuvatuiksi päät yölospäin.

Wallingford on 6 penikulmaa Streatleyn yläpuolella ja siellä on esitetty useita näytöksiä Englannin historiassa. Brittiläisten aikoina se oli hyvin vaatimaton kaupunki, ihmiset asuivat maakuopissa, kunnes roomalaiset legioonat karkoittivat heidät ja rakensivat sen ympärille valtavia linnoituksia savimuurien sijaan. Ja muinaisajan rakennusmestarit tekivät niin kestäväää työtä, että varustukset ovat säilyneet meidän päiviimme saakka.

Roomalaisia muureja ei ajan hammas ole voinut hävittää, mutta itse roomalaiset olivat aikoja sitten maatuneet tomuksi, kun hurjat saksilaiset ja rotevat tanskalaiset ottelivat keskenään näillä seuduilla, kunnes normandilaiset saapuivat.

Wallingford oli ympäröity muureilla ja sitä pidettiin lujana linnoituksena. Sitten syttyi kansalaissota Kaarlo I:n hallituksen aikana; lordi Fairfax piiritti sitä kauvan ja kiihkeästi, se antautui vihdoon ja sen muurit hajoitettiin maan tasalle.

Wallingfordista Dorchesteriin on jokivarsi kaunista ja vaihtelevaa; siellä on korkeita kunnaita ja hymyileviä laaksoja. Dorchester on puoli penikulmaa joelta ja on hyvin rauhallinen vanha paikka.

Dorchester on myös vanhojen brittiläisten perintöä; sen nimi oli silloin Caer Doren, "kaupunki veden luona." Myöhemmin perustivat roomalaiset sinne suuren leirin, jonka jäännökset näyttävät matalilta kummuilta. Saksilaisten aikana se oli Wessexin pääkaupunki. Se on ikivanha, ja on aikoinaan ollut suuri ja mahtava. Nyt se on kaukana maailman kohinasta ja saa rauhassa torkkua ja uinaila.

Clifton Hampdenin ympärillä, joka on ihmeen kaunis vanha kylä, on luonto kaunista ja komeata. Jos jätät yöksi Cliftoniin, tulee sinun mennä "Ohralyhteeseen" asumaan. Se lienee vanhanaikaisin ja omituisin hotelli koko joen varrella. Se on hieman kylän ulkopuolella sillan oikealla puolella. Sen matalat päädyt, olkikatot ja ristikkoakkunat saavat sinut muistelemaan lapsuutesi kuvallisten satukirjojen runollisia asuntoja, ja sen sisustus muistuttaa vielä elävämmiin satujen: "oli kerran..."

Se ei soveltuisi nykyaikaisen romaanin sankarittaren asunnoksi! Romaanien sankaritar on alati "pitkä ja uljas kuin jumalatar." Niin, "Olkilyhteessä" hän joka askeleella löisi päänsä kattoon.

Humalaiselle se myös olisi jotakuinkin sopimaton asunto. Hän saisi osakseen liian runsaasti yllätyksiä odottamattomissa portaisissa huoneesta toiseen mennessä. Ja hänen olisi aivan mahdoton löytää makuuhuonettaan monimutkaisissa käytävissä ja yhtä vaikea olisi hänen löytää vuodettaan, jos pääsisikin huoneeseensa.

Olimme seuraavana aamuna varhain jalkeilla, koska kernaasti tahdoimme iltapäiväksi ehtiä Oxfordiin. On merkillistä miten varhain voi nousta vuoteelta, kun on yötä taivasalla, Kun nukkuu veneessä matkalaukku päällä ja huopapeite peitteenä, ei tunne itseään lainkaan uneliaaksi aamulla tahi halua venyä "vielä viisi minuuttia", niinkuin tekee pehmeässä, joustavassa vuoteessa. Jo 1/2 9 ajoissa olimme syöneet aamiaista ja kulkeneet Cliftonin sulun ohi.

Cliftonista Culhamiin ovat joen rannat yksitoikkoisen ikäviä, mutta Culhamista lähdettyä ne jälleen muuttuvat kauneiksi ja vaihteleviksi.

Joki kulkee läpi Abingdonin kaupungin. Se on pieni, hiljainen, siisti ja kuolettavan ikävä pikkukaupunki. Se ylpeilee ijästään, mutta epäiltävää on vetääkö se tässä suhteessa vertoja Wallingfordille ja Dorchesterille. Siellä oli muinoin kuuluisa luostari, jonka pyhien muurien sisällä nykyään on olutpanimo.

Pyh. Nikolain kirkossa Abingdonissa ovat John Blackwallin ja hänen puolisonsa Janen haudat. Puolisot elettyään onnellisessa avioliitossa kuolivat aivan samana päivänä, elokuun 21 p. 1625. Pyh. Helenan kirkossa on W. Lee'n hautakivi, jossa seisoo, että hänellä kuollessaan, 1637, oli lähes 200 jälkeläistä, puuttuu vaan kolme tästä luvusta. Jos suoritamme tämän laskutehtävän, saamme selville, että hänellä oli 197 perillistä. Mr. W. Lee — hän oli viisi eri kertaa Abingdonin pormestarina — on kieltämättä ihmiskunnan hyväntekijä, mutta toivottavasti ei nykyään — 19 vuosisadallahan on ihmisiä muutenkin liaksi maapallolla — ole monta hänen vertaistaan perheenisää.

Sandfordin sulun takana oleva kanava on erinomaisen sopiva paikka niille, jotka miettivät hukuttaa itsensä. Siinä käy vuolas virta, joka ei hevillä luovuta saalistaan takaisin. Obeliski osottaa paikkaa, mihin kaksi miestä uidesaan hukkuu, ja sen jalustalta hyppäävät nykyään uimaan nuoret miehet, jotka tahtovat koettaa *onko* virta todella vaarallinen.

Iffleyn sulku ja mylly penikulman matkan Oxfordia alempana ovat hyvin suosittuja aiheita maalareille, jotka rakastavat jokea, Taulut ovat kuitenkin todellisuutta paljon kauniimpia; tuntee katkeraa pettymystä nähdessään paikan, jos on ensin nähnyt sen kuvattuna.

Kuljimme Iffleyn sulusta kello 1/2 1, ja siivottuamme veneen ja varustauduttuamme maalle nousuun kävimme käsiksi viimeiseen penikulmaan.

Iffleyn ja Oxfordin väli on tukalin väylä koko joella. Täytyy olla syntynyt tällä kohdalla, jos mieli perehtyä kulkuväylään. Olen usein siitä kulkenut, mutta en ole siitä päässyt selville. Mies, joka kykenee ohjaamaan veneen Oxfordista suoraan Iffleyhin, voinee myös elää onnellisena saman katon alla vaimonsa, anoppinsa, vanhemman sisarensa ja perheen vanhan uskollisen palvelijattaren kanssa, joka on ollut perheessä hänen syntymästään saakka.

Ensin ajaa virta sinut oikealle rannalle, ja sitten vasemmalle. Sitten joudut keskelle väylää, teet kolme pyörähdystä veneinesi, ja vihdoin virta vie sinut takaperin ja yrittää murskata veneesi jotakin toista alusta vastaan.

Seurauksena siitä oli, että jouduimme vähä väliä toisten veneiden tielle — samoin kuin he meidän — ja molemmin puolin oli tuloksena joukko voimasanoja.

En tiedä sanoa mistä se johtuu, mutta kaikki ihmiset ovat kovin ärtyisiä joella ollessaan. He raivostuvat silmittömästi pienistä vastoinkäymisistä, joita maalla tuskin olisivat huomanneetkaan. Kun George ja Harris tekevät tyhmyyksiä kuivalla maalla, hymyilen minä suopeasti, mutta kun se tapahtuu joella, haukun heidät hyvänpäiväisiksi ja käytän haukkumasanoina, jotka muuten saisivat hiukseni kauhusta nousemaan pystyyn. Kun toinen vene tulee tiellemme, tunnen halua tarttua airoon ja surmata kaikki veneessä olijat.

Ihmiset, jotka maalla ovat lauhkeita kuin lampaat, tulevat veneeseen astuttuaan hurjiksi ja verenhimoisiksi.

Olin kerran soutelemassa nuoren neitosen kanssa. Hän oli luonteeltaan peräti kiltti ja sävyisä, mutta joella oli vallan kamalata kuulla hänen puheitaan.

"Mokoma nauta mieheksi!" hän voi tokasta, kun joku onneton soutaja tuli tiellemme, "eikö tuo aasi voi katsoa eteensä!"

"Tuo typerä purje!" huudahti hän, kun purje joutui hieman epäkuntoon ja ravisti sitä vimmatusti.

Siitä huolimatta hän maalla oli oikein herttainen ja hyväsydäminen tyttö.

Joki-ilma vaikuttaa turmelevasti ihmisluonteeseen. Siitä arvatenkin johtuu, että laivurit joella usein ovat toisilleen epäkohteliaita ja käyttävät puheenparsia, joita he maalla ollessaan epäilemättä katkerasti katuvat.

YHDEKSÄSTOISTA LUKU.

Oxford. — Montmorencyn käsitys taivaan valtakunnasta. — Tapahtuu säänmuutos. — Joki erilaisissa oloissa. — Sangen epämiellyttävä ilta. — Saavuttamattomia toiveita. — Hupaista pakinaa. — George soittaa banjoa. — Surumielinen sävel. — Vieläkin sateinen päivä. — Me pakenemme. — Pieni illallinen ja muuan maljapuhe.

Vietimme Oxfordissa kaksi sangen hauskaa päivää. Oxfordin kaupungissa on lukematon joukko koiria. Montmorency suoritti ensi päivänä yksitoista tappelua ja toisena päivänä neljätoista, ja arvatenkin luuli hän tulleensa taivaan valtakuntaan.

Henkilöt, jotka ovat ylen heikkoja tahi ylen laiskoja, tavallisesti vuokraavat Oxfordissa veneen ja soutelevat virtaa alaspäin. Tarmokas ihminen kulkee kuitenkin mieluummin vasten virtaa. On paljon hausempaa ponnistaa kaikki voimansa, ja lihastensa avulla kulkea eteenpäin kaikesta vastustuksesta huolimatta — niin ainakin *minusta* tuntuu, kun Harris ja George soutavat ja minä istun peräsimestä.

Annan hyvän neuvon niille, jotka Oxfordista aikovat lähteä venematkalle: kehoittaisin heitä lähtemään matkalle omalla veneellä, jolleivät saa anastetuksi jonkun toisen venettä ilman että on vaaraa tulla yllätetyksi. Veneet, joita täällä saa vuokrata, ovat tosin sangen kunnollisia, mutta ne eivät suinkaan ole

kauniita ulkonäöltään.

Kolmantena päivänä tapahtui perinpohjainen säänmuutos, ja lakkaamattoman vihmasateen tiuhkuessa läksimme Oxfordista kotimatalle.

Joki — kun auringonpaiste kimaltelee sen leikkivillä aalloilla, kultaa tummat metsäpolut ja harmahtavat, vanhat pyökkipuiden rungot, kun pilvien varjot leikkivät vedenpinnalla ja myllyjen rattaista pärskyvät vesipisarat näyttävät timanttisateelta, kun aurinko valaisee sulkujen tummat vedet, koristaa pienet, mitättömät kylät ja antaa viehkeän leiman ikivanhoille sammaltuneille muureille ja silloille, kun sen säteet veitikkamaisesti leikkivät kahilistossa ja kukkaiskedoilla, loistavat valkoisilla purjeilla ja täyttävät koko ilmakehän ihanuudella — niin, silloin on joki kultainen, lumottu unelma.

Mutta joki — koleana ja ikävystyttävänä, kun sadepisarat lakkaamatta putoovat sen ruskeille, sameille aalloille saaden aikaan äänen, joka muistuttaa naisen itkua pimeässä huoneessa; kun sumuvaippaan verhotut metsät pimeinä, äänettöminä, uhkaavina seisovat rannoilla kuten aaveet — kuten pahoja töitämme moittivat tahi petettyjen ystävien haamut — on hyödyttömän katumuksen valtakunta, jossa asustaa peikkoja ja männinkäisiä.

Auringonvalo on luonnon sydänverta. Kun auringonvalo on kadonnut, katselee maaäiti meitä tylsin, sieluttomin katsein. Sen seurassa tulemme surulliselle mielelle: se ei näytä meistä silloin välittävän eikä tuntevan meitä. Se on kuin leski, joka on kadottanut lemmityn puolison, ja lapset hyväilevät sen käsiä ja katsovat sen silmiin, mutta eivät saa hymyilyä houkutelluksi sen huulille.

Soudimme koko päivän sateessa ja se oli kovin surkeata työtä. Koetimme ensin näyttää siltä kuin huvittaisi se meitä. Sanoimme että se oli vaihtelua, ja että oli hauskaa nähdä joki kaikissa sen eri vaiheissa. Sanoimme, ettemme voineet toivoakaan auringonpaistetta koko ajaksi, emmekä sitä tahtoneetkaan. Uskottelimme toisillemme, että luonto oli kaunis myös itkiessään.

Pari ensimmäistä tuntia Harris ja minä olimme suorastaan hurmautuneet tästä uudesta kokemuksesta. Lauloimme laulun mustalaiselämästä ja sen viehätöksistä — mustalaisesta, jonka täytyi kokea myrskyjä, auringonpaistetta ja kaikkia ilmoja, joka nautti sateesta, sillä se teki hänelle hyvää; ja joka pilkkasi ihmisiä, jotka eivät sietäneet sadetta.

George otti asian enemmän vakavalta kannalta ja turvautui sateenvarjoon.

Ennen aamiaista jännitimme teltin veneen yli ja pidimme sen koko iltapäivän. Jätimme ainoastaan keulaan pienen aukon, missä joku meistä voi soutaa ja tähystää väylää. Täten kuljimme yhdeksän penikulmaa ja pysähdyimme yöksi kappaleen matkaa Day'n sulun alapuolelle.

Jos sanon totuuden, ei iltamme suinkaan ollut hauska. Sade valui virtoinaan tasaisesti ja keskeytymättä. Kaikki veneessä oli kosteata ja tahmeata. Ja illallinen ei ollut lainkaan onnistunut. Kylmä vasikkapiirakka pyrkii tarttumaan kurkkuun, jollei syödessä ole nälkä. Minun teki kovasti mieleni *whitebaitia* [eräs sillilaji] ja kotlettia; Harris jupisi jotakin toudasta valkokastikkeen kerralla ja antoi piirakan jäännökset Montmorencyille, joka ei siitä huolinut. Hän nähtävästi loukkautui tarjouksesta, sillä hän tallusti veneen keulaan ja istua murjotti siellä koko illan yksikseen.

George tiuskasi, ettemme puhuisi moisista ruokalajeista — ei ainakaan ennenkuin hän oli saanut loppuun annoksensa kylmää häränpaistia (ilman sinappia).

Ruuan päälle pelasimme *napia* [eräs uhkapeli]. Pelattuamme puolitoista tuntia oli George voittanut neljä pence'a — Georgella on aina hyvä onni korttipelissä — ja Harris ja minä olimme hävinneet tasan kaksi pence'a kumpikin.

Nyt oli meistä aika lopettaa peli. Harris sanoi, että korttipeli herättää turmiollisia intohimoja, kun sitä liiaksi harjoitetaan. George tarjoutui jatkamaan, jotta saisimme kostaa tappiomme, mutta Harris ja minä päätimme olla potkimatta tutkainta vastaan, koska onnetar kerran oli meille epäsuopea.

Sitten teimme totit ja aloimme kertoa tarinoita. George kertoi tuntevansa erään herran, joka kaksi vuotta takaperin teki matkan pitkin jokea. Muutamakseen hän oli nukkunut kosteassa veneessä juuri tällaisena sadeyönä kuin tämä. Seurauksena siitä oli, että hän sai reumaattisen kuumeen eikä mikään voinut häntä pelastaa, vaan kuoli hän kovissa tuskissa kymmenen päivää myöhemmin. George lisäsi, että se oli surullisin tapaus, jonka hän koskaan oli kuullut.

Tämä kertomus sai Harrisin muistelemaan erästä ystävänsä, joka vapaaehtoisena palveli sotaväessä ja oli kerran nukkunut teltissä sateisena yönä Aldershotin luona — "se oli juuri tällainen yö kuin tämä", sanoi Harris. Kun hän (ystävä) aamulla heräsi, oli hänestä koitunut raajarikko koko elämänsä ajaksi. Harris lupasi esitellä hänet meille, kun palasimme Lontooseen. Hänet nähdessämme sydämemme vuotaisivat verta.

Siitä johtui puhe tietenkin hauskaan keskusteluun kuumetaudeista, vilustumisesta, keuhkotaudista ja katarreista, ja Harris huomautti miten vaarallista olisi, jos joku meistä yöllä arveluttavasti sairastuisi, kun lääkäriä ei ollut lähitienoilla.

Moisen keskustelun jälkeen kaipasimme jotakin hauskuutta, ja heikolla hetkellä minä ehdotin, että George ottaisi banjonsa ja laulaisi meille hupaisen laulun.

Minun täytyy olla puolueeton ja myöntää, ettei Georgea tarvinnut houkutella. Hän ei esittänyt mitään typerää verukkeita, että muka oli unhoittanut nuottinsa kotiin tahi muuta semmoista, vaan otti hän heti soittokoneen esille ja alkoi soittaa: "Kaksi sinisilmää mä tiedän."

Olin alati tähän saakka pitänyt "Kahta sinisilmää" jotakuinkin typeränä ja ikävänä sävellyksenä. Mutta George osasi antaa sille niin sydäntävihlovan kaihomielisen värityksen, että ällistyin sanattomaksi.

Harris ja minä saimme noita valittavia säveliä kuunnellessa vastustamattoman halun heittäidä toistemme kaulaan ja itkeä; vain vaivoin saimme kyyneleemme pidätetyiksi ja äänettöminä kuuntelimme tuota hurjasti kaihoovaa säveltä.

Kun meidän tuli yhtyä loppusäkeisiin, teimme hurjan ponnistuksen näyttääksemme iloisilta. Täytimme lasimme ja säestimme laulajaa. Harris otti johdon liikutuksesta väräjäväällä äänellä; George ja minä seurasimme pari tahtia jälessä:

"Kaksi sinisilmää mä tiedän;
Mikä neuvoksi tullee?
Kun lemmitty hylkäs!
Kaksi — — —"

Pysähdyimme siihen kuin naulittuina. Kuvaamattoman kiihkeä innostus, jolla George säesti sanaa "kaksi", sai liikutuksemme nousemaan huippuunsa. Harris nyyhkytti kuin pieni lapsi, ja koira ulvoa vonkui niin, että luulin sen sydämen pakahtuvan tahi leukojen menevän sijoiltaan.

George aikoi jatkaa seuraavaa säettä. Hän arveli, että kun hän hieman paremmin perehtyisi säveleeseen ja panisi hieman enemmän "innostusta" esitykseen, ei laulu tekisi niin surullista vaikutusta. Mutta enemmistö vastusti päättävästi moista koetta.

Koskei meillä ollut muuta neuvoksi, menimme levolle — toisin sanoen riisuuduimme ja kääntelimme ja vääntelimme itseämme kolme neljä tuntia veneen pohjalla. Sitten onnistui meidän vaipua levottomaan unenhorrokseen kello viiteen saakka, jolloin nousimme ja söimme aamiaista.

Toinen päivä oli täysin edellisen kaltainen. Sade valui myötänään ja me istuimme sadetakkeihin kiedottuina telttakatoksen alla ja annoimme veneen hiljalleen ajelehtia jokea alas.

Joku meistä — en muista ken se oli, mutta epäilen olleeni itse — yritti aamupäivän kuluessa toistaa tuota typerää puhetta mustalaisista, jotka todellisina luonnonlapsina rakastavat sadetta; mutta yritys meni kokonaan myttyyn.

Eräässä asiassa olimme yksimieliset: että vastoinkäymisistä huolimatta jatkaisimme matkaa kotiin saakka. Me olimme lähteneet 14 päivän huvimatalle joelle, ja 14 päivän huvimatkan tahdoimme tehdä. Mutta — jos heittäisimme henkemme retken rasituksissa! Niin, se olisi surullista sukulaisille ja ystäville, mutta asiata ei voitu auttaa. Käsitimme miten vaarallisen, turmelevan esimerkin antaisimme, jos sääsuhteiden vuoksi peräytyisimme.

"Meillähän on vain kaksi päivää jälellä", virkkoi Harris, "ja olemmehan nuoria ja terveitä. Kai me tämän koetuksen kestäimme, otaksun."

Kello neljän ajoissa aloimme keskustella yösijasta. Olimme hieman Goringin alapuolella ja päätimme soutaa Pangbourneen ja olla siellä yötä.

"Tästä, jumaliste, koituu taas hauska ilta!" jupisi George.

Istuimme ja mietimme asiata. Saapuisimme Pangbourneen kello viisi. Tuossa 1/2 7 ajoissa söisimme päivällistä. Sitten voisimme kävellä kylän kujilla rankkasateessa, kunnes olisi aika mennä levolle. Tahi voimme istua jossakin kurjasti valaistussa kyläkapakassa ja tutkia almanakkaa!

"Niin, kaikitenkin olisi hauskeempaa Alhambrassa" [tunnettu varietee Lontoossa], sanoi Harris varovasti pistäen päänsä teltistä ja tarkastaen taivaankantta.

"Ja sitten pieni illallinen —" (mainitsin lempipaikkamme, jossa usein kävimme) lisäsin minä koneellisesti.

"Harmillista, että *päätimme* tehdä koko kotimatkan veneessä", huomautti Harris ja me kaikki vaivuimme syviin mietteisiin.

"*Jollemme* olisi vannoneet tärvellä terveyttämme tässä kurjassa, vanhassa ruumisarkussa", tokasi George ja silmäsi venettä mahdollisimman peittelemättömällä inholla, "niin voisin mainita, että juna lähtee Pangbournesta heti viiden jälkeen, ja sillä voisimme päästä Lontooseen niin aikaiseen, että ehtisimme syödä kotletin ja sitten mennä paikkaan, jonka mainitsitte."

Ei kukaan virkkanut sanaakaan. Katselimme toisiamme ja kukin oli näkevinään omat halpamaiset, rikolliset ajatuksensa kuvastuvan toisten kasvoihin. Vaieten vedimme matkalaukkumme esille ja tarkastimme niiden sisältöä. Tähystimme jokea ylös ja alas: ei näkynyt missään elävää olentoa.

Parikymmentä minuuttia myöhemmin olisi voinut nähdä kolme herrasmiestä koiran seurassa hyvin häpeissään luikkivan venehuoneelta rautatieasemalle. Heidän pukunsa olivat jotakuinkin epäkunnossa ja epäsiistit, kuten seuraavasta luettelosta näkyy:

Mustat nahkajalkineet, likaiset; flanellipuku, hyvin likainen; ruskea huopahattu, peräti huonossa kunnossa; sadetakki, likomärkä; sateenvarjo.

Olimme petkuttaneet Pangbournen veneenvartijaa. Emme rohjenneet sanoa hänelle, että pakenimme sadetta. Olimme jättäneet veneen kaikkine sisällyksilleen hänen huostaansa ja pyysimme, että hän pitäisi sen valmiina meitä varten kello 9 seuraavana aamuna. Jos, sanoimme — *jos* jotakin odottamatonta tapahtuisi, mikä estäisi meitä palaamasta, lupasimme kirjoittaa hänelle lähempiä ohjeita.

Tulimme Paddington-asemalle kello 7 ja ajoimme suoraa päätä mainitsemaani ravintolaan, missä söimme kevyen aterian; tilasimme sitten illallisen kello 1/2 11 ajaksi, jätimme Montmorencyn sinne ja jatkoimme matkaa Leicester Squarelle.

Alhambassa herätti tulomme paljon huomiota. Tullessamme pilettiluukulle saimme äreän kehoituksen mennä sisälle teatteriin Castle-Streetin kautta, ja muistutuksen, että tulimme puoli tuntia liian myöhään.

Meillä oli täysi työ saada mies vakuutetuksi siitä, ettemme olleet "kuuluisat käärmeihmiset Himalayavuorelta"; mutta lopultakin hän otti rahamme vastaan ja salli meidän astua teatteriin.

Esiintymisemme salongissa saavutti vielä suuremman menestyksen. Kaikki katselivat ihastuksella ahavoittuneita kasvojamme. Olimme kaikkien katseiden keskustana.

Se oli meille muistettava riemuhetki.

Ensi balletin päätyttyä läksimme pois ja palasimme ravintolaan, missä katettu illallispöytä jo vartoi meitä.

Tunnustan empimättä, että nautein tästä illallisesta. Lähes 10 päivää olimme eläneet yksinomaan kylmällä paistilla, leivällä ja hedelmähillolla. Olihan se yksinkertaista ja ravitsevaa ruokaa, mutta se alkoi lopulta käydä hieman yksitoikkoiseksi. Siksipä nyt Bourgogneviinin tuoksu, ranskalaiset kastikkeet, puhtaat pöytäliinat ja tuores leipä kolkuttivat sisällisen ihmistemme ovelle ollen sangen tervetulleita vieraita.

Söimme ja joimme pitkän aikaa virkkamatta sanaakaan, kunnes tuli hetki, jolloin, sen sijaan että istuimme suorina ja pontevasti hoidimme veistä ja haarukkaa, nojasimme mukavasti tuoleihimme ja työskentelimme hitaasti ja huolettomasti — silloin ojensimme jalkamme pöydän alle, annoimme pöytäliinojen huomaamatta pudota lattialle ja saimme aikaa tarkkaavasti silmäillä savustunutta kattoa — silloin pidimme lasejamme ulottuman päässä edessämme ja tunsimme olevamme hyviä, mieltiväisiä ja sovinnollisia koko ihmiskuntaa kohtaan.

Harris, joka istui lähinnä akkunaa, veti akuttimen syrjään ja katsoi ulos kadulle.

Kostea katu loisti hämärästi kaasun valossa, tuulenpuuskat saivat katulyhdyt läähättämään; sade pieksi lakkaamatta lokaa ja vesi valui virtoinaan räystäskouruista katuojiin. Joku harva kulkija riensi akkunan ohi sateenvarjon alle kyyristyneenä, naiset pitelivät hameitaan ylhäällä.

Harris ojensi kätensä ottamaan lasia ja sanoi: "Meillä on ollut hauska matka, ja siitä tulee meidän kiittää isä Thamesia — mutta luulen kuitenkin, että hylkäsimme veneemme oikealla hetkellä. Juon kolmen miehen maljan, miehen, jotka onnellisesti ovat päässeet jälleen kuivalle maalle!"

Ja Montmorency, joka oli etukäpälineen noussut akkunalaudalle katsomaan ulos kadulle, yhtyi innokkaasti maljaan lyhyellä haukahduksella.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KOLME MIESTÄ VENEESSÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus,

or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and

donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.